

De wonderlijke avonturen van Zebedeus

Nieuwe bijlagen

Jac van Looy

bron

Jac van Looy, *De wonderlijke avonturen van Zebedeus. Nieuwe bijlagen*. S.L. van Looy, Amsterdam
1925

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/looy001wond02_01/colofon.htm

© 2010 dbnl

Inleiding

Dames en Heeren,

De groote opgang dien de verzamelde opstellen van wijlen mijn oom hebben gemaakt, is wel de schoonste belooning die mij voor mijn arbeid te beurt kon vallen. Ten zeerste is ook daardoor de meening gelogenstraft, dat ons beschaafd publiek afkeerig zou zijn van degelijke lectuur en bewezen tegelijk, dat boeken waar zulk een invloed van uitgaat, tot de levende letterkunde kunnen worden gezegd te behooren. Hoe menig bekoorlijk verhaal nadien vond in de *Wonderlijke Avonturen* zijn oorsprong en tot wat niet al frissche beelden en anderszins heeft het aanleiding in onze jongste poëzie gegeven. Het is mij een zoete gedachte, aldus eindelijk den uitgelezen geest van wijlen mijn vereerden oom recht te zien wedervaren en daartoe eenigszins te hebben bijgedragen. Van verschillende zijden bleek mij de opgewekte belang-

stelling voor zijn persoon, bij mensen die nooit onder zijn gehoor aanwezig waren en hem van aangezicht niet levend hebben gekend: 'Wij weten nog lang niet genoeg van hem,' werd mij geschreven, en menige vraag bereikte mij, die mij zeer deed betreuren, dat als nog, door drukke werkzaamheden en uitlandig zijn, de tijd en de gelegenheid mij heeft ontbroken, al mijn aandacht te wijden aan de levensbeschrijving die ik heb beloofd. Want dat ware gewenscht hier; persoonlijk al die vragen te beantwoorden is waarlijk ondoenlijk. 'Wat las hij?' werd mij geschreven, 'welke waren zijn geliefde dichters? Hoe leefde hij? Hoe deelde hij zijn dag in? Hoe laat stond hij op? Was hij geheelonthouder? Planten-eter, gelijk sommige uitlatingen in het boek doen vermoeden? Was hij socialist? Tot welk kerkgenootschap behoorde hij?' 'Leed hij niet veel in zijn jeugd door een onbeantwoorde liefde?' vraagt een jonge dame; enz., enz.

Herhaaldelijk werd er bij mij aangehouden nog eenige 'Bijlagen' ten beste te geven. 'Gij moogt ons die niet onthouden, het is een plicht u opgelegd,' werd met aandrang gezegd. Alsof ik niet alles zou veil hebben wat tot meerdere glorie mijns ooms zou kunnen strekken binnen deze onze gewesten. Anderen roem toch begeerde hij nooit, indien hij ooit roem begeerde. Geheel zijn eenzaam leven had hij gesteld in dienst van het Woord, onbekend aan het Volk hetwelk hij liefhad en langs hoe meer lief kreeg in de gemeenschappelijkheid der taal.

Het dunkt mij geenszins misplaatst hier nogmaals de moeilijkheden in herinnering te brengen, die het ontwarren der manuscripten met zich brengt, want al zijn de papieren grootendeels geordend en gerangschikt, deze arbeid voorwaar is niet gering te schatten. Het is een tijd-eischend werk en een mensch beschikt nu eenmaal slechts over één lichaam. Laat ik daarover niet klagen en liever kortelijk

u mededeelen, dat op zooveler vereerend verlangen ik mij voorloopig verbind nogmaals een kleine reeks van uitgezochte 'Bijlagen' aan de openbaarheid te schenken.

Welk een wereld: de manuscripten van mijn oom! Soms kon het mij plotseling wezen of zijn brein voor mij openlag, voelde ik mij als bedwelmd door de rijkdommen er opgestapeld, verloren in de gedachte aan de grootheid van den menschelijken geest. Tot eens het mij gebeurde, een zinsnede te ontraadselen waaruit bleek dat hij zijn eigen uitingen overziende, door een dergelijken indruk was getroffen geworden: ... 'Het menschlijk brein' stond er geschreven, 'is onder zijn schedelkap als een bewogen wolkendom en op het voorgebergte, bóven de oogen, zetelt de Zeus die overziet en ordent en regen of zonnenschijn zendt naar zijn welbehagen.' Hoezeer hem bij dit dichterlijke beeld de strenge vorm van den menschelijken schedel voor den geest bleef zweven, bewijst wel dat hij achter het woord: 'voorgebergte' het latijnsche 'os promontorium' tusschen haakjes deed volgen. Dat hij zich vertrouwd gevoelde met de oude ideologieën is dikwijls bij hem te bemerken, al vermocht hij niet, zoover mij is bekend, de klassieken in het oorspronkelijk te lezen; onder zijn boeken bevonden zich de beste vertalingen van Homeros, Aischylos, Sophocles en Aristophanes. Eenige voortbrengselen der Oostersche en Indische Letterkunde, om van de ons naderstaande niet te spreken, bezat hij eveneens en hij had zijn Staten-bijbel zéer lief.

Wat ik nu als eerste nummer van dit vervolg den beminnaars zijner redenen en verbeeldingen aanbied, werd door mij uit het achtereinde van een drietal schrijfboeken bij elkaâr gelezen, waarschijnlijk door hem gebezigd, omdat zich daarin nog onbeschreven papier bevond. Het is mij nooit recht helder kunnen worden wat toch mijn oom bewoog op zoo zonderlinge wijze zijn laatste gedachten te bestendigen.

Gunde hij zich den noodigen tijd niet langer? Of was het dewijl hij zich zeker wist, altijd in eigen huis den weg wel te zullen vinden? Was het misschien de begeerte, de vlottende gedachte, frisch en spartelend, - heeft hij ze niet bij visschen vergeleken, - op het papier te zien leven, en dat hij daarom geen overweging toeliet, die hem dwong naar een plaatsing ervan uit te zien? Was het zijn innerlijke neêrgeslagenheid die er hem geen waarde aan deed hechten; zijn ouderdom, die hem met blauw of rood potlood het eerste het beste voor de hand liggend manuscript bezoedelen deed en allerlei invallen neêrschrijven over zeer verzorgde zinnen? Men geloof bijna zijn oogen niet, over een teeder handschrift, als een bliksemstraal te zien neêrgeworpen: 'sommige ontmoetingen zijn doodelijk als pest.' Doch soms is het ook als de plotselinge glimlach zelve, hem bij zijn leven zoo eigen, wanneer hij ergens het ontwakende gevoel bij voorjaarsvogels waarneemt en boekt in een zinnetje gelijk dit: 'als de mannetjes opranken en de vrouwtjes worden donzig,' of wanneer daar iets herinneren komt aan die even plotselinge teruggetogenheid van zijnen aard, en aandachtig staat geschreven een vermaning gelijk er voorkomen in zijn avonden: 'Leer leven zonder het vergif van den lof.'

Maar mogen dergelijke uitingen dikwijls verwarrend werken op iemand om deze volheid uit elkaâr te houden, zoo helpen zij aan den anderen kant wel eens mede er achter te komen wat den schrijver dreef, wanneer zijn geest was vaardig, of tot het benaderen zijner bedoeling. Het stukje dat volgt en voor welks nauwgezette overeenkomst met het oorspronkelijke ik in durf staan, heeft, behalve den titel die er nu ook weder boven prijkt, nog drie andere betitelingen, onder hun doorhaling zeer goed leesbaar gebleven. De eerste luidt: 'Slapeloos' en deed mij gissen dat mijn oom de gedachte ontving, liggende in bed en wel in den vroegen morgen, aangezien de onmiddellijk volgende luidt:

‘een dageraads-fantasie.’ Maar ook deze werd afgekeurd en getiteld werd: ‘Bij een oud palet. En ziedaar waar nu juist de leering is te vinden. Inderdaad bezat mijn oom, onder de weinige rariteiten waar ik melding van maakte, een schilderspalet, waar de verven verdroogd op waren geworden, verkorst tot een zeer kleurig en stemmig geheel. Het hing bij het duimgat aan den wand zijner slaapkamer, met een tuiltje versierd nog en hij kon er van uit zijn bed naar liggen kijken. Eenige malen slechts heeft hij mij in zijn slaapkamer ontvangen en eerst later, bij het nadenken over de waarde der titels, kwam deze bijzonderheid in mijn geheugen terug en bracht mij tot de meening, dat gezegd schildergereedschap eenmaal zou hebben behoord aan dien vriend zijner jeugd, van wien vele papieren bij hem berustten en van wien ik reeds uitvoerig heb gewaagd. Alzoo zouden dan eenige kleuren, rangordelijk uit de verf blaas of tube geschikt, weêrszijds het witte hoogsel en het grillige spel der mengingen op het verwaarloosde palet, zijn kinderlijken geest tot dit luchtige en vluchtige woordspel hebben gebracht en kan dit meelevend verbeelden als een hulde van zeer fijnen aard worden begrepen aan het talent van een onfortuinlijken vriend. Ik mag hier niet verzuimen de aandacht van den lezer op het toevallige samentreffen te vestigen van het wit en het blauw, die, naar elk weet, de wapankleuren zijn van den patroon der schilders. Maar, zooals ik zeide, ook deze titel liet hem onvoldaan en hij benoemde het ten slotte, zooals het nu is geheeten, in aansluiting met andere opstellen van dramatischen aard.

Over een ander werkje van eenigen omvang almede een enkel woord. Het is een eenvoudige vertelling, door de wijze van bewerking voor de kennis mijns ooms belangrijk, omdat er uit blijken kan, hoezeer hij zich bewust was een voortzetting der dichters te zijn, door hem in zijn jonge dagen oprecht bewonderd en die ook met goed gevolg dezen kunst-

vorm hebben beoefend: Staring en anderen. Ook hier dezelfde onzekerheid te bepalen; een hem bevredigenden titel te vinden. Ten laatste noemde hij het gedicht: 'de Ar, een berijmd verhaal,' en voegde er, naar de gewoonte zijner generatie, het motto boven dat u er boven zult vinden. Ter kenschetsing mede, vermeld ik nu nog dat een achttal regels van het gedicht luchtig zijn doorgehaald; ik heb het niet over mij kunnen verkrijgen de mijns inziens ontstane leegte te bestendigen en zal de gewraakte regels u door cursieve letters in den druk laten duiden.

Nadat ik het warrige geschrijf verzameld had en eindelijk behoorlijk getypt, had vóór mij liggen, drong zich weder een vraag aan mij op, bij velen uwer waarschijnlijk ook vaak gerezen. Wel wisten wij uit zijn eigen gezegde: 'ik ben altijd zeer werkelijk', dat mijn oom niet, gelijk beweerd van hem is, zoo maar in den wilde weg fantaseerde, doch hoe kon hij, dien ik schier niet uit zijn vertrekken te lokken kende, zich het meesterschap verwerven over zoo verscheiden natuur. In het gedicht: 'de Ar' verschijnt het tipje eener werkelijkheid welke hem toch nimmer eigen geweest kan zijn, maar waarvan ik de waarheid vermag te doorproeven, omdat mijn werk als ingenieur er mij vele malen mee in aanraking heeft gebracht. Heb ik het hem zelf wellicht ingegeven? hij hoorde mij gaarne uit mijn ondervinding vertellen, maar dan zou het gedicht van betrekkelijk jeugdigen datum zijn en dat is het niet. De intuïtie kan een groote factor wezen bij het scheppen, ik wil het gaarne gelooven; kan zij echter zoo groot zijn, dat met iets van schijnbaar weinig belang en ondanks de kuisching der kunst, iets van dien aard tot leven kon worden? Ziedaar een vraag, waarvan ik de beantwoording gaarne aan bevoegden overlaat.

Vr. Wat is een kunstenaar?

Antw. Een ongeloofelijke leugenaar.

Zoo stak hij eens de draak met zichzelf en zijn tooverig vermogen en ik weet zeker door deze aanhaling niet aan eerbied te kort te schieten, nu ik andermaal eenige dier boeiende verhaaltjes, in meer strikten zin tot de Zebedeus' schepping behoorend, beloven durf. In zijn geheel heeft hij er een dertigtal in projectie soms en aanvankelijk zonder rangorde achtergelaten. Het is mijn innige overtuiging dat waren zij alle tot hun recht gekomen, veel wat ons daarin nog onbegrijpelijk voorkomt, tot duidelijker verbeelding zou zijn uitgegroeid.

‘Wat beoogde hij met die figuurtjes in de Bijlagen? Want dat hij iets beoogt staat voor mij vast,’ schreef een zijner bewonderaars. ‘Wat Rustaard wil zeggen is doorzichtig genoeg en wat Rêvard verbeeldt is helder. Doch wat wilde hij zeggen met Lorriijn? Wat met Tourniput? Wat met die operette-helden Bombardos, Patakès? Het spijt mij zeer daartoe het zwijgen te moeten doen, nergens vond ik tot dusverre een verklaring in dien geest in de nalatenschap. In een der fragmenten spreekt Zebedeus over de beide generaals als van de “redelijke onredelijkheid” in tegenstelling met de “onredelijke redelijkheid”. Poeah! poeah!’ lacht dan Rustaard. Dat is een zeer curieus fragment.

Over namen kon hij op bijgeloovige wijze bijna spreken. ‘Namen,’ zei hij mij eens, ‘werken op ons, hetzij door hun dadelijke plastiek, hetzij door wat hun klank in ons opwekt. Vele namen zeggen ons niets, omdat wij er de eerste dragers niet van kennen en in vele gevallen maakt pas de man den naam. Denk eens aan Rembrandt, een gewone voornaam toch, nog in onze Zaanstreek in zwang, gloeit zij niet in onze verbeelding gelijk gebrand glas? Geen goed schrijver neemt maar den eersten den besten naam voor zijn figuren, wees er zeker van. Wanneer een naam je niet op stond iets zegt, zoek er dan eens wat in om, lees hem eens van achter naar voren bijvoorbeeld en gij zult vaak tot ongedachte dingen komen.’

Enkele kortere gedichten, fragmenten, vertalingen, ik kan dat zoo juist nog niet bepalen, hoop ik er aan toe te voegen, opdat het tot een bundeltje moge gedijen, dat, gelijk een sloep of reddingboot vaart in gezelschap mee van een dier reusachtige stoomers, welke mij spoedig weder zullen voeren over den oceaan, samen kan blijven gaan, en desnoods afzonderlijk, met het groote boek der 'Wonderlijke Avonturen'.

Mij in uw aller vriendelijke gedachtenis aanbevelend,

DE VERZAMELAAR.

Voor het theater van Dorinde

PERSONEN:

VIOLETTO, gekleed in 't paars. Jonge Edellieden.
 AZOELO, gekleed in 't blauw. " "
 ESMERALDO, gekleed in 't lichtblauw. " "
 VERTOENO, gekleed in 't groen. " "
 AMARILLO, gekleed in 't geel. } " "
 NARANGO, gekleed in 't oranje. " "
 ORODIDO, gekleed in 't rood. " "
 CLARA, gekleed in 't wat. " "

Het tooneel verbeeldt een boschrand.

Violetto komt op.

Violetto:

Nu de duizendtallen
 Vonken weêr gaan vallen
 In den koelen dauw die overal leit,
 Tinteldroppen hangen,
 Zooals aan mijn wangen
 Tranen kleefden die ik heb geschreid;

Nu het bonte leven
 Weder aan komt streven
 Van den stuurschen dag die stoorloos daagd',
 Dool ik in mijn treuren,
 Donker in 't gebeuren,
 Klagend om een namelooze maagd.

Moet ik mij verkloeken?
 Moet ik, marrer, zoeken?

Zal het morgen, zal het avond zijn?
In mijn droom verschenen,
Ging ze daarin henen,
Goud-licht, doovend in haar schemer-schijn.

(zet zich bij een boom.)

Azoelo komt op.

Azoelo:
In 't suizelen is 't,
In 't ruiselen is 't,
En is gezwind
En luchtig
En vluchtig
Als...

(maakt een gebaartje van blazen.)

Hola, Violetto, een jongmensch is in de uren zijner schuchterheid vaak allemachtig lomp; ik wensch je goeien morgen.

Violetto:
Goeden morgen, Azoelo.

Azoelo:
Hoe ultra-diepep zoo iets eenvoudigs kan worden gezegd; schort er wat aan, Violetto?

Violetto:
Ach!

Azoelo:
Wie peilde ooit de diepte van een zucht? Welke vriend? en welke buur bekomt door zijn buurmanschap het recht bij zijn naaste naar binnen te gluren. Maar toch, tot uw dienst, Violetto.

Violetto:
Ach, Azoelo.

Azoelo:
Ai, is het zoo?

(kijkt can terzijde hem aan.)

En waar woont ze?

Violetto:
...

(brengt de hand naar zijn hart.)

Azoelo:
O, het kamertje waarin Amarillo zegt dat hij zijn beeldjes ontwikkelt!

Esmeraldo komt op.

Goêmorgen, Esmeraldo, sta eens bij, vriend Violetto ademt te zwaar.

Violetto:

Spot er niet mee, Azoelo.

Azoelo:

Hoe zou Azoelo spotten? Spot de slaap omdat hij onze zorgen wegtovert? Spotten dromen omdat zij ons bezighouden in het waken niet brengen kan? Neen, Azoelo spot niet; wat zegt gij ervan, Esmeraldo?

Esmeraldo:

Ik weet er waarlijk niets van.

Azoelo:

En laat alles blauw, blauw.

Esmeraldo:

Wees niet zoo hard tegen mij, Azoelo, ik verlangde naar u.

Azoelo:

Dat wil zeggen gij verlangde naar uw verlangen, o, langewijl! Neen, Esmeraldo, het was niet Azoelo naar wien uw verlangen ging, ge verlangde naar vriend Vertoeno, naar diens kaproen; gelijk weêr Vertoeno verlangt naar het vest van Amarillo; die op zijn beurt verlangt naar den gordel van Narango; dewelke verlangt naar Orodido, die evenals Violetto, waarschijnlijk verlangt naar eene der dochters van den molenaar, verlangend, indien hij verlangt, natuurlijk naar wind. Welk een aardig gezelschap vormen wij toch, is het niet waar?

Esmeraldo:

Gij zijt onaardig, bijzonder onaardig, Azoelo, en ik loop weg.

Azoelo:

Dan doet gij niet anders toch dan wat gij verlangt te doen; handel dus naar uw aard, los u op, vervluchtig, ga henen; wat zoudt gij u inspannen te beweren dat wat ik zeg zonder grond is; waartoe u kwellen met het teedere weten, dat ontegenzeggelijk het is een pijn:

Eeuwig verlangend nooit voldaan te zijn.

Violetto:

Ach!

Azoelo:

Het laatste woord, Violetto, is altijd aan een dichter onder ons, zij het in een romance zonder woorden. Blijf dus zingen, Violetto, als eenmaal de kus is gegeven is het zingen gedaan.

Violetto:

O, de kus is een keten!

Azoelo:

Proza, proza, proza. Gord u aan, Violetto; waar-

om verscheent gij bij Orodido's noodiging, ongewapend ter bijeenkomst? Kom, Violetto, laten wij ons aangorden gaan.

(Beiden af.)

Esmeraldo:

Liever heb ik dat Azoelo zwijgt. Wanneer hij spot als nu en ongevoelig zich toont, verbeurt hij juist wat zoo goed hem staat.

Vertoeno komt op.

Ah! daar komt Vertoeno eindelijk voor den dag. Goeien morgen, Vertoeno, goeien morgen, mijn beste vriend!

Vertoeno:

Verbeeld je, of liever verbeeld je niet, of ja, verbeeld het u toch maar, dat ik den ganschen nacht niet uit mijn kleeren geweest ben, willend op tijd verschijnen. Ik wil altijd op tijd verschijnen en als ik verschenen eens ben, zeggen ze, ik ben altijd te laat. Mijn hemel, wat ziet gij er uit, uw aanschijn is gansch groen, slecht geslapen?

Esmeraldo:

Gesluiwerd slechts en liggen verlangen naar u.

Vertoeno:

Dat wil ik wel graag gelooven; een iegelijk verlangt naar mij. Wanneer Amarillo het brassen beu is, naar wien verlangt hij dan? naar Vertoeno. Wanneer Narango's gordel is geslonken, naar wien verlangt hij dan? naar Vertoeno! Ik spreek niet van Orodido, die mal wordt als hij mij ziet en daarna alle meisjes het hoofd op hol jaagt. Zet uw muts recht, Esmeraldo, lievekens lonken niet wanneer het mannetje slecht gemutst is; waarover loopen Azoelo en Violetto saâm te muizen? Ik zag ze in de verte.

Esmeraldo:

Violetto had zijn hartsvanger vergeten.

Vertoeno:

Hij had er Orodido eene te leen kunnen vragen, die heeft er wel altijd een over. Waar blijft hij nu, Orodido? Ge zult altijd zien en dat is de waarheid, dat de allereersten de laatsten zijn en nooit bij de hand wanneer het van noode is. Waar blijft Amarillo? vast wêer te laat naar zijn bed; ga jij je gang maar, ventje; zaagt ge zijn vest, zijn gloed-nieuw heldre vest, bezoedeld, vlek-

kig, als een druilige zomerdag? Als iemand zoo'n prachtvest rijk is, moest hij zich beter gedragen. Een vest om jaloersch van te worden. Waar blijft Narango? Houdt hem natuurlijk gezelschap. Ik zie ze al komen, allebei slap, de kousen op de hielen: 'ah, beste Vertoeno, wat ben ik blij je te zien... onze hoop is op jou gevestigd'; en dat zegt je iemand met zulk een prins-heerlijk vest, parbleu!

Esmeraldo:

Ik geloof nooit dat wij het drooghouden van daag, Vertoeno.

Vertoeno:

Hecht ge aan voortekens zoo? Is het omdat Violetto wat donker ziet en Azoelo wat triestig lacht? Wel, laat het regenen! Geen dag is volmaakt zonder tranen; alzoo spreekt Azoelo; ik schud de wijsheid niet uit mijn kaproen, die is even verwelkbaar als het vest van Amarillo.

Esmeraldo:

Begint gij nu ook al, Vertoeno?

Vertoeno:

Beginnen, neen; uitmaken wou ik.

Azoelo en Violetto komen op.

Daar komt mijn leeraar; goeden morgen, Azoelo!

Azoelo:

Goeden morgen, Vertoeno, uitgeslapen?

Vertoeno:

On-, Azoelo.

Azoelo:

Ge zijt te voorjarig, beminnelijke Vertoeno; de tijd zal wel komen toch dat gij uw bloemetjes buiten zet. Waarom naar de' avond verlangen? Is uw kaproen niet schoon in den morgen? Ontsteekt ze niet Esmeraldo's oogen? zijn die niet als een wazige spiegel, waarin alles in onevenredigheid bestaat, zoodat daarbinnen zelfs het beeld geboren kon worden van een harden Azoelo? Esmeraldo, Esmeraldo.

Esmeraldo

(hem de hand toestekend):

Vergeef mij, Azoelo.

Azoelo:

Vergeef altijd, vergeef u zelf geheel.

Geven is mijn kracht, houden mijn deel. is het niet zoo, Violetto?

A m a r i l l o , wanordelijk, komt op, gevolgd door Narango, onstandvastig ter been.

Vertoeno:

Ha, daar komt Amarillo... neen, zie eens, dat is vree-se-lijk; Amarillo, je goud-gele...

A m a r i l l o (gebaren, makend):

De meid is schoon,
de meid is schoon,
vanaf haar hair tot haar teenen;
er kriebelden krulletjes bij haar koon,
en franjetjes bij haar beenen.
Ze was zoo lief, zoo goed,
zoo afgenibbels zoet.
O, Violetto!

E s m e r a l d o :

Foei, Amarillo, je hikt.

A m a r i l l o :

Narango is een schurk!

N a r a n g o (legt de handen op zijn schouders):

Zèg, dat meen je toch niet?

A m a r i l l o (in snikken uitbarstend):

ik meen het wel;
ik wou dat ik weg was, dāt was mij wel;
ik wou ik lag onder de aarde;
dat over mij renden paarden
en kerels met heeten kop
en stampen er op...
en strooiden hoopen geld;
een rinkeldekinkel geweld,
wat hun de broek uit rolde,
en over mijn rustplaats tolde,
lenig en licht,
een wapentje eenerzijds, aan d'andre kant een
o liefelijk gegons: [gezicht;
'God zij met ons, God zij met ons!'
Hi, hi, hi,
wat ben ik toch ongelukkig!

(slaat zich voor de borst).

Narango:

Wil je weten wàt? Zàlig ben je. Zeg, leuter ik? Zeg op, klaag ik? Is dàt nu zoo erg dat ze je armoë niet deelen wil? Wat is een vrouw? Een engel met een hoed op, hoe grooter hoed, hoe grooter engel en hoe grooter de engel, hoe meer er is noodig voor een grooten hoed. Kom, knoop eerst je vest over je hartekamer, kom, kop hieps! Strijdt, broeders, tot het laatste; hebben wij niet samen gefeest dat er de vlokken vlogen? hebben in onze nachtelijke glazen niet de kleuren geblonken van den langsten dag? Hebben wij geen liefsten zooveel wij willen, pluimen zooveel wij willen, groeten die wuiven over de evenaar heen? Zeg, wil je mijn gordel? Kom, richt je stijf; keer je vestjeszakken naar binnen, a là, a là, laat niemand je schande zien. En zeg, ouwer gewoonte, goeien morgen Fortoeno, buig voor de eeuwige Verতোeno, wou ik zeggen; nijg voor de nobele Esmeraldo en geef aan Azoelo zijn glimlach weêr, aan Azoelo die...

Azoelo:

Gij en ik vullen elkander volkomen aan, Narango.

Narango:

In mijn hart is geen kwaad, Azoelo; daar sta ik voor uw aangezicht een weinig schunnig, maar d'uwe tot in den dood.

(Ver-af schalt een hoorn)

. Ja, ja, wij hooren u wel, Orodido, behangen met houwens en stekels, om 't leven de keel af te snijden, juist als het je aankijkt en bracht tot je zelf. Ga alleen ter dagelijksche jacht, wat zoudt gij voor zeven bevelen.

(De hoorn schalt)

. Ja, ja, welsprekend genoeg, uw borst is goed, uw adem lang, maar de nachten zijn kort en ons verlangen zich neigt nu van u af. Hoe klaar zijn uw oogen, Azoelo, ik schaam mij in u.

(Zet zich tegen den boom waar Violetto zit)

. Goeien morgen, Violetto en wel te rusten.

Azoelo:

Te veel en te weinig ontmoeten elkander niet altijd in den droom alleen.

Violetto:

Ach.

(de hoorn klinkt van nabij.)

Oridido komt op.

Orodido:

Voltallig? Goeien morgen, trouwe Vertoeno! Ieder klaar voor zijn post? Goeien morgen, Amarillo, ik behoef niet te vragen, uw gezicht zegt genoeg, frissche lucht, frissche lucht. Goeien morgen, Esmeraldo, Azoelo,

(bemerkt Narango bij den boom)

. Wel te droes!

(stoot hem aan met den voet)

. Kom, luiaard, op!

Narango (zich omkeerend):

Ja, Bianca, tot je dienst.

Orodido:

Wat moeten wij met zoo'n zwierbol beginnen?

(stoot hem weder aan)

overeind, slaapkop, schaam je je niet?

Narango (slaperig):

We zijn allemaal goeie jongens, maar de buil in den gordel is leêg.

Orodido:

Dit is de wijs niet hem weêr te vullen, kom, ter jacht; de mensch is tot strijd geboren; jacht is strijd; de mensch is geboren om iets na te jagen; op, overeinde!

Narango (doezelig opzittend):

Overeinde is een heel ding; over het einde is een ander ding; eindeloos is wie slaapt.

(keert zich weêr naar den boom)

.

Orodido:

Wel te droes!

(stoot hem weder aan)

. Op! op! óp!

Narango:

Edele Orodido, zoudt gij met het onafwendbare niet een klein uurtje willen wachten; het schemert mij nog; *(gaapt)* allemaal blauw.

Oridido:

Om ons de buit te laten ontglippen, die van morgen dwaalt door het bosch? Ik houd niet van beeldspraak, dit was de schoonste hinde die ooit in mijn jagersleven ik zag; een gansch witte hinde; wij zullen haar levend zien te vangen.

Violetto:

Ach...

Narango:

Maar... wat?... juist... we hebben geen honden.

Orodido:

Wij jagen dit wild zonder honden. Overigens wachten er meer dan voldoende achter het huis van den molenaar. Kom, rijs op, uitvluchten dienen tot niets.

(Narango staat op)

. Zijn we allen gereed?

Esmeraldo:

Gereed!

Vertoeno:

Als immer!

Orodido:

Vooruit!

Violetto

(rijst overeinde en loopt haastig weg.)

Amarillo:

Houdt hem.

(wil hem na.)

Orodido:

Blijf, verkwister... waarom loopt die ongelukkige kerel nu uit de orde?

Azoelo:

Wie zijn verlangen volgt, is niet ongelukkig, Orodido.

Orodido:

Onzin. Kom, haastig hem na.

Narango:

Jagend, gejaagd zijnde, gaan wij jagen; de leiding is aan Violetto.

(allen af.)

Het tooneel is een poosje ledig. Hoorn-geschal in de verte. Clara komt op.

Clara:

Het arme dier is het hoofd geheel kwijt, het is zoo verschrikkelijk bang geworden voor het ongehoorde leven in het bosch. Het is de bende jongens die het haar aandoen; ze komen van links en van rechts,

(de hoorn schalt.)

Nu staat ze te sidderen op haar teêre pootjes en haar oogen sperren wijd, ze snuift met haar zachten neus naar allen kant en vlucht, vlucht, ach, misschien in verkeerde richting. Wat ondeugende jongens zijn dat toch, mijn lieve beestje van mij weg te jagen, dat niet kan leven zonder mij en nu naar mij loopt te klagen. Als zij het maar geen zeer doen. Ze grimmen van lust; ik zag er een van hoofd tot voeten rood; het was wel een knappe jongen, maar zijn oogen blaakten en staken met punten. Hij bracht den krommen toeter aan zijn mond en blies zich het hoofd in vuur, dat ik met de vingers in mijn ooren ben weggelopen. Toen zag ik een ander; hij stond in het donker en keek voor zich heen. Het was een knappe jongen en die zal haar zeker

geen leed doen. Als zij zoo wijs maar is zich schuil te houden. O, daar komen er aan!

(ze gaal snel achter den boom om.)

Violetto komt op.

Violetto:

O!

Amarillo komt op.

O, Amarillo, ik heb haar gezien.

Amarillo:

Hè?

Violetto:

Daar stond ze midden in die zonneplek, geheel wit; wondervol, o, haar oogen zijn diep als nacht.

Amarillo:

Krulletjes en franjetjes.

Violetto:

Stil, ik heb haar gezien, zoo zeker ik jou daar staan zie.

Amarillo:

Katterig.

Violetto:

Een kransje witte bloemen was om haar hoofd.

Amarillo:

Het gaat over het mijne.

Violetto:

Het uitspansel ging mij open, het was een lafenis voor...

Amarillo:

Een teug water zou het voor mij zijn, ik loop naar de bron.

Violetto:

Gij loopt den verkeerden kant uit... hola, Amarillo, hier heen, Amarillo!

(beiden af.)

Clara verschijnt van achter den boom.

Clara:

Als zij mij eens hadden bespeurd; ik stond op mijn beenen te beven; zij gedragen zoo woest zich en bemorst was die eene, van al dat gesnuffel in 't bosch. O, dat zij slaagt zich te bergen, het arme gejaagde dier... Het waren wel knappe jongens, doch waarom keeren zij niet naar huis; die eene om uit te rusten; en die andere ook. Wat zal zij een honger hebben. Ik heb haar slechts even te roepen en ze eet uit mijn hand; ze kent mijn stem nog beter dan ik de hare. O, daar komen er weêr, die in het donker stond ook; voor dien ben ik niet bang.

(zij verschuilt zich achter den boom.)

Narango en Azoelo komen op.

Narango:

Het is een vervloekte geschiedenis, Azoelo.

Wanneer eens die jachtdraf een mensch in de beenen huist, is er geen houden aan. Ach, Azoelo, ik gaf er graag den brui van. Geloove wie wil, die hinde van Orodido is een sprookje.

Azoelo:

Een levend sprookje, Narango.

Narango:

Het is om uit je vel te springen. Ik jaag als een wolf, en schrep als een kat, hol elke lichtplek na, meen haar te zien en zie haar niet, zeg, nu zie je haar toch, f't, weg is ze.

(De hoorn schalt.)

Ja, ja, Orodido, de uwe, ge hebt mij terdege wakker geschud; kom maar weêr mee, Azoelo. *(af.)*

Azoelo:

Ik volg je met mijn gedachten.

(zet zich tegen den boom, de hoorn schalt in de verte.)

Clara treedt voorzichtig naar voren.

Clara:

Goeden morgen, jonker!

Azoelo:

Goeden morgen, mejonkvrouw!

Clara:

Wacht u zoo?

Azoelo:

Misschien op u.

Clara:

Die hinde is van mij. Waarom doet u mee met die wilde jongens? Waarom maakt u het beestje doodsbang? Waarom jaagt u haar zoo? Waar wilt gij haar kwaad om doen? dat zou ik van u niet denken.

Azoelo:

Verwijt uit een mond als de uwe, vergeeft reeds half de zonde. Overigens, lieve jonkvrouw, ontkomt niemand aan wat hij is: het deel te zijn eens geheels. En dan, ik houd van mijn makkers; eerlijk gesproken, niet zooveel als van mijzelfen, niet zooveel als van mijn gepeinzen, mijn boeken en niet zooveel ik zou kunnen houden van u, als ik mocht.

Clara:

Ik zou ook wel van u kunnen houden.

Azoelo:

Is u eene der dochters van den molenaar?

Clara:

Mis, de dochter van den houtvester ben ik... en... houdt u zooveel van peinzen en van boeken?

Azoelo:

Ik houd veel van oude verhalen die lang hebben geleefd.

Clara:

Ik van verhalen die pas beginnen.

Azoelo:

Hoe heet u, als't is geoorloofd?

Clara:

Clara en U?

Azoelo:

Azoelo.

Clara:

A-zoe-lo, dat is een zachte naam, zoo zou ik mijn hinde willen heeten, o, gij vangt haar toch niet.

Azoelo:

Hoe heet zij uw hinde? als 't is geoorloofd.

Clara:

Clara als ik; ik wist geen andere.

Azoelo:

Noch betere.

Clara:

Blijf hier wat zitten nog

(neemt naast hem plaats.)

Het is hier goed, hier doet u geen kwaad; nu zit ik zoo naast u; deel mij iets mee van u zelf, Azoelo.

Azoelo:

Van mijzelfen, Clara? Van mijzelfen behoort niet veel; wat ons hoort, behoort te worden gegeven en wat niet behoort gegeven, behoort beter te blijven bij ons, en dat is veel.

Clara:

Is het daarvoor dat men leest? Waartoe dienen dan die huiver-dikke boeken. Vertel mij wat van uw boeken.

Azoelo:

Ge vraagt waartoe boeken dienen, Clara, ik weet het niet.

Clara:

Vertel mij iets, ge zijt stout.

Azoelo:

Voor ge hier kwaamt... Waar kwaamt gij zoo gauw van daan?

Clara:

Ha, ha, ha! ik stond hier achter den boom.

Azoelo:

Voor ge hier kwaamt, Clara, zat ik te denken aan wat ik las gisteravond, ten minste ik wou...

Clara:

Vertel, vertel het mij gauw.

(heel in de verte klinkt een hoorn.)

Azoelo:

Luister, Clara, het verhaal is niet lang.

Clara:

Lange verhalen worden meestal donker.

Azoelo:

Korte vaak donker reeds zijn bij het begin.

Clara:

Vertel, vertel.

Azoelo:

Hoor dan, Clara. Er leefde eens, daar begint het al.

Clara:

Vertel.

Azoelo:

Er leefde, lang geleên; hoort gij het nu?

Clara:

Vertel.

Azoelo:

Er leefde, lang geleên, een meester eens,
 Van jaren jong, maar in zijn werk ervaren,
 Die fraaie beeldjes veel te maken wist
 Aan vormen rijk en zinvol en gekleurd.
 Den langen dag hij daaraan naarstig bootste,
 Ja, dikwijls nog in 't holle van den nacht
 Zat hij verdiept, gebogen op zijn printen.
 En wat hij zag in huis, op straat, in 't bosch,
 Langs veld en wegen hem bekoren mocht,
 Het kwam hem al te stade voor zijn beeldjes,
 Hij leefde het weêr over in zijn beeldjes,
 Dat dus een elk ze grif herkennen kon.
 Zoo werd hij zeer gezien, maar merkte niet
 Hoe zeer befaamd hij was, dat abele lieden
 Afstandelijk hem groeten met ontzag;
 Dat vele maagdekens hem stil belonkten,
 Zijn rond, nadenkend, opgewekt gezicht,
 En de ernis hadden met zijn eenzaamheid.
 Tot op een dag, een blauw gekleede meid,
 Als hij spacerend bij een water klaar,
 Ontmoette hem. Toen werd zijn gansche leven,
 De gansche wereld werd die maagd voor hem;
 Hij liet zijn werk-cel en zijn bonte beeldjes,
 En peinsde om haar slechts en doolde in haar schreden,
 Tot zij hem aanloech eens, en naar 't boek zegt,
 Zij sinds die stond elkander zeer beminden,
 Van af dien tijd slechts leefden voor elkaar,
 En met elkander leefden sinds dien tijd.
 Hun dagen gingen in elkander over,
 Dan zat hij haar te voet en sprak naar haar,
 Hoe vast het kindje dat ze hebben zouden,
 Wel schoon zou wezen als de dageraad.

En hoe hij het bevallig eens zou kleeden
Met al de kleuren van den regenboog
En...

Clara:

Kregen zij het kindje samen?

Azoelo:

Ja.

Zij hadden het verbeid met liefde groot,
Doch toen het kwam toen was het kindje dood.

Clara:

Ach, dat is droevig.

Azoelo:

Zei ik het niet?

Clara:

Is 't uit?

Azoelo:

Er staat gemeld, maar niet hoe 't is geschied,
Hoe kort nadien de vrouw hem ook verliet,
En hij weêr in zijn werk-cel naarstig zat,
En beeldjes wrochtte als hij vroeger plag,
En immer 't zelfde, nooit het hem verdroot;
Een maagd in 't blauw, een wit kind op haar schoot.

Clara:

Het is een droef verhaal.

Azoelo:

Een waar verhaal,
En 't is de waarheid, Clara, die maakt vrij.

Clara:

En is 't nu uit?

Azoelo:

Naar het boek ons meldt,
Hij leefde vele, vele jaren nog,
Hij werd gezien, maar anders dan voorheen,
Hij stichtte een gild, hij werd een oud patroon,
Een hoornen knijpbril droeg hij op zijn neus,
Lucas hij heette...

(de hoorn schalt.)

Clara (staat op):

Ik ga mijn hinde vinden, tot wederzien, Azoelo, gij hebt mij verschrikt.

Azoelo:

Tot weêrzien, Clara, als het mag.

Narango komt driftig op, ontmoet Clara.

Narango:

Hebt u bij geval ook een witte hinde gezien?
O! verschoon mij, juffer!

Clara:

Néen!

Oro dido komt op, ontmoet Clara.

Oro dido:

(tot Clara)

Goeden morgen!

(Clara af.)

Oro dido zet den hoorn aan zijn mond en verwijdert zich haaótig in tegenovergeételde richting.

Narango:

Bij St. Hubertus wat heeft die meid een oogen in haar hoofd.

Azoelo:

Ja, Narango.

Narango:

Alle meisjes ken ik uit den omtrek, dit schoone kind zag ik nooit. Wie mag ze zijn?

Azoelo:

Wie weet...

Narango:

Voor een andermaal; een lief kind is het toch; wat beuzel ik hier? ge moet mee, oogenblikkelijk mee!

Azoelo:

Kalm, kalm, Narango, ge vangt het beestje niet.

Narango:

Laat het huppelen, mijnentwege; Amarillo struikelde, viel, ligt in zwijm. Vertoeno maakte zijn vest los en ik verscheurde mijn gordel tot een zwachtel... daar ligt hij nu onder de groene boomen en aan zijn hoofdeinde zit Violetto; een beeld der droefenis. Kom mee, kom mee.

Azoelo:

Jacht-ongelukken, Narango, laat ons toch onver wijld gaan.

(willen gaan.)

Amarillo komt op, luééchen Vertoeno en Violetto; zijn veét hangt open en om zijn hoofd rafelt een windéel van Narango's gordel.

Amarillo:

Hola! dronken ben ik gevallen, nuchter verrezen. Met de plenging stortte de beker en schilferde een weinig aan den rand. Het zal wel een litteeken blijven. A là, a là, zonder een beetje bedwelming komt een sterveling het leven niet door. Een

onthouder als Esmeraldo ben ik niet, was ik niet, zal ik nooit zijn. Zonder verdere nabetrachting, frissche morgen.

Vertoeno:

Hij haalt al op; hij wordt weêr goed, wordt hij niet? Is hij niet hier, Esmeraldo?

Azoelo:

Die is er niet, en die is er, om het zevental.

Amarillo:

Wat ik van hem te vertellen weet, dagteekent van vóór den val. Indien toen mijn oogen reeds betrouwbaar waren was hij gezeten aan de beek, bij zijn lievelingswater. Aldus zat hij;

(zet zich bij den boom)

en zag op een horizon uit met nòg meer water.

Azoelo:

Wie smaalt toont wel eens berouw, Amarillo.

Amarillo:

Zeg liever heimwee. Gelijk het gejaagde hert snak ik letterlijk naar frissche waterstroomen. Een dorst dat ik heb, een dorst. Hoe staat het met onze hinde?

Azoelo:

Wel...

(de hoorn schalt.)

Vertoeno:

Ja, à, wij komen, Orodido!

Narango:

In óp-tocht, O, ro, di, do!

Azoelo:

Zijt gij bij machte u te verzamelen, Amarillo?

((de hoorn schalt.)

Narango:

Hij jaagt al wat hinde is weg, de bolleboos.

Violetto:

Dat's waar.

Narango:

Leve de jacht!

Azoelo:

En wij jagen om te jagen.

(allen af.)

Het tooneel blijft even ledig. Clara komt op.

Clara:

Hier, mijn beestje, blijf bij de vrouw. Ge hoeft niets te vreezen, ze zijn het spoor geheel bijster; houdt je dicht bij mij, dan kan er geen onheil gebeuren.

(de hoorn schalt in de verte.)

Hoor, ze dwarrelen als kappelletjes tussen de stammen telkens. Niet te ver, Clara, onder den boschrand blijven, niet te veel in de boomen. Blijf bij de vrouw, blijf bij de vrouw.

(af)

Het tooneel blijft even ledig.

Orodido en Azoelo komen op.

Orodido:

Opgeven? Gij schertst, Azoelo.

Azoelo:

Mijn scherts is uw ernst wel waard, Orodido.

Orodido:

Onzin.

Azoelo:

Aardige onzin verbergt vaak meer klaarte dan onaardige zin. Uw zin is nu eenmaal jagen, zoals mijn jagen is zinnen.

Orodido:

Daar vangt gij niet veel mee.

Azoelo:

De toekomst zal het leeren, Orodido.

Orodido:

Wanneer een ieder slechts zijn plicht wou doen. Ze lopen elkaâr in de voeten. Waar blijven de kerels nu? Hei, Vertoeno? een die mij nooit begaf. Amarillo!

(blaast)

hoor je niet, lichtmis? Esmeraldo! Narangol Violetto! stuipekoppen! Als ieder zijn taak maar begreep. Spaar mij uw glimlach, Azoelo, als ieder maar deed wat hij kon.

(Blaast; af.)

Vertoeno komt op, daarna Amarillo.

Vertoeno:

Het is toch een geweldig jager.

Azoelo:

Een gewéldig jager...

Amarillo:

Hij blaast zichzelf vooruit en ons naar alle kanten.

Vertoeno:

Laat ons hier op hem wachten dan, hij vermoeit zich te veel.

Amarillo:

Daartegen valt niets te zeggen; verkwiklijk plekje, koel en uit den wind.

Azoelo:

Ook de wind zelfs keert soms opzijn schreden.

Amarillo:

Ik moet je toch nog vertellen, Azoelo, achter het oortje van...

Narango komt op, gevolgd door Violetto.

Narango:

St... t... t... Es-me-ral-do zwèmt.

Amarillo:

Dat is het goede, ja, te veel.

Vertoeno:

Laat ons niet blijven staan, laten wij wat gaan liggen, het wordt al warm.

Azoelo:

Een welkome gedachte,
Voor hen die wachten
En smachten.

Violetto:

Plaag niet, Azoelo.

Amarillo (zich nedervlijend):

Hé - e!

(nu zijn ze allen gaan liggen.)

Vertoeno:

Het is bekend dat hij die lang in een bosch is, vrede in zich voelt nederdalen.

Amarillo:

Hoe wroeging-verwekkend groen zijt gij nog, Vertoeno.

Vertoeno:

't Waar beter gij sloot nu uw vest.

Amarillo:

Als een plaatse der zoete bijeenkomst staat mijn hart altijd open.

Narango:

Vertoeno heeft gelijk, Amarillo, 't is onbehoorlijk, door geschiedenis.

(kleine stilte.)

Violetto:

Zoo heerlijk is het hier.

Narango:

Als het maar lang genoeg duren mag, was ik in staat te gaan ontboezemen.

Amarillo:

Een ontboezeming van Narango. Verstaat gij het wel, Violetto?

Vertoeno:

Mijn ooren verkneukelen zich reeds, natuur stemt vertrouwelijk.

Narango:

Ze zouden schrikken misschien, verkeerd zich spitsen, neen, ik ben te veel een mengsel.

Azoelo:

Ga niet te ver, Narango.

Narango:

Dat moogt gij niet zeggen, Azoelo.

Azoelo:

Ik geloof wel dat gij gelijk hebt, Narango.

(kleine stilte.)

Amarillo:

Het is eigenlijk die hinde die ons hindert.

Narango:

Waarom tegenhouden wat recht heeft op vrijheid, als zekere leeraars worden die in de uitoefening hunner waardigheid slechts zelve groeien? Wie hindert een vrouw terwijl ze danst, tenzij... een hinde is toch geen wolf, geen wezen dat haat inboezemt of angst. Waarom haar vangen of doden?

Azoelo:

Ik stem met u in, Narango, waarom terug haar brengen tot de kille glimmer van een spiegel?

Narango:

Wel, dat zij huppele dus; ik heb gezegd.

Amarillo:

Heil de beweging, waarbij men zelf ligt.

(de boom schalt niet ver.)

Ai, daar is de wekker.

Azoelo:

Met al zijn wel en wee.

Amarillo:

Welk een voorbeeld bezitten wij in onzen Orodido, altijd bij de pinken, altijd op tijd in zijn mandje, zoo in-fatsoenlijk en toch zoo ter tale.

Azoelo:

Wij zullen hem bekronen en lauweren aan het eind der jacht, wij zullen Violetto vragen...

Violetto:

Ach, Azoelo, laat mij nu eens met rust.

Azoelo:

Rust, en ter jacht met Orodido.

(kleine stilte.)

Vertoeno:

Hoor, hoe de blaren ruischen, het is of ze willen gaan loopen.

Amarillo:

In de maat. Helaas, nogmaals helaas! maar wijl Violetto blijft zwijgen als eene avondstond, zal ik hier zijn aanvulling wezen?

Narango:

En waarom zoudt gij niet?

Amarillo:

Ja, waarom zou ik niet? Natuurlijke opwellingen moeten natuurlijk verlopen. Wanneer iemand ruischt, r zijn er die ruismuizen zeggen, wel, dat hij ruische. Wanneer Violetto dusdanig zwijgt dat ik niet zwijgen kan, wanneer de blaren ruischen, frisch opgemerkt door Vertoeno ruischen, zuiverlijk dorststillend ruischen en gij toch ook nimmer eenig verlet van mijn ruismuizen hadt en aan een dichter die zwijgt toch ook de gemeenschap niets heeft, tenzij de gemeenschap van zijn pijpen niet blijkt gediend, dan is zulks oirbaar, ten spijt van alle weemoeds-blaters die schapekoppen zijn, wanneer dat alles zoo is, kan het geen kwaad dat gij een luttel naar mij luistert en bij uw welverdiende rust u verkwikt aan mij. Eerstens, sluit ik mijn vest, onbehoorlijk door geschiedenis, en geef aan Narango hier het pand zijner liefde weêr, en richt mij gelijk een stam, en strek dan mijn arm gelijk een tak en zal u zoo

laten hooren hoe het mischt in mijn lichte, de gansche zon ontvangende kruin:

Er is een geblaêr,
 Dat 'n helft van 't jaar
 Vermoeiden en matten weêr opkwikt.
 En er is een geblaêr,
 Dat een helft van 't jaar
 Zeer goed voor hetzelfde doel schikt.
 Er is een geblaêr
 Zoo hartelijk en waar
 Als schoonst door muziek werd gekweeld ooit;
 En er is een geblaêr,
 Dat duurde het 'n jaar,
 Aan sommige menschen verveelt nooit.

Violetto:

Dank je, Amarillo.

Amarillo:

Er is een geblaêr,
 Zoo deugdelijk en naar
 Dat velen zich 't luisteren sparen,
 Er is een geblaêr

(de hoorn schalt.)

Als die toeter daar,
 Die mijn part ten duivel mag varen.

O r o d i d o verschijnt in volle zon, allen behalve *A z o e l o* rijzen haastig ter been.

Orodido:

Ah! zijn wij eindelijk voltallig? Esmeraldo niet, wel te droes! Kom, laat ons geen tijd verliezen, ik heb het teeken gegeven de honden los te laten, alle de honden gaan los.

Azoelo (opstaande):

Ge weet natuurlijk als altijd wel wat gij doet, Orodido, maar bid ik u, vergeet toch hun muilkorf niet.

DOEK.

De ar.

Een berijmd Verhaal.

'Wij zaten laatst bij Saartje.'

Den ganschen nacht gesneeuwd het had,
 En als mijn onbeschreven blad,
 Lag 't land des morgens leêg en log,
 Maar wonderlijk aantreklijk toch.
 Een raster, schelf, een stam, een dak
 Er wrakkerig en oud uitstak;
 Kerkpad noch greppel was te zien,
 Geen kleurig lijf, geen beez'ge liên,
 Geen leurder, postboô, deern noch vrijer,
 Geen strooper en geen koddebeier,
 Geen polderjongen of zoo'n maat,
 Wien 'n vloek vlot van de lippen gaat.
 Het vroor nog immer; laag en zwaar
 De lucht was van een grauw zoo naar,
 Alsof ze was een dak van lood,
 Boven dien uitgestrekten dood.
 Dan kreeg het veld een wreed geglim,
 't Gewolkt zonk op de kille kim,
 Waar kraaien klepten in hongerjacht...
 Konijn noch haas onder die dracht
 De wintertuintjes vinden kon...
 En toen er de ongenaadge zon
 Weêr overal viel woest en wijd,
 Verscheen een helle eenzaamheid.

De heir- en straatweg naar de stad
 Die dorp, gehucht verbindt en wat
 Noodwendigheid doet honken saâm,

Bleek onbegaanbaar, onbekwaam
Voor't drukke dagelijksch verkeer;
Geen rijtuig en geen kar reed meer,
Waar, neêrgezijgd als met een plof,
De groote stilte drukte dof.
Maar of uit droom ontwaakt dan zelve
De huisliên kwamen uit zich delven
En ruimden rap, bij heg en steg,
Het hemelwit in paadjes weg...
De bakker bracht zijn brood per sleê
De kindren kwamen, sulden meê,
Met prik en bak en maakten jool,
Ravottende, want vrij van school;
Als in rul zand, door 't versch-gevallen',
Ze graaiden, gooiden stuive-ballen...
En bij het pure en koude weêr
De grond ging kraken als droog leêr.

Het vroor en vroor en al die sneeuw
Leek daar te liggen voor een eeuw.
En 't was of toen in wijden kring
De klare ruimte aan 't zingen ging.
Want wat des winters buiten woont,
In heerenhuis of villa troont,
Kwam plotseling tot een besluit,
Hun arren togen klinkend uit
Hun hekken die in vreemde talen
Veel vaderlandsche deugd verhalen.
En langs de wegen, slag op slag,
Vertoonde zich toen als gevlag,
Lijk bloemen in het zomer-ruim,
De kleuren van een paardenpluim;
Ten kop, ter haam, wijl bij de schoer
Danste ten pooten 't bellen-snoer.

De voerman op zijn achterstand,
 De voeten schrijdelings geplant,
 Het bovenlichaam stram op zij,
 Als een die zeilt en helt ter lij,
 Met snor en staartmuts, als een pop,
 De pelskraag tot zijn ooren op,
 Bestuurde 't ros, langs kijkend heen,
 Die hij deed toeren, meer of een:
 Geknuffeld in de schulp der ar,
 Met mardermof en voor het bar
 Zoo lange stil te zitten moeten
 Een waterstoofje bij de voeten;
 Roôwangig in een wijle wel,
 De knieën onder 't tijgervel.
 En soms ter kant staand' van de sleet'
 Nog 'n zwartgepelsde medegleet.
 Zoo togen zij door 't witte land,
 Den winter vierend naar den trant
 Met zilverige rinkelung
 En kristallijne tinkelung.

In Floris Frans' gelag-vertrek,
 In 't laag-gezolderde bestek,
 Drie mannen zaten bij het glas
 Te plakken of het Zondag was.
 De kromste was een vale vent.
 Bij jachtopzieners welbekend,
 En Floor de waard ook kende 'm best,
 Zijn 'akkevietjes' en de rest;
 Die zijn geweer soms 'hem een zorg',
 Bij moeder de vrouw in bed verborg.
 Hij smaadde geen gevalletje,
 Zijn wang hield steeds een 'balletje',
 Hield ook van 'onversneden' en

Was 'n man van 'weinig redenen',
Die maar wat loslaat voor de leus.
Zijn petklep kromde tot zijn neus,
Zijn oogen loerden nergens heen,
Zijn kin in een dot haar verdween.
Zijn beenen waren dun en lang,
En was hij ook voor niet veel bang,
Nooit harder liep dan het moest wezen,
Hij, sakkerju, als 'n haas kon sjeezen.
Als hij een wond kreeg in zijn kop,
Dan smeerde hij 'r 'maneschraap-zalf' op.
En hij bezat een sterke hit,
Die hij gebruikte om dat of dit
Gemoedelijk naar stad te loozen.
Hij werkte bij tusschenpoozen
Hard wrochtende in de zanderij...
De tweede die hem zat ter zij
En rookte, was veel meer vierkant,
Nadig en bruin, had op zijn hand
'n Blauw ankertje tusschen de haren,
Hij had de groote zee bevaren,
En heette daarom nog altoos,
Schoon Bram zich noemend, 'de matroos'.
Vaak in één ploeg met 'lange Jan',
Hield hij de schop met andren dan,
Die rood-gebaaid de kip-kar duwen,
Haar langs de planken reelen stuwen,
En als de graaf in 't kar-zand stak,
Het luid uitschreeuwen 'volle bak!'
De derde die er ledig zat,
En stoute, zwarte oogen had,
Een snorretje van weinig haar,
Maar knuisten als een worstelaar,
Liet Bram maar praten voor hun driên;

Vertellen kan wie veel gezien.
Hij was een jonge, struische kerel,
Die lachte met een wit geperel
Luidruchtig uit zijn graag gebit.
Hij keek naar dat en dan naar dit:
De schenkkast met zijn kraffen-boel,
Zijn arm hing langs de leun der stoel,
Een kleurge doek zijn nek omzwierde,
Een rosse lok zijn voorhoofd sierde;
Hij was nog niet heel lang getrouwd,
En had zijn eigen keet gebouwd;
Want Coen was 'n echte knutselaar,
Die timmerde alles bij elkaâr.
Niet 't minst ter tale, als nummer vier,
Rees recht voor hen de herbergier,
Vertrouwlijk bij zijn bier-pomp leunend,
Een elboog op den zinkrand steunend,
Zijn beenen kruiselings gezet,
En op zijn glad hoofd een sportpet.
Zijn wangen bloosden tot aan 't oor,
Hij had iets zachts als een pastoor,
En sprak met uitgehaalde rekjes,
Rookte met kleine slimme trekjes,
En kneep-oog of hij zijn gezellen
Wel binnenin geheel wou spellen.
Jan schoof zijn glas ter tafelrand,
En oogenbliklijk bij de hand,
Keek Floor gelijkerwijs naar Bram
Die ook zijn glaasje niet op nam,
Maar schoof bij 't voetje en dan naar Coen
Die grinnikte even, 'nee' zei toen.
'Wel', zei dan Floor, met zoeten klank,
't Is mij goed, morgen loop je mank,
't Is je gegund, man.' En Coen lachte...

Van achter 't ijs-raam luidde zachte
Het rinklen van een arrestel,
En nog van ver en wonderwel.
Het naderde met boeiend stijgen,
Glas-helder in het stemme-zwijgen,
En ging voorbij in klingeling,
Den feestgloed sproeiend van het ding
Dat meeschudde op den paardekop.
Dan met het drastige geklop
Van hoeven tegen dompge vloer,
Verluidde weêr het schellen-snoer...
Het praten bleef na 't bel-getril,
Als uitgebabbeld, stokken, stil;
Coen staarde naar Floor's mooie kast,
Naar 'n opgezette vogel was 't:
Een wouw die op zijn prooi neêrstreek,
Vervaarlijk uit zijn oogen keek...
Het was de waard, die 't eerst weêr loech,
't Karretje over de planken joeg:
Sneeuw was wel aardig voor een uur;
Sneeuw lastig was en sneeuw was duur;
Gaf koue voeten; 's avonds roos;
Sneeuw maakte velen werkeloos,
Al gal het ook wel handen werk.
De wegen vol en leêg de kerk.
'En drukke kroeg,' mompelde Jan.
'Mis!' zei de waard; 'de stalhou'r, man!'
Een klein kwartiertje hier van daan,
Die zou er goede munt uit slaan;
Hij al zijn mooie winterspullen
Geen uurtje thuis had, elk wou sullen;
Als hij er honderd had gehad,
Ze al evenmin had thuis gehad.
Zijn arren die hij 'klaar is Kees!'

Weêr zomers in de balken heesch.
Bram grommelde, dat met die kou,
Verdomme, hij ook wel 's arren wou.
"k Geloof je graag," antwoordde Floor,
Hij liep zijn plaats af, pratend door,
En van een andre tafel nam
Hij 'n aschbakje af en bracht het Bram,
Die op den vloer zijn asch smeeet; 'span
En paard heb je.' - 'Dat heb 'k!' zei Jan.
'Nou nog een sleê,' zei Floris Frans,
'Als je er een maakt, ben je wat mans,
Als je er een hebt, heb je ook eens pret,
Daar waar een wil is, is een wet.' -
'Verschaf jij hout?' hekelde Jan
En schoof nog eens zijn glaasje an.
't Is gauw verkoop,' zei Floor, 'daar 't staat!
Zijn poez'le hand wees een plakkaat,
Met andren aan den wand gespeld,
Waarop een veiling werd gemeld.
Coen lef zijn kop haast op zijn schoeren,
Hij zat met stoel en al te roeren,
En lachte met zoo'n groot geluid,
Dat 't van den zolder kwam gestuit.
'Heb je bedacht je?' gnufde Floor,
Zettende Jan zijn glaasje voor.
'Nee!' schudde Coen, "k volsta met ruiken,
Ik kan mijn dubbeltjes beter 'bruiken;
Maar ik kan anders, ik heb hout!' -
'Mij ook!' riep Bram, 'ik lust ze koud,
Gekheid is gekheid, ja of neen,
Maak jij een sleê, dan geef 'k er een!' -
'Baas!' riep een vrouwstem; Floor ging vlug,
Kwam met een koffie-kop terug;
Bang zich te branden, 'n teug hij nam,

Kneep-oog naar Coen, die zei om Bram,
 't Was goed er goeie menschen waren;
 'En jou,' zei Floor, 'het blazen sparen.'

En in 't lokaal van Floor Opdam,
 Telkens de ar 'op de proppen' kwam.
 Bram's reednen stookten zonderling
 Onder de rookge zoldering.
 Gekoesterd in de kachel-sfeer,
 En duister door het blanke weêr,
 Zij saâm daar honkten, stil van kop,
 De bonkers dicht, de deksels op.
 Hun woorden leken te gaan draven,
 Langs zanderij in sneeuw begraven,
 Langs bakken in het ijs, bedolven,
 Stijf in de saâmgevroren scholven,
 Al even wit, de vaar-geul dicht...
 Achterin scheen nog minder licht,
 Daar donkerde het oud biljart,
 Bijna te groot en log apart,
 Bij telbord en bij stokkenrek,
 In 't prenten-rijk gelagvertrek.
 'Maak me zoo'n ding,' zei Jan heel straf,
 Wanneer het deugt, koop ik je 't af;
 't Kan duren, ook de wind zit vast.'
 'Juist!' meende Floor, 'zoo iets jou past.'
 Coen's oogen vonkten als juweelen.
 Zijn hoofd begon het klaar te spelen,
 Hij zag het reeds parmantig staan,
 Hij zag 't al sleeën, zag 't al gaan...
 Het deurtje van 't portaal ging open,
 'n Klant kwam schoenklotsend binnen loopen;
 Spoelend, tapte de herbergier;
 Hij schuimde met een stokje 't bier.

'Mooi weêr!' de klant zei, kijkend schuw,
 'Ja,' aamde Bram, 'een beetje luw,
 En slecht voor visschen.' - 'Zegt u 't wel,'
 De klant antwoordde en leêgde snel
 De glazen maat, betaalde 't bier,
 En liet de deur aan op een kier...
 Floor haastte zich haar goed te sluiten,
 En stond weêr voor de drie kornuiten.
 'Breng jij me morgen je lemoen,
 En graag wat vroeg,' tot Jan zei Coen,
 'Kan 't?' 'Reken 'r op,' antwoordde Jan,
 'Ik 't brengen laat, als 'k zelf niet kan.'
 Zij overlegden in veel reên,
 De Vrijdag was te ver reeds heen,
 Maar morgen had Coen heel den dag,
 En kon al tijdig aan den slag.
 Bram had nog wel een plank te missen,
 Band-ijzer moest er zijn voor 't glissen.
 'Klaar!' snaakte Floor; tot elks verblijden
 Konden ter kerk zij Zondag rijden,
 Net zoo goed als de grootste hans...
 Van buiten klonk weêr schelledans...
 Doch Jan wat narrig al, zei dan:
 'Andermans zaak ging geen dond'r 'm an!'

Toen zij er lang genoeg dus zaten,
 En stijf geworden van het praten,
 Zich luiïg rekten, kwamen staan,
 Besloten zij naar huis te gaan.
 Jan overeind met z'n hooge pet,
 Scheelde een hoofd met de zolder net;
 Hij trok zijn geldbeurs naar het licht,
 Een mollevel met 'n veter dicht.
 Coen, één hand in zijn ruimen zak,

De stoelen mijdend, overstak,
 Liep naar den muur, naar 't rooie kastje,
 Dat door zijn glaasjes, tasje op tasje
 Vertoonde van gelijke pakjes:
 In zilvervlies gevouwen plakjes;
 Hij schoof zijn dubbeltje in de spleet,
 Hij sjarde 't laadje dat het reet,
 En greep de plak van chocola,
 Lachte en zei dan: 'voor Anneka!' -
 'Braaf!' loofde Bram, 'n vrouw mot je fleemen;
 Là we er een op de valreep nemen.'

En Zaterdag, bij 't eerste glimren,
 Stond voor zijn keet al Coen te timren;
 Hij had een kist uiteengeslagen,
 Viel aan het hakken en aan 't zagen,
 Aan 't zinnen, meten en beschrijven,
 De spijkers uit het hout te drijven;
 Aan 't passen, lassen, al wat dan
 Zou doen een echte timmerman.
 Zijn bontmuts lag hem op den nek,
 Hij kreunde ervan en leek wel gek,
 Meende zijn vrouw, die naar hem keek,
 En't haar hem uit zijn oogen streek.
 Coen was er zoo geweldig in,
 Hij werkte met zoo grooten zin,
 Hij gunde zich geen tijd tot eten;
 't Gereedschap in de sneeuw versmeten,
 Ontbrak hem telkens, zij het zocht
 En reikte 't hem bij zijn gewrocht,
 Waar op zijn knie hij lag gebogen.
 Zij keek toe uit haar smalle oogen,
 De mond wat grof en welgezind,
 Vlosharig als een schipperskind.

Zij had haar jak nog onder 'r rok,
En trijpten slof om wollen sok.
Soms voor de kou ze'r doekje schikte,
Of waar het al wat zichtbaar dikte,
Zij beï haar handen samen lag.
Dan ging zij door den hellen dag,
En snuffte, zei: 't zal me ook wat worren.'
En liep de spaanders op te snorren,
En hoorde 't in haar houten kamer,
Het klinken van den zwaren hamer.

Twee lange planken op hun kant,
Gebekt, geijzerd naar den trant
En, tegen 't wrikken, naar behooren
Voorzien van klampen en van schoren,
En door een vloertje saâmgehouden,
Het onderstel hem maken zouden;
Het allerachterst voor den man
Die mennen moet en houdt het span.
Coen had het alles zoo bedacht,
En Coen het zoo ten uitvoer bracht.
Soms doof van het getrammelan,
Lei hij 't gereedschap neêr en dan
Zijn broek opsjorde en keek in 't rond,
Naar waar een andre keet opstond,
Wel twee steenworpen van de zijne,
Te midden van de witte pleinen:
Een planken kooi, sneeuwloos ten nok,
Waaruit een rosse pijp optrok,
Door ijzerdraden vastgehecht,
Als'n mast die in den wind blijft recht;
En nog naar een, waar Bram en Gijs,
Kostgangers waren bij moe Lijs.
Hij merkte Bram die langs de burenen,

Daar kalm alweêr eens aan kwam sturen,
Beladen met een versche plank...
Dan bouwden met een hollen klank,
In de ademrook hun harde praat,
En kwam Coen's vrouw, als derde maat, -
Bram sprak haar als een jongen aan -
Bij al hun viezevazen staan...
Het onderstel zoo het daar lag,
Verschoven zij met forschen slag,
Al langs den wit-bebulten vloer,
En maakten zoo een wijden toer,
De sneeuw wegschavend waar het ging,
Het gore, stoere, houten ding;
Het duwende Coen's huisjen om,
Dat Anneka zich lachte krom.
'Als of 't gesmeerd was,' meende Bram,
En daarop staan moest een oorlam.
Zij kuierden naar moeke Lijs,
Bij die kwam in de flesch geen ijs;
Hun mond nog vegend, roemden zij
Het uitgezochte wintertij;
Wie werkt' had van een jas maar last,
Een nagel aan je lip vroor vast.
Jan was naar steê, vertelde Bram,
Misschien van avond hij nog kwam;
De hit had rust, godgansch den dag,
Geen wind, geen wolkje, waar je ook zag...
Op nieuw ze vielen aan 't passen, wijzen...
Een toestel moest er op verrijzen,
Zóó hoog en stevig ook en dat
Voor minstens vier man ruimte had;
Want grijze Gijs wou ook wel meê,
Niet op de kant kon staan der sleê.
'O,' blufte Coen, "t kon, met gemak,

Ze zouden hebben: 'n volle bak:'
 Had hij aan hout genoeg niet daar,
 Sloeg hij 't konijnhok in mekaâr.'
 'En mijn konijnen?' kreet de vrouw. -
 'Maak je voorbarig druk niet nou,'
 Gemoedelijk suste de matroos,
 'k Zal zien wat 'k heb nog in de loods.'
 'Hij blijft er af,' ze mokte nog;
 Maar Coen zoo hevig lachte toch
 En bleef daar recht staan opgericht,
 Tot Bram zei uit zijn droog gezicht:
 'Hout plenty; als 'k me niet bedrieg,
 Wanneer 't gediend heeft, wordt 't een wieg.'

En bij het scheemren stond het klaar,
 Of 't uit de lucht gevallen waar';
 Heel zeker en goed afgedacht;
 Coen had ter voorkant aangebracht
 Een houtblok met een gat er in,
 Waar Jan's lantaarn net paste in.
 Want 't was zoo dikwerf reeds gebeurd,
 Wie zonder licht reed werd bekeurd.
 't Lemoen lag met zijn spoorstok vast
 En aan de haken wel gepast;
 Coen zwaaide 't op en liet het leenen,
 Je viel er over, brak je beenen...
 Hij drentelde naar alle zijden,
 Hij kon er bijna niet van scheiden;
 Hij trok zich rimpels boven de oogen,
 Een lach zijn mond hield opgetogen,
 Wanneer hij er zoo lang naar keek,
 Het hem iets wonderdadigs leek.
 'n Reusachtige vogel nooit gezien,
 Die sliep nu wel, maar zou gaan vliên...

Het duister blauwde alomme en neêr,
Een reine, starre hemelsfeer,
Waar sterren reeds uit twinkelden,
Als klare klokjes tinkelden.
De sneeuw werd donzig, lichtte vaag,
De polders deinden, hoog en laag;
Coen redderde, in nacht bijna;
De lamp was aan bij Anneka.

Te midden van de stille pleinen
Bewogen zich de donkre schijnen
Van volk dat uit de kerken keerde...
De lucht bleef strak en overscheerde
Al paars opdoemend uit de kim,
Het witte land met guur geschim:
't Geschaduw van den zonnekogel.
Een kraai streek neder, traag van vlogel,
En liet zich op het barre bed
Van sneeuw in kouden brand gezet.
De verste keet stuurde uit zijn schouw
Een schriële rook recht-op in 't blauw;
Doch 't Zondagsmaal was nauw gedaan
Of Jan kwam met zijn paard al aan.
Hij bracht het bij den bek zoo vroê,
Als of het was een bonte koe,
Met al zijn lappen kleur bekleed;
Zijn arm en lijf hield stevig beet
Twee groote blokken roggebrood.
Gijs met Verzaan, een keet-genoot,
Verschenen bij den roep van Bram,
En moeke Lijs er ook aan kwam
Met hare schommelbuik geloopt...
De keet van Coen stond waagwijd open,
En Anneka stond in de deur,

Half te lachen, half in getreur,
Want bleef zij niet als Coen was heen,
De heele middag weêr alleen...
Het manvolk denkt slechts aan vertier...
Daar waren zij nu alle vier.
Jan keurde het; hij borg zijn brood,
Hij bukte er in; zijn hals kwam bloot,
De dwarse haargroei in zijn nek...
Scheutig voor zich, voor 'n ander 'n vrek.
De stiekemer, de lange labbe,
Om de oogen uit zijn hoofd te krabben,
Die altijd stookte iedereen op...
Gijs met zijn grijze krullekop,
Zoo'n ouwe kerel, 't was toch bar...
En 't stomme dier stond al voor de ar...
Jan trok zijn zware wanten aan,
Kwam op de voermans-plank dan staan,
En Coen, Bram, Gijs, op hun gemak
Ten rand zich zetten van den bak.
Doch Dirk Verzaan nam plaats bijzijen,
Wou enkel 'n eindje medeglijen.
't Kon best zoo,' meende moeke Lijs.
'Was jij een mamsel,' snoefde Gijs,
'We zou'n je toeren, lieve mensch,
We zou'n je dienen naar je wensch!'
Maar Anneka riep bijna schel:
'Wat is een ar waard zonder bel!'
'Kristus!' kreet Coen, 'dat laat 'k niet zeggen!'
En zonder heel veel overleggen,
Hij wipte over den rand meteen,
Over de zuchtende sneeuw liep heen,
Met meter-lange schreden snellend...
Zij hoorden 'm aan zijn voordeur bellend...
Hij brak de schel door hem gefutseld,

Die hij daar zelf had aangeknutseld,
 Af van de deur en kwam al gauw
 Schuddend de bel aan 'n eindje touw.
 'Nee, die is goed,' riep moeke Lijs,
 'Heere me God, de knul is niet wijs!
 Doch Coen luid lachte: 'Zondag was't!
 Hij bond de schel aan 't hoofdstel vast.
 'Ready!' riep Bram en Gijs riep: 'klaar!
 En lange Jan: 'vooruit dan maar!
 De hit zette aan; de sleê ging schuiven,
 En Coen stond met zijn arm te wuiven,
 En schreeuwde uit volle borst: 'hoerah!
 En wuifde weg, naar Anneka.

Tingeling, ling, het ging en ging
 Langs stijve vaart en wetering,
 Langs woninkjes uit vroeger eeuw,
 Verschanst in ruige wallen sneeuw;
 Het glas vol bloem die winterzon,
 Noch kachelgloed verwelken kon.
 En 't is gekomen op de baan,
 Nu hier dan ginds en af en aan;
 Te midden van de stedelingen,
 Die om te zien naar buiten gingen
 En pronkten in hun beste kleêren;
 Al heeren, dames, dames, heeren,
*Geen boordsels van het grove hemd,
 Dat door de tijd verweerd, gestemd
 Werd als het herfstloof van een wingerd,
 Waar 't geel zich door 't scharlaken slingert.
 Geen baadje of kiel die olie-bruin,
 Een lijf zoo warm omsluit en kuin,
 Bewaart te midden van de borst
 De hemelkleur van lucht-bij-vorst.*

Al wat er kuieren bleef en marren
 En hunkerde naar 't feest der arren,
 Al wie 'dit rare span' mocht zien,
 Dit 'schouwspel' langs zijn oogen vliên,
 Die had er wis zijn vreugd wel aan,
 Maar 't navertellen niet zou gaan.
 't Verscheen in horten en verzwond.
 Coen middenin zijn schepping stond,
 En roerend hij zijn arm opstak,
 't De wereld meldend: 'volle bak'.
 En vol de bak was, Dirk Verzaan,
 Ze hadden hem niet laten gaan,
 Al was hij op zijn slofjes maar,
 Zij hoorden allen bij elkaêr.
 Jan leek vergroeid wel met zijn plank,
 Zijn tong bewoog zich in zijn wangk,
 Hij reed als in een wedstrijd streng,
 Hij nam de bochten scherp en eng,
 Hield goed in 't oog zijn brave ruïn,
 Als immer stroef en haveluïn.

Tingeling, ling, het ging en ging,
 Zwierend mee in de klingeling.
 Een meisje achter een spiegelglas,
 Zei dat het 'de arke Noach's' was.
 En 'n deftig wandlaar meende nog:
 't Was juist 'een teekning van van Gogh.'
 Soms scheerde een slecht gemikte 'kogel',
 Een sneeuwbal als een warre vogel
 Het vijftal over muts en pet,
 Coen sloeg er naar en boog dan net.
 Want 't was de 'jongens' gansch genoeg
 Te gaan van de een naar de andre kroeg,
 Te glijden door de sterke lucht,

Den winter vierend in gerucht,
Te zwirlen, zwaaien en te mallen,
Elkander om den hals te vallen,
Te daavren, stampen en te joelen,
De lorum in het lijf te voelen,
't Bezat hen enkel en alleen.
De hit bracht hen door alles heen.
Jan leek van sturen slechts bezield,
Of hij de boom der kipkar hield,
Hij schreeuwde kort als 't werd te erg,
Bekijfde ze in een herreberg
En stond er op zijn tellen schrap
Tot zij beloofden beterschap,
En 't saâm afdronken; Jan tevreê,
Herhaalde 't was een 'goeie sleê.'
Doch was het vaartuig weêr ter baan,
Ving 't zelfde donderjagen aan,
Zij al hun woorden grif vergaten,
Zij raasden, zongen, uitgelaten,
En spookten zoo, dat 't was op 't end
Daar in de bak een doll'mansbend.
En toen de zon naar 't Westen zonk,
In roode schijnsels alles blonk:
't Geboomte in zijne starre stand,
Het ijl-bekoepeld huiver-land;
Toen de adems blauwden in de lucht
En langzaam-aan het ar-gerucht,
Het huppelende bel-getwinkel
Verstilde, toen hun schel-gerinkel
Vereenzaamd klonk, wiji 't 'heer-volk' toen
Genoot de thee der achternoon;
Toen vogels naar hun warm nest vlogen,
Veel wandelaars reeds huiswaarts togen
Nog kijkende met spaden zin,

Jan vloekende zijn hit hield in.
Wijl Coen, zijn bontmuts zwaaiend rond,
Wijdbeens, schoor op den bakrand stond.

De lucht blonk straf van sterren-vier,
Een vlijme maan, in 't laatst kwartier,
Bespiegelde het krassig pad,
Toen 't aan kwam rellen als-van-stad,
En over 't sneeuw-geschim deed waren
Het treurig schijnsel der lantaren;
Als met een rookdamp om zich heen,
Voor Floor Opdam's lokaal verscheen.
Een huislijk licht gloedde uit de ruiten,
Maar uit de heete kerels buiten,
Drong opgewonden, wilde klank,
Bezetenheid naar roes en drank;
Steeg als een martelend geklop,
Coen's hoog geworden kopstem op;
Een lichte dreining zweemde er in,
Van 'n kind dat heeft tot slapen zin;
Een knaap die jarig is geweest,
Die vreest het eind van eigen feest.
Jan liet de leidsels weder hangen.
Hij spritste 't speeksel uit zijn wangen.
Hij schold bij vieren en bij vijven,
Zij zouden in de bak daar blijven,
Een ieder zou zijn slok wel krijgen;
Hij trad de plank af in stug zwijgen;
't Kwam wel terecht, Floor schonk op pof,
En morgen rekenden zij of.
En met zijn stramme, groote schreden,
Of liep hij niet, kwam aangeleden,
Onhaastig, kauwend, zonder spat, -
Jenever had op hem geen vat, -

Trad ongedwee hij, niet brutaal,
 Beloensend alles in 't lokaal.
 Het was er binnen aaklig warm;
 Floor stond er leunend op zijn arm,
 Ordentlijk in zijn zondagspak;
 En toen er de ar kwam, juist hij sprak,
 Met eenige heeren die er waren,
 Over civiele ambtenaren.
 Hij trok zijn brauwen vragend op,
 En keek Jan rechtuit in zijn kop.
 Aandachtig hoorde hij hem aan
 En ging toen achter 't zink-blad staan,
 Hij schoof met ijver aan zijn pet:
 "n Borrel?" hij zei, 'jullie zijn vèt,
 'k Heb voor jouw paard een slobber, man,
 Voor jou een kwast!' - 'Zuip 't zelf,' zei Jan -
 'Ik smaad mijn eigen waar niet graag,
 Als ik zooveel had in mijn kraag,
 'k Zou dankbaar wezen voor een kwast,'
 Oordeelde Floor, 'en ik krijg last,
 'k Spreek niet om jou, 't scheelt mij geen zier,
 Jij hebt nog wel verstand voor vier;
 Maar jij moest evel toch bedenken,
 Dat ik geen dronken lui mág schenken,
 Dronken ze zijn... Wat zegt u, heeren?
 Wat men ook doet, doe het met eere...
 Hoor mij zoo'n beestig leven aan...
 't Is of de wereld zal vergaan!'

Floor hield zijn oog op Jan gericht,
 Liep zoetjes meê, toen die gezwicht,
 De deurknop greep en grauwde dan:
 'Dus niet?' - "t mag niet, melieve man,
 Ik weiger heusch niet voor de pret,
 Er was er een bij van de wet...

'Kom!' sprak Frans Floris, 'breng ze thuis,
 En laat je raân... B-r-r, 't is niet pluis....
 Het noodigst is een goeie maf,
 Straks valt er onderweg een af.'
 Jan vloekte en omkeek om te zeggen:
 'Dat wat er afkalft, la'en we leggen.'
 En voor de deur waar hij bewoog,
 Brandde 't licht in zijn link'r boos oog.
 'Geen miet'r!' hij riep, 'de vent is rijk!
 Wij gaan naar Will'm, achter den dijk!
 Hij trok het leidsel hevig-kort:
 'Hou je maar vast, vort, bonte, vort!
 Meteen er de arresleê weêr schuifde;
 De gasten hotsten, stampen, wuifden;
 Floor hoorde Coen het zingrig zeggen:
 'Dat wat er af-kalft, la'en we leggen.'

En ze is gegaan met schamele bel,
 Klok-klepelend ten hemel wel.
 Zij is gegaan door 't streng azuur,
 Vergeten onder ruimte en duur.
 Dijkhelling langs en om weêr scherend,
 Langs stijf-geklemde deurtjes keerend,
 Soms hier gehoord en onbespied
 Als in een slaap en daar weêr niet.
 Want hoe ze ging, gegleden heeft,
 Geen sterveling verteld het heeft.
 Zij gleed schier plechtig door het donker,
 Als aangestaard door 't ster-geflonker
 Van een Hollandschen winternacht,
 Kraak-zwaar voort met haar dronken vracht.
 Jan hield goed stuur en hield bestend
 Zijn blik voorbij de maats gewend.
 Hij hield er gang in of hij dee'

Een proefrit met de nieuwe sleê;
Zijn kop-met-sik aldoor wat schuin,
Naar 't hobblend achterst' van den ruin,
Goud-gloeïend in het lampelicht...
Jan was er bij, Jan was niet licht...
Zijn oogen sperden in den nacht,
Hij tuurde zoo hij deed op jacht...
'Licht door zijn stroopers-brein vervlood
De tijd dat hij fasanten schoot,
Die slapen op de takken gaan
Als donkre ballen voor de maan...
Of 'n aangeschoten koolduif aaide,
Hem 't mes in de open nebbe omdraaide,
Hem nederwierp dan, vuil, bemorst,
Tot sterven als aan 'moeders borst'...
Ze gliste door de blauwe luister,
Haar rosse jool begeestte 't duister;
Ze gleed als of ze had geen doel
Met haar erbarmlijk mensch-gekroel.
En bij een bocht, of in een hort,
Is langs den bakrand neêrgestort,
Coen, zonder strubling of geschreeuw,
Gevallen in de dikke sneeuw
Gelijk een vogel, strijkend net
Zich neêr zou laten op het bed.
En heeft de maats heen hooren lallen,
't Getingel van zijn deurbel mallen;
Hij heeft gezwaaid nog in de lucht,
Toen de Ar niets was dan ijl gerucht.

De volgende ochtend Coen men vond,
Met blauwe, starre, stijve mond,
Of lachte ie nog naar Anneka;
En uit z'n borstzak stak chocola.

Het verhaal.

Door de open deuren van de eetzaal was de disch te zien, met haar neêrstolpend damast, de ceremoniëele kristallen, met de overschotten der fruit als ontbladerde bloemen gestrooid over een katafalk. 't Licht van den kleinen luchter zwermd tot het park in en deed er vreemde wezenloosheden uit aandringen, gehuld in walm en wasem. Dorinde en Zebedeus hadden zich reeds in de praatstoelen ter terras genesteld; even had hij zijn rust verstoord om een schemeltje te halen voor Dorinde's voeten.

'Nu een vertelling,' lispte Dorinde.

'Alles beweegt zich traag, melieve,' opperde Zebedeus.

'Hè, toe, geen schepsel eischt dat het vliegt.'

'Een weinigje zou toch niet deren, niet waar?'

'Dat hangt er geheel van af.'

'De bladen der wingerd hangen zoo mooi er af,' babbelde Zebedeus en hij reikte naar de lage marmere balustrade en knipte met duim en vinger tegen een onzichtbaar voorwerp; 'het is zulk een fijn nagerecht-blad; randjes als tandjes.'

'Droppelpunten, zegt doctor Celebes,' antwoordde Dorinde; 'je hebt weêr aardig de karaf aangesproken.'

'Ik denk dat zij meer mij aansprak dan ik haar,' antwoordde Zebedeus, 'en zooals ge weet, melieve, loven reeds de gewijde bladen de deugd van den wijn, terecht het god- delijke druivennat geheeten; ook is gezegd dat er waarheid is in wijn; ook zegt doctor Celebes...

'St, St!' waarschuwde Dorinde, 'geen gewoonten.'

'Geen gewoonten?' herhaalde Zebedeus vragend; 'zeg mij, Lucinde,' vervolgde hij, 'meent gij dat een verhaal altijd geleefd moet zijn?'

'Beleefd moet het zijn,' antwoordde Dorinde, 'niet ieder heeft Edison-ooren.'

‘Met je verlof?’ vroeg Zebedeus en hij boog zich een weinig voorover.

‘Het voorrecht wat doof te zijn,’ lachte zij.

‘Verschoon mij,’ verzocht Zebedeus, ‘tweeledige uitdrukkingen als bijvoorbeeld Lavater-hoofd, Volta-kolom, St. Vitusdans, Apollinaris-water ken ik even goed als ik Haagschebeschuitjes te benoemen weet en Bergamot-peren en Fransche-alikruken, maar...’

‘Hij begint waarachtig weêr te eten,’ riep Dorinde uit.

‘Zoo is hij,’ zuchtte Zebedeus, ‘niets menselijks is hem vreemd.’

‘O, nee,’ bevestigde Dorinde; ‘toe,’ vleide ze, ‘is er iets menselijker dan vertellen?’

‘Het kon wel eens minder goed zijn,’ opperde Zebedeus, ‘natuur geweld aan te doen.’

‘Zepie, Zepie,’ pruilde Dorinde, ‘wie zou gelooven nog dat je eenmaal zoo hoog vloogt als Montgolfier.’

‘Ik herinner mij gaarne,’ peinsde Zebedeus half luid, ‘vaak te hebben gezweefd in mijn kinderlijke droomen.’

‘Hè ja, zweven,’ zei Dorinde.

‘Onderhield,’ praatte Zebedeus na een kleine pauze, ‘onze hooggeachte huisvriend u nimmer over de wet der traagheid? Waarom toch, melieve, ontbiedt gij hem in uw kwijnende momenten niet en laat gij u onderhouden door Rêvard? O, als die eenmaal in beweging is...’

‘O, ho,’ viel Dorinde in de rede, ‘ijverzuchtig?’

‘IJverzuchtigen bewijzen te vaak dat zij den kringloop des levens niet volgen,’ antwoordde Zebedeus, ‘en vergeten daardoor, dat iets iets volgt, en dat iets iets vervangen kan.’

‘En hij is niet te vervangen,’ praatte Dorinde.

‘Hij denkt zoo, lieve,’ antwoordde Zebedeus, ‘in weerwil van eenige gewoonten, of liever merkteekenen, of liever’...

‘Doorvoedheden,’ vulde Dorinde aan.

‘Zei mijn heer gemaal het niet zelve eens,’ hervatte zij,

dewijl Zebedeus bleef zwijgen, 'dat herinneringen de schoonste verhalen zijn en het geheugen een schatkamer is de kinderen der menschen geschonken?'

'Het is, helaas, niet alles schoon ter plaatse waar ik uw lieve bemerking als aan de deur van hoorde rommelen,' antwoordde Zebedeus; 'misschien toch wel,' viel hij zichzelf met een helderder toon in de rede; 'daar echter iets wat ons leven zoo eigen is als herinneringen, noodzakelijk meeleeft, want wat wij doode herinneringen noemen, is het wat anders dan levende beeldspraak? alzoo willen ook herinneringen, evenals de vliet die onze bezitting doorkronkelt, welke ook niet overal kabbelt, zijn wendingen heeft en schijnt tot zichzelf te keeren, wel eens slui-me-ren; ik zeide u toch ook: alles beweegt zich nu traag.'

'En ik zeide u toch ook,' antwoordde Dorinde, 'geen schepsel nu eischt dat het vliegt.'

'Van iets dat zich sneller beweegt dan het gemiddeld pleegt te doen,' hervatte Zebedeus, 'zegt ons spraakgebruik gereedelijk dat het vliegt. Ik heb bemerkt dat deze versnelling meestal door eene werking "zijns ondanks" is veroorzaakt.'

'Wat hebt gij toch altijd met uw vingers te knippen,' mokte Dorinde, 'het is of ge met kiezeltjes gooit, het maakt maar onrustig.'

'Ja, ik schijn in beweging te verkeeren,' zei Zebedeus.

'Het lukt misschien,' riep Dorinde uit; 'voorzichtig aan, voorzichtig maar aan.'

Zebedeus loosde een ruime zucht.

'Ge hebt toch altijd nog uw magistrale spijsvertering,' meende Dorinde.

Zebedeus glimlachte en staarde over de balustrade het tuindonker in; zijn lippen bewogen en hij blies een paar malen. Dorinde had het lendekussen achter haar hoofd gelegd en bleef dus gemakkelijk de vertelling verbeiden.

‘Ik kan wel vijf minuten wachten,’ zei ze; ‘er is volstrekt geen haast.’

‘Neen, heelemaal geen haast,’ meende ook Zebedeus.

‘Bij zweven is nooit haast,’ verzekerde Dorinde.

‘Droomen en lichtstofjes zweven,’ zei Zebedeus, ‘maar niet alles wat ons voor den geest zweeft, zweefde in werkelijkheid. Er is veel traags, Dorinde.’

‘Dat geloof ik,’ zei Dorinde gul, ‘en toch, en toch, het zou zoo goed mij doen.’

Wederom zuchtte Zebedeus.

‘Een zucht komt heel dikwijls van een herinnering,’ moedigde Dorinde aan; ‘haast je toch maar niet.’

‘Laat het dan zijn, Lucinde,’ antwoordde Zebedeus; ‘ge weet uw wensch is mij gebod; aldus wil ik tot mijn traagheid zeggen: maak u op, er is doel, beweeg u onder de dampige wolken, ik ken uw aard die volharden is en weet dat volharden is traagheid mede; òp, wijl Dorinde zulks begeert. En alzoo, zonder beginnen of schijn van beginnen zelfs, begin ik van eene bezitting te vertellen, veel, veel grooter dan de onze, melieve, en waarin op bevallige wijze een tuin was aangelegd, geheel ingesloten door altijd groene culturen. Zij die ze hadden geplant, waren een eerbiedwaardig menschenpaar, die naar hun vermogen en de vele hun ten dienst staande krachten, het werk hunner liefde en genegenheid in een bloeienden staat onderhielden, maar allengskens, bij het klimmen der jaren, daarin onachtzamer werden; zij schenen het niet te bemerken dat het gras de blanke paden overgroeide, de geschoren palmfiguren hun kantigheid verloren; dat hun eeuwig-groene haan, hals langer toonde noch staart; het kruis bot werd; de pyramiden outervlammen geleken. Ze bemerkten niet dat het doolhof waarin men zoo gracelijk verdwalen kon en beminlijk terecht weêr komen, verstopt geraakte door de wilde boscages die de springzaden der klap-balsaminen hadden geschapen. Ge-

schiedde het zoo in hun tuin, in huis ging 't niet veel beter; ze bemerkten zelfs niet dat het schelkoord, alle ooren van meubels, alle deur-af-sluitingen, en zoo voorts, eenigszins onfrisch'...

'Gij kunt mij toch wel een weinig sparen,' viel Dorinde in de rede.

'Elk verhaal komt uit een verzadiging,' antwoordde Zebedeus, 'niet alles kan worden bevolen. Wat dunkt u, lieve, moet ik verder gaan?'

'Alsof eenmaal in gang hij niet altijd vervolgde.'

'O,' uitte Zebedeus, en hij hervatte met dezelfde gelaten stem: 'zij bemerkten dus niet, dat alle ooren van meubels, deur-afsluitingen, etcetera, langzamerhand anders werden. Vermeld dient te worden, dat zij op het laatst van haar leven een moeilijk zich verplaatsende dame was, die haar zetel slechts noode verliet en alles aan de met haar oud geworden maagden liet over. Hem, daarentegen, kon men alle dagen, wind en weder dienend, uit zien gaan, een blauwe bril op den ongebogen neus, gegroet door de kinderen zijner onderhoorigen, altijd tegenwoordige kinderen, voor wie hij vaak versnaperingen mee nam in zijn zak. Zoo ge weet, melieve, waren de kinderen van voorheen niet vies.'

'Was er dan niemand anders die op hun tuin kon passen?' vroeg Dorinde, afgewend, heel zacht.

'Ongetwijfeld, melieve, waren er zulken,' antwoordde Zebedeus, en hij knipte weder met zijn vinger tegen een onzichtbaar voorwerp, 'doch wijl er geen strikte orders meer gegeven werden, was de aandacht der onderhoorigen ook langzamerhand verdeeld geworden, zoodat zij ten slotte al hun krachten waren gaan wijden aan de nieuwe aardappelteelt. Welnu dan, dientengevolge, hadden zich vele langzaam zich verroerende gedierten ook ontwikkeld onder de groene culturen. Wanneer de zomernacht zwoel was als nu, wees op een milden regen, of wanneer het geregend

had, kropen zij te voorschijn uit hun klamme hoeken, namen bezit van den tuin, vereenigden zich vrijelijk met elkander, en naar den aard hunner tweeslachtigheid, namen en gaven zij gelijk. Alzoo hadden zij zich ongemerkt vermenigvuldigd en waren talrijk geworden als het kiezel in de paden.

Toen de oude lieden bij hun vaadren verzameld waren, verviel de bezitting aan hun erven en een jeugdig paar edellieden bezitter werd van huis en hof. Zij lieten de woning naar hun smaak herstellen, vernieuwden alle aanvatsels en afsluitsels en reinigden ook den tuin. Zij deden hakken en kappen, opdat er de zon in kon dringen, schonken aan de doolgaarde lucht, maar spaarden de groene hagen en vele der merkwaardige figuren, deels uit eerbiedwaardige gevoelens, deels wijl zij vonden dat de tuin daardoor aan schoonheid won. En toen het al naar wensch geschied was zoo, begonnen zij te planten en te zaaien naar hun jeugdigen aard, die alle toekomstige kinderen liefhad en alle kleurige culturen.

De eerste zomer dat zij woonden daar, was een zeer schoone zomer, doch van hun tuin-verbeelding gediende tot werkelijkheid niet veel. Telken morgen vonden zij de jonge loten aangetast, de bladeren met nare glimmers besmeurd, de bloem-beginsels verknabbeld en zij waren dan zeer verdrietig, maar de tuin had dien zomer hun liefde niet.

Eens echter, op een avond, de eerste warme avond als nu, melieve, wilden zij samen van de lucht genieten en de armen om elkanders middel gestrengeld, waren zij in de gaarde gaan wandelen. Doch reeds bij de eerste schreden kraakte het onder hun voeten op een akelige wijze. 'Indien ik dat had geweten!' riep zij uit en vluchtte met spitse passen weder in het huis. En hij, bestookt binnenskamers, want duidelijk is hun meeningverschil over schadelijk gedierte, door den huisdienaar verstaan en ook

hoe het een lafheid zou wezen het anderen op te dragen, besloot den strijd aan te gaan; maar wijl ook hij een zachtmoedig man was, zich schoenen te laten vervaardigen met loode zolen, en wanneer het voldoende donker was geworden, begon hij door de paden te wandelen, het hoofd naar de sterren op.

‘Nu zullen we toch eens zien, den volgenden zomer,’ zei hij, na elken tocht en overwinning. Doch dat de tweeslachtigen aanvankelijk in zijn nachtelijke dromen verschenen en eenmaal zelfs een groote hem bespookte tot op den rand van zijn deken, heeft hij nooit verteld.

‘Zij behooren gewis in de huishouding der natuur, echter niet in die mate,’ zeide hij gaarne.

Maar den volgenden zomer slaagde de tuin niet beter; de geheimzinnige vernieling hield aan. Hij, in den drang geraakt zijn eigendom, wanneer er sprake van zijn kan iets wat niet ontstaat door ons bestel ons eigendom te noemen, te moeten beschermen, trok zich in zijn vertrekken terug. Hij zinde en memoreerde. En wel eens gehoord meenend te hebben, dat dergelijke wezenen allerlei speculatieve, nutritieve en digestieve hoedanigheden konden deelachtig zijn, ontbood hij een vermaard deskundige om stelligheid te bekomen. De geleerde kwam, een soort van heremiet, gewikkeld in een gestreepten mantel en een lucht van langgedragen klêeren; hij had lang in een tuin-kamertje gewoond en droeg een bril met dotjes achter zijn ooren en de spriet van een schrijfpenn daartoe, en samen togen zij naar buiten, torsend een foliant mede voor het ergste geval der onstelligheid. De deskundige vorschte, snoof en ving oogenblikkelijk aan op goede plekken te delven, hij raapte er eenige uit hun verborgenheid, bekeek ze in de holte zijner hand, onder zijn brilglazen door en verklaarde ze dan niet tot dezulken, welke den mensch in zijn strijd om het bestaan dadelijk van noode zijn, maar eer tot die, welke in zeker

opzicht, schadelijk moeten worden genoemd, gelijk de champignons waarmede zij zich gaarne te voeden plegen. Dit laatste kon nu de edelman maar niet zoo grif gelooven, dewijl hem bij een zijner heimelijke tochten was gebleken, dat wel de oudsten het zekerst konden worden gevonden onder dorre en verganende blâren, maar dat de jongsten het liefst verwijlden bij sappige loten, ja, zelfs in het hart der bloemen. Hij sprak den dierkundige echter niet tegen, honoreerde hem hoog en zinde weêr na. Hij begreep ze te moeten lokken. En vindingrijk uit nood, brouwde hij een nectar van honing en mede en vergoot die voor hen in gemakkelijk beklimbare bokaaltjes. Wanneer nu het duister den tuin geheel verhulde, naderde hij de ambrosische vallen, gewapend met een kaars en beschuttend de vreezige vlam met zijn hand, keek hij begeerig toe.

En ziet, in grooten getale hadden zij zich bij het brouwsel vergaderd en daardoor ten zeerste gespannen, bemerkte hij hoe de bedaagdsten en lijvigsten enkel maar proeven kwamen, bedachtzaam zich verwijderden onder de ruigten, keerden in windingen en wuivingen en tot elkander. En het was een geweldig woud...'

'Hè!' kwam schrikkig de stem van Dorinde vragen.

'Een geweldig woud, melieve, was het waar hij in schouwde en zoo wondervol dat hij bijna zijn aandacht niet vestigen kon en verder opmerken hoe enkel jongeren bedwelmd zich hadden, prooi geworden van de gistende zoetigheid. Vele der schoteltjes waren geheel door hun wezenlijkheidjes gevuld. En nog oplettender dan de wreede Romein die behagen kon scheppen in het kleurig versterven van sommige dieren, bemerkte hij hoe eenige in een schuimige bruising lagen of wilden zij nog in een laatste poging hun innerlijke vervoering vereenigen met wat hen had vervoerd. Herinnerend zich ter juister tijd, een noodgedwongen man te zijn, die niet onkundig was gebleven aan de werking

sommiger zouten, verzonk hij in een diep gepeins, de eene gedachte na de andere verterend. De uitkomst zijner bedenkingen was, dat 't goed gedaan zou wezen een sterke verzadiging gereed te hebben en hij begaf zich in afzondering weêr en keerde er uit terug, dragend een teiltje en een oude pollepel. Daarmede wilde hij ze opscheppen gaan en ze vervolgens onderwerpen aan een snellen en zekeren pekeldood.

‘Nu zullen we toch eens zien,’ riep hij uit, ‘wat zij met hun voelhorens doen.’

De volgende zomer was weder een zeer schoone zomer en op een avond als nu, melieve, dat de wolken boven den tuin als de droomen van goden zweefden’...

Zebedeus, al dien tijd als tot den tuin hebbende gesproken, had eensklaps gezwegen. Het hoofd aanneigende over den schouder, keek hij naar Dorinde. En een groote voldoening drukte zich uit op zijn verlicht gelaat. Het aangezicht van Lucinde lag in diepe luistering verzonken en over haar blanke pruik gleed als een gulden maanlicht, de luchterschijn der kamer. Een ademing zachter dan de zomernacht zelf was om haar wangen; witte uiltjes zwierven telkens, doken en verschenen weder. Zebedeus bewoog schier niet; voorzichtiglijk herstelde hij zijne houding, liet zijn hoofd dan neêr in de schimmige plek voor zijn borst. En het bleef zeer stil, zoo lange stil, dat heel een reeks van geringe geluidjes hoorbaar werd, alsof de goudvisschen smakten in den verren vijver. Eindelijk verroerde Dorinde zich, ze keerde haar hoofd in het kussen, en oogenblikkelijk rees de gestalte van Zebedeus uit de schaduwen op en terwijl zijn even gespalkte oogen doofden weêr in de schulpen der leden, hervatte zijn stem het verhaal, juist waar het was gebleven:

‘En op een avond als nu, dat de wolken boven den tuin als de droomen van goden zweefden’...

‘Wat zeg je?’ kwam snel de stem van Dorinde andermaal vragen.

‘Ik vrees, Lucinde,’ antwoordde Zebedeus, strekkend zijn beenen zoover hij vermocht te doen, ‘aan iets zoo lang te zijn begonnen, dat ik er geen einde aan zie.’

‘Dat is toch vreemd,’ opperde Lucinde, eenigszins dwalerig en zich recht in haar stoel dan zettend, zoodat het kussentje weêr achter haar lenden zakte, ‘en ik die het, in zijn geheel genomen, zie je, juist zoo iets korts vond en nog-al dik.’

De uitvaart.

Een dikke lucht hing dreigend boven de wegen, maar ondanks het donker vooruitzicht waren zij van heinde en verre gekomen, om de uitvaart te zien van Monsieur Bombardos. In bonte getale scharden zij weêrszijds de laan die de stoet zou volgen. Boeren en buitenlieden; rooiers en baggeraars op bultige voeten; keuken-, kamer- en lijfdienaren in liverei; ambachtsvolk en kunstnijveren, bekruid door galgen aan hooge, geklepte broeken; jagers met phrygische mutsen; tonnetjes-torsende zoetelaars; de pleistermakers, pillendraaiers; porders en kleppermannen; gootjesscheppers en lantarenopstekers; koristen en nieuwjaarsklanten; kosters, pedels en hondenslayers; bezorgers van pruiken en andere inhoorigen waren er met allerlei vrouwelijke elementen samen, die floddermutsen droegen en mutsen met karkas. In hartelijk gesprek, veroorzaakt door al het toevallig elkaâr ontmoeten en eensgezind in de stomme gevoelens om de plechtigheid, van welke vóorroep hun de ooren nog tuitten, klonken hunne woorden in den dampkring op. Daar snaterde kromme Dries, klauwend zijn handen op zijn knieën, aldus genoemd, omdat zijn lijf, al doende, den stand van een knaap had gekregen, die in het bok-bok-stavast-spel de rol speelt van den bok; daar babbelde Brechtje die één goed oog op hem hield, dewijl hij weduwnaar was; ze had zulke roode wangen, dat om haar neus en oogen het vel er groen van werd. Daar teutte Lijsje Louw, aan iedre hand een kind, en in verwachting van een derde; zij had aan een jodenkar peren gekocht en zelf ook hield zij er een in haar mond, doch daar zij die niet kon kleinsen en toch ook haar kleintjes niet los kon laten, teekende de inwendige dirk zich beurtelings af in een harer holle wangen. Daar redevoerde Lammert, als altijd vol van de tiers-

état, die half hing op zijn kruk en daartoe een oranjege lap met groote steken genaaid had onder zijn oksel. Daar dwaalde de planeten-koopman Sam, wiens neus als in grondslag gebleven was, gelijk wel kinderen aan voorbijgangers stellen ten toon, wanneer zij de hunne drukken tegen paarse ruiten en daar rees hooger dan mottige Pier, met al zijn bentgenooten, de rijzige Florian, die zelfs aan zijn oogleên geen haar bezat en van alles op de hoogte was watmaar de spuigaten uitliep. Daar praalde Sebastiaan, de haan, met aan zijn arm zijn snaar en daar was de schoolmeester ook, benevens den orgeltrapper en voorlezer zijner wijk, zijn vrienden en medestanders bij alle mogelijke schisma's. Daar waren er uit alle naburigheden, daar kwamen er immer als ter parade of jaarmarkt aan, broodnuchteren of beneveld; geslaagden en ongeslaagden; gezetenen, toevalligen en onvolmaakten, want de roem van wijlen den generaal was naar alle windstreken door de faam geblazen, naar alle rangen en standen zonder onderscheid. Alzoo wandelden er achter de voorste rij, onder de onnoozele boompjes, veel gesteekten en ook abele lieden die gepast, onluide spraken.

‘Hij is er geweest,’ had Dries gezegd, heffend blankoogig zijn hoofd.

‘O, dat volk hetwelk hij zoo liefhad,’ zeide een achter Dries juist voorbijgaand ambtman, ‘het weet niet wat het zegt, een geest als Monsieur Bombardos overleeft hem zelf.’

‘Naar ik uit goede bron verneem,’ antwoordde zijn metgezel en hij plaatste bedachtzaam zijn stok een schrede verder, ‘zal Monsieur Patakès de grafrede houden.’

‘Het waren altijd vrienden.’

‘Het kon niet anders zijn,’ antwoordde de stille vereerder... ‘Is de tyran er al niet geweest, zoo is ie toch gelukkig uit de voeten!’ riep een beenhouwersgezel.

‘Jonges, Mirliton, wat ruik jij lekker,’ snapte een kamermeisje naar een bode en zij snuffte lang.

‘Allemaal uit de zalfpotten Bombardosie,’ bromde de sappeurig gebaarde hoefsmid, die de paarden had nagezien.

‘Dat ie brande, de stinker,’ riep Lammert schrill.

‘Foei, man,’ berispte Brechtje, ‘hij was zoo kwaad nog niet; ik heb wel schoongemaakt in zijn huis, en een hu-is!’...

‘Naar eene vriendin mij verzekerde,’ vervolgde de bleeke ambtman, ‘bezweek de statie, na de balseming, schier onder de bloemenhulde en heeft men het delicate idee gehad, zijn laatste woning van binnen geheel met zijn beste schrifturen te stoffeeren. Men zegt het denkbeeld is van mijnheer Zebedeus.’

‘Hum,’ zei zijn metgezel, ‘zulks komt vreemd mij voor.’

‘Weet je wat ze er bij jou in willen plakken?’ kraaide Samuel.

‘Nee,’ zei een torenwachter in ruste.

‘Ik wel.’

‘Planeten?’

‘Bankbriefjes!’

‘Abuis,’ meende de torenwachter; hij duwde eenige voorbarige jongens weg, die tusschen de beenen door wilden kruipen en zei, beduidend met zijn oogen, je-valt-me-tegen: ‘Soepkaartjes.’

‘Cet âge est sans pitié,’ sprak hoofdschuddend de vereerder en hij keerde met zijn zegsman op zijn schreden om...

‘Gelijk het gras is ons kortstondig leven,’ fezikte een stovenzetster en zij droogde het gezicht met haar voorschoot af.

‘Maar, als er nou toch geen mensch meer dood ging, wat zou dat wereldje dan vol worden,’ oordeelde een lid van het gilde Crispijn, en hij draaide zijn nek in den riem van zijn schootsvel om.

De stovenzetster staarde hem standvastig aan uit haar bekringelde oogen, of wilde ze zeggen: ‘man, blijf bij je leest, waar bemoei je je mee,’ en zei dan secuur: ‘Zondag, verleden week, is hij nog bij ons geweest in de Griffiermeerde kerk.’

‘Gut, ik docht vast en zeker,’ opperde een baker, ‘ze waren Jansenist.’

‘Nee-e!’ zangerde de stovenzetster, ‘ik kan goed merken dat u niet in de buurt woont, effectief protestant en zoo'n deftig heer!’

‘En zo menselik,’ viel een sleutel-bewaarster in de rede, ‘dat gaat lang niet altijd samen, hij kon bij wijle zoo zijn as wij.’

‘Kom er eens om teugenswoordig,’ antwoordde de stovenzetster, ‘bij die, och hoe hiet-ie ook weêr? en bij die dan, nou, u weet wel, ik kan zijn naam anders wel honderdmaal zeggen, een nogal lange naam, hij staat in Genesis, och, kijk nou, die daar op 't kasteel zijn komme te wonen, nou, op die heb ik het ook niet begrepen. Verbeel je, hij zei laatst “wijfje” tegen mijn.’

‘Uwes mot maar denke’...

‘Kale kaka, mensch!’ riep de stovenzetster uit en ze neigde haar gezicht heel dicht naar het schemerplekkig hoofd van de andere.

‘O!’ uitte de sleutelbewaarster, groote oogen opzettend.

‘Vást!’ zei de stovenzetster, eveneens achteruitgegaan en haar omlijnwaaad hoofd er gewichtig bij knikkend, ‘hij hèt er gevonden.’

‘Ge-vón-den?’ herhaalde de baker.

‘Got weet waar; Monsieur Bombardos heeft het mijzelf verteld.’

‘Het is altijd goed te weten door wie je bijna werd overreeën,’ meende de sleutelbewaarster, na even haar neus als een kaars te hebben gesnoten; ‘zoo'n galant man, Monsieur Bombardos altijd was.’

‘Hij docht altijd om ons en strée voor ons even goed as voor de anderen,’ hervatte de stovenzetster, ‘hij wist wat een mensch toekomt en dat een fesoelijke Hollandsche vrouw niet hoeft op te staan voor iedereen. Hij heeft mij een knappe buiging leeren maken ook; straks zal ik u laten

zien, wanneer de koets passeert, 't zou nou niet staan.'

'Zoo blozend van uitzicht nog en zoo bemind,' zuchtte de sleutelbewaarster, 't is zonde, zeg ik.'

'Altijd nog te voet naar de kerk,' beaamde de stovenzetster, 'ik kon hem aan hooren kommen als ie schoffelde door de schulpies... als ik er aan denk, hij die best voorganger had kunnen worden, as-ie had gewild.'

'Ik docht,' opperde weêr de dodderige baker, 'dat ze van die klericaalsche joden wasse.'

'Ik heb je toch gezegd, mins,' kijf de bijna de stovenzetster, 'dat ze kristenen bennen, beste protestanten, van ouwer tot ouwer. En blozend, da's waar; verleden Zondag maakte ik nog een buiging voor hem... Monsieur Bombardos,' zei ik, 'U doet uw leeftijd eer aan'... 'Hé, hé, Antje,' lachteie tegen mijn, 'jij ook, bij-de-handje,' en hij tastte meteen in zijn zak.'

'Wat?' vroeg de baker haastig.

'Ja, hij snoof veel, misschien te veel,' zei Antje, eenzelvig geworden, 'ik heb wel eens hooren vertellen, dat je er spinnewebben van in je hoofd krijgt en tobberig wordt; zoo'n minzaam heer'...

'Het is toch een verheffende gedachte,' praatte een praktizijn, die een rouwverband om zijn bovenarm gebonden hield, 'nu eens aan een groot man de laatste eer te bewijzen, die reeds als zoodanig erkend bij zijn leven was.'

'En zulks wist,' antwoordde de pleitbezorger aan zijn zijde, 'wij huldigen in hem het genie; vergeten wij echter nooit dat hij een uitverkoorne was. Naar mij gemeld is geworden zal generaal Patakès aan de groeve spreken, bij ontstentenis van dominee Segundus, wiens langdurige absentie'...

'Hij kwam er toch al lang niet meer over huis, niet waar?'

'Ik vrees dat hij het nimmer meer te boven komt,' hernam de pleitbezorger, 'wat zal ik u daarvan zeggen, een goed spreker, onder wiens gehoor ik mij steeds met genoegen be-

vond, maar het ontbrak hem ten eenemaal aan takt om met ze om te springen.'

'Takt!' riep de praktizijn uit, 'dat 's alles.'

'Vé-é!' stemde de pleitbezorger toe; 'welk een enorme belangstelling, niet waar?'

'Alles aan Monsieur Bombardos was énorm,' antwoordde schielijk de praktizijn, 'gelijk zijn verlies er een is en de verslagenheid er aan evenredig. Het is mij een streelende gedachte hem te hebben gekend.'

'Wie kende Bombardos niet?' verhief de pleitbezorger zijn stem en hij zwaaide zich voor de zooveelste maal de steek van het hoofd tot een wijdschen groet, 'vraag elk dezer nederige zielen, ze hebben hem allen gekend, gelijk hij hen.'

'Wij hebben hem niet gekend in zijn schoonsten tijd,' antwoordde de ander gevoelig; ten tijde dat er gewaagd van hem werd: 'il est comme un Dieu parmi nous; sa parole est un torrent et son regard terrible.'

'Hij was dichter en wat meer zegt vaderlander,' antwoordde bedoelingsvol de pleitbezorger, 'alzo' vervolgde hij, 'zal het monsieur Patakès zijn die aan de groeve zal spreken, een moeilijke, zeer moeilijke taak. 't Begint te regenen!'

'Natuur rouwt mede,' vulde de praktizijn aan met somberen nadruk; hij vouwde zich in zijn mantel en trok zijn lendenen hol, want achter hem drongen er kerels op en joelden op de maat:

'of wij hem hebben gekend, gekend,
De groote waterlander,
of wij hem hebben gekend,
Rata, lata, plan'...

'Op me schoenen mag je me trappen, maar niet op me teenen, hoor je!' schreeuwde een rentenier de groote lummels na die achter de boompjes heen hotsten; óf ware het

gras daar plots tot een bleekveld geworden, droegen nu alle vrouwen bonte of witte huiven.

Een vochtig ritselen dat aankwam als door blâren druischte uit de volte en ver-weg ploften plomp de schoten van mortieren. Het was het teeken dat de stoet in beweging gekomen was. Alle gezelligheid stokte; scharen van vogels joegen over het park henen, vijfverwaarts, en dan muziek aanspeelde, in ongeziene ommegang warend. Dof bouwde getrom, het sombere geluid zeeg in de menschen, hen tot stilstand dwingend, fluittoontjes bibberden. Eindelijk kwam in het kromme van de lane, het hoofd van den stoet te voorschijn: een aantal zwarte pluimen, nijgend diep als windgeschudde, water-zware loovertrossen; de hoofdsieraden van een zesspan paarden, die, door een hoefnagel, diep in het voet-eelt gedreven, in hinkgang gingen. Langzaam ontdekte zich van overlans-tot-kort-keerend, het troongehemelt van den begraafnis-wagen en kwam de rouwstoet, zwart als inkt, de strakgeworden lane in, onder den kleurlozen regen. Daar liep vooraan en eenlijk over den donkeren, dooven weg, 'n ommantelde gedaante, met 'n huilebalk op die zijn gothische wezenstrekken overschaduwde, waar zijlings, een lamfer van zakte tot op zijn zilvergespige en hooggehakte schoenen. Een bef met stevige witte randen ontvouwde zich onder zijn kin en iedere pas zijn zijdene spanbroek ontblootte; hij tikte den schrijdenden maatgang met den boven den arm-lis rouwig omstrikten wandelstok van wijlen Monsieur Bombardos zelf. Hem volgde afstandelijk een andre, in klassieken treurmantel als hij, en 'n andre nog gelijk den tweede, liturgisch van gelaat. Achter een afgemeten ruimte dan, schreden de treurmarsch-spielende, kortbemantelde, besteekte en bekokarde muzikanten, vendel-gewijze; de hoboïsten, flageolettisten, klarinettisten; pijpers en doedelzakken en de piccolï. Hun instrumenten waren al van donker hout, gedoft was de glans van het zilver der grillige vingerkleppen,

de trommen en de pauken met floersen behangen waren. Ze bliezen, sloegen hun zwaarmoedige noten, keerend hun aangezichten, vlak of gekanteld, al naar het speeltuig dwong. De mondjes van kinderen opengaaften in het kijken naar de handen der trosselaars. Dan kwamen op een rij zes eenlijke gestalten aan, in wijde schrijding gaande, en beurend elk een zwart-fluweelen kussen, waarop een lijfteeken van den overledene werd gedragen: zijn steek, zijn degen, bril, zijn oor-hoorn, snuifdoos, zijn gebit. Onmiddellijk daarachter wankelstapten voort de ganschlijk zwarte paarden met oogkleppen buitengewoon en omwoelde trenzen, van hals tot staart bekleed door weeke hoozen, die dof bestrookt door passement, dof-zwarte, heraldieke B's, ten hoeken geborduurd, zien lieten. Bij elken teugel stapte een palfrenier, en de hooze krookte ten gronde bij iedren treurstap. De oude koetsier die zelf zijn meester bij diens laatsten gang had willen rijden, verscheen van af zijn hoogen statie-bok, stijf van tressen en nestels, al mennend met zwarte handen; zijn oogen puilden uit zijn paars en onderworpen hoofd, waarop een huilebalk geplaatst en aan een bandje vast rondom zijn dikke wangen en zoo langachtig van vorm, dat het achtereinde ervan lag op den wagenhemel en deinde er mede.

In 't fijne ziften van den regen ging de rouwkoets langs gelijk een tempeltje, bebeeldhouwd met emblemten van vergankelijkheid: gekeerde fakkels, uurglazen gevleugeld; geknakte korenaiaren en memento-mori's. Tusschen de vier gecannuleerde en bekapiteelde zuiltjes, in 't lakenachtig schemeren van het binnene, verscheen de kist met eenen blik te zien. Het was een groote kist. Het baarkleed was belegd met lauwerkransen en met bleeke tuilen en viel in murwe plooiën er van af. Vier slippendragers liepen naast den schrijn en 't trof een iegelijk dat Sinjeur Tourniput zoo roode oogen had. Een algemeen en eng gevoel had dadelijk de menigte bevangen; de stovenzetster vergat haar buiging te maken, vele vrou-

wen prangden hun boezem, kerels kregen krampen aan de hoeken van hun mond en al wat abel was en vroed het hoofd ontbloot hield in den regen nu.

Het ruischen der muziek was als een geestenkoor en spakenwentelend bewoog het langs de schare. Stokstijf op de achterbank, als opgetild, postuurden twee lijfjagers en hielden zich recht aan de zwarte hangers.

Alleen, achter den ernst van den knekelwagen stapte Monsieur Patakès. Zijn smart-bewust gelaat leek taniger nog en onafwendbaar hield hij zijn blik op de onomhulde beenen van de jagers, alsof hij 't niet kon billijken, dat zij geen mantels droegen. Vervolgens kwam de stoet van allen die den doode laatste eer bewezen.

Met aan zijn zij Rêvard schreed Zebedeus en door Rustaard gevolgd, die naast zich had een man met een zeer diepen blik, zoo iemand als men pleegt 'n gezoutene' te noemen. 't Was hij die Tourniput verving, sinds die voorloopig en met goed gevolg den zetel van Lorriijn bekleedde. Een lange staatsie vormde zich van wereldlijke en geestelijke volgers die daar getweeën schreden. Abbé's en Rousseauïsten, doktoren en predikanten paarden zich met staathuishoudkundigen of economen, encyclopedisten met dignitarissen van ver en van nabij en 't is wel kwalijk beoordeeld geworden, dat geen vertegenwoordiger der zeemacht was aanwezig. De stoet zich rekte nog toen de allereersten zich reeds henen repten, begeerig naar de stemming der muziek. Alzoo zagen zij niet dien allerlaatsten schrijder, die als een baanderdrager, beurde in een gordelkoker het plan van 't monument dat op het graf van Bombardos zou rijzen. Een marmeren werk, jaren arbeids eischend en dat hem zou vertoonen als hij was in 't krachtigst van zijn leven, de beenen wijd, kuit-spannend neêrgeplant, den stok op arremlengt en houdende zijn blik naar verre horizonnen. Het voetstuk in arduin ontworpen, zou marmeren platen

toonen, waarop in bas-relief, zijn gansche leven werd verheerlijkt, door voorstellingen van liefde-goodjes, spelend met snaphanen, lieren en ganzeschachten, houwitzers en wisschers van kanonnen; bijenkorven; trossen muscadellen en bananen, het volksvoeder bij uitnemendheid. Men zei het plan was door Rêvard geopperd en dat het beeld op kleiner schaal vermenigvuldigd worden zou in zilver en verguld, ten dienste van pendules en van brievendrukkers en dat het ook in zwarte kunst zou worden nageprint ten behoeve van den kleinen man.

De regen viel nu als een sluiering, die alle verrigheden hulde in een waas en ook de tonen der muziek omsloot met zwijging. Soms werd de stoet een oogenblik gedwongen halt te houden, bij overwegen of een tol waarvan de boom was neder, vergeten door den tollenaar die bij de kijkers was.

De lane, jong van aanleg, bezoomd met onkruidranden, gaf links en rechts op graasland uitzicht, op groote bedden ziltig groen, gescheiden door de slooten van elkaar en tot den einder vol gewei van koetjes. Er vloog geen vogel op in 't nederdrukkend weêr, waardoor de statie schimmig voortbewoog, met voor zich uit de wisseling der veelkleurige menigt. Zebedeus beschouwde soms het hem bekende en zoo uitgestrekte met zachtzinnigen blik; hij leek een jagertje te volgen op zijn paardje; hij zag het roefje van de trekschuit langs de beemden schuiven. Een week verlang naar menschelijke stem bedrangde hem en wendend zijn gezicht, hij fluisterde:

'Zeg mij, Rêvard, welke zijn uwe gedachten?'

'Gedachtelooze,' mompelde Rêvard.

'Het is mij, Rêvard, of ik wandel in een droom,' fluisterde Zebedeus weder, 'geloof gij dat Monsieur Bombardos werkelijk heeft bestaan?'

'Zoo hij niet werkelijk bestaan had,' antwoordde Rêvard

of sprak hij tot zichzelf, 'kon hij onsterfelijk niet wezen en dat is hij.'

'En dat is hij,' fluisterde Zebedeus, buigend als Rêvard het hoofd weêr op zijn bef.

'Hebt gij bemerkt, Rêvard,' begon hij weder eenige stammetjes verder, 'dat Mevrouw Dorinde niet de blinden sloot en voor ieder venster lichtjes had doen plaatsen?'

'Dat is weêr een van haar liefvallige ingevingen,' beaamde Rêvard, 'zij is eene van die heerlijke wezens die naar het woord van den ziener, het leven zien bij het licht van meer dan duizend kaarsen.'

'O, Rêvard,' mompelde Zebedeus... hij voleindigde zijn woorden niet en liet zijn hoofd terug gaan naar zijn borst, of beschutte hij zijn oogen.

Het welig lommer van den doodenakker donkerde het eind der lane vol en bood een wijdsch en grijs-staand postamentenpaar, bekroond met stoere urnen. De schout met al zijn rakkers, dragende hun sabel aan een schouderriem, verwemelden met 't volk dat zij betoomen moesten, opdat het niet de zerken schenden zou, in al te grooten drang. Al dichterbij nu bomde het grof geschut, bediend door kanonnieren op het oefenveld, terwijl de schrijn de koets onttilde, al tred voor tred ter groeve werd geleid, zwaar wegend op de schouderen der eeredragers. Daar trad Rustaard, een caryatide lijkend, met anderen van den gilde, maar Tourniput, geringer van gestalte dan zijn evenman, liep telkens los er onder, gehinderd door zijn hoed, te torsen trachtend op de muis dan van zijn hand; het was hem aan te zien dat hij gansch niet meer zag wát hij droeg. Zoo ging het statig door de schaduwrijke lane totdat de plaatse der bestemming door de boomen lichtte. Een open ruimte was 't, waar haastig een heuvel was opgeworpen, die rijk begroeid, eenmaal den achtergrond voor 't monument zou vormen. Nu had het volk de hoogte overdekt

en postten zich de muzikanten daar en stond de man er met het natgeregend plan of stond hij naast een vaandel. Een haag van schutters, wapen bij den voet, omperkte de plek, gelijk de zuilgangen de St. Pieterplaats te Rome.

En 't was een plechtig oogenblik toen Patakès naar voren trad en in gebaar tot stilte met den arm maande of wees hij naar 't plakkaat, waartegen zich zijn beenderig wezen in beraad verhief. Zijn hoofd ontblootend, ving hij aan hard-ademig te spreken, soms even zuigend na nadrukkelijke woorden.

'Wat de mensch zaait zal hij maaïen,' begon hij met onderwaarts starenden blik, zijn hand in de richting brengend van de baar, 'wie wind zaait, oogst wind; wien geen haat vermocht te kweeken is liefde weggelegd; wie waarheid bij zijn leven was, vindt waarheid bij zijn graf.

Toen Mijnheer Zebedeus mij de groote eer aandeed, mij verzocht te spreken aan dezen gapenden kuil, gereed het stoffelijk omhulsel in zich op te nemen van Generaal Bombardos, heb ik mij rekenschap gegeven wel van de veelzeggendheid dezer opdracht. En hoewel ik beken eenige rechten te hebben verkregen en den zwaren plicht dies aanvaardde, kan ik toch niet anders dan betreuren, dat geen zijner nakomelingen, een zijner vele zonen, erkende dochtren werden hem nooit geboren, niet hier getuigt. Ze zijn niet present, helaas. Getrouw aan de traditie van het huis Bombardos en volgend de voetstappen van hun doorluchten vader, begaven zij zich reeds vroeg in vreemden krijgsdienst, om sterker eens tot ons weder te keeren; koning Mammonis is een machtig vorst.

Alzoo past het mij te spreken uit de stemmigheid van een bescheiden gevoel en de woorden die mij om den vriend, wiens brein in het leven meermalen naast het mijne op dezelfde harde peluw rustte, uit het hart willen wellen, onderdrukkend, wil ik slechts het groote verlies herdenken dat de gemeenschap leed door zijn vertrek uit ons midden.

Velen der jongeren hier, enkel den kinderlijken oude kennend die onder hen omwandelde, van dag tot dag, zullen bezwaarlijk kunnen beseffen wat Generaal Bombardos eens voor allen was. Hij was in den letterlijken zin des woords ons ideaal, wij ondergingen hem meer dan wij om met hem gingen; bovendien was hij de oudste onder ons; hij boezemde een onbegrepen ontzag in; zijnde een dier bevoorrechte naturen, zonder vrees of blaam, die slechts behoeven te komen en te zien om te overwinnen. Wanneer hij sprak en hij sprak veel, hing een ieder aan zijn lippen, er werd gehunkerd naar een goed woord van hem, dikwijls beslissend voor geheel het leven; want de invloed van elk zijner uitingen was groot en kon niet met maten worden nagemeten, noch in de schaal gewogen. Was het niet altijd even zuiver wat hij sprak, het was altijd vol; niet altijd even edel, altijd rijk, bruisend en welig; stroom gelijk of wind die vaart door de toppen des wouds; inderdaad hij was een boom boven ons, hij overschaduwde ons. En wie zal het den eerbiedwekkenden boschreus aanrekenen, dewijl hij alle sappen zijner omgeving tot zich trekt en geen anderen boom kan dulden in zijn onmiddellijke nabijheid. Hij verhief zich, elk zag hem. Hij stond daar onaantastbaar in het eenmaal verwonnene, sterk alleen door zijn droit de conquête.'

Generaal Patakès wachtte, achtend den regen niet, die op zijn gladde haren en voorhoofd suisde. Even, gelijk een simpel werkman, verwijderde hij een drop die zich had gevormd en langs zijn neusvleugel gleed.

'Het zijn dezulken,' ging hij voort, en hij keek met een vriendelijkheid die bijna droefheid was, naar waar Zebedeus stond neven Rêvard, 'dezulken die bij hun verscheiden het hart achterlaten als een hol mausoleum. Waarlijk het was geenszins, omdat ik helden-waardeering niet iets zeer schoons achtte, toen ik mij een oogenblik te kanten scheen tegen

de gedachte Generaal Bombardos een blijvend gedenkteeken te stichten. Wat is een monument? Marmer en arduin is maar al te veel blootgesteld aan de wederwaardigheden dezer lage landen; wat wij den vereerde, en tegelijk ons zelve hebben opgericht, besijpelt en verbroost de regen; de vorst verweert het en de zon het doet schilferen. Naarmate het schooner is, doet de bekoorlijkheid van den vorm er het wezen van vergeten; na eenigen tijd is het enkel één bezienswaardigheid, niets meer. Jaren nadien, zal de arbeider welke het komt herstellen, den naam ontcijferend, die nu op aller lippen zweeft, voor de eerste maal vernemen. Hij echter die de macht had bij zijn leven zich een woon te stichten in de harten zijner medemenschen, hij zal in den waren zin des woords blijven leven, zijn woord en wekkend voorbeeld griffen zich diep in die menschelijke stof, waar mot noch roest het verteren. Ouders zullen het hun kinderen overleveren, de herinnering aan hem zal de kille uren verwarmen; de langwijd verdrijven van den huislijken haard, bij barbier, in taveerne; de vaak verjagen bij de nachtwoak in 't bivak. Alzoo zullen de kindskinderen die zijn geest reeds in de moedermelk ontvingen, zich versterken komen aan de sproken der bakkers; op de kansels herleeft hij en in het gestoelte des rechts; liedjeszangers ontleenen aan zijn leven den inhoud voor hun bezielde strofen. Want het goede zaad in goede aarde viel; van een boom kwam een woud en deze zoo kon gedijen, omdat hij zijn wortels schoot in het groote hart van het volk, van het steeds zich vernieuwende Volk.'

Generaal Patakès zweeg; hij blikte om zich heen en verliet dan zijn plaats als een die van een woelige vergadering terugkeert in het binnenste van eigen huis met al zijn zachte uren. Hij deed eenige stappen voorwaarts, boog over de baar en lispelde halfuide:

'Cher Général Bombardos repose en paix.'

Achteruittredend, hernam hij zijn plaats in de rijen, gevend een onmerkbaaren wenk. Een aantal schutters verlieten op stond het gelid, zij schaarden zich voor de bare, met geveld geweer, klaar voor het salvo. Vele vrouwen om het voorgevoel van den slag stopten een vinger in hun ooren.

‘Welk een doordringend weêr,’ zei Rêvard, nadat hij plaats genomen had naast Zebedeus in de koets, die door Dorinde's bestel hen wachtte aan den kerkhof-uitgang, ‘welk een alles doordringend weêr.’ Zijn gelaat was schrompel, hij rilde en maakte zich klein in de schouders.

‘Gij zult toch ook wel van oordeel zijn, Rêvard,’ antwoordde hem Zebedeus, zijn natten hoed voor zijn voeten leggend, ‘gij zult toch ook wel van oordeel zijn, dat bij de uitvaart van Monsieur Bombardos niet mocht worden gezwegen?’

De vertaling.

- 'Wanneer ik dit zeg,' sprak Zebedeus, te midden van den krans zijner genooten gezeten, in het kleine salon met de groene lambris en daarom de 'groene kamer' geheeten, 'is het niet om de verdiensten dergenen te verkleinen, wier overzettingen van het grootsche werk ons avond aan avond zulk een schoon divertissement bereidden. Ge weet, mijn vrienden, dat alvorens met onze gastvrouw deze verrukkelijke gelegenheid te betrekken, ik vele verblijven bezocht, waaronder verscheidene kasteelen in Spanje. Het is misschien van uit de toen ondervonden gevoelens, dat ik nu geen vrede zeg te hebben met een en ander. Ge herinnert u,' ging Zebedeus voort, zich rechtstreeks tot den abbé wendend, 'ons gesprek over de houding, hetwelk enkel door een klein misverstand mijnerzijds niet tot een voldoende oplossing is kunnen komen. Ge herinnert het u, niet waar? mijn waarde onderrichter in zoovele dingen.'

- 'Gewis, doe ik,' antwoordde de abbé.

- 'Alles zal toch slechts geschieden gelijk het geschiedt,' vervolgde Zebedeus, voor zichzelf sprekend.

- 'Asjeblijft!' klonk de stem van Rustaard naar zijn buurman aan 't praten en hij schudde weêr de lastige lubben van zijn handen af.

Of ware hij zijn gezelschap vergeten, zat Zebedeus te zwijgen dan; hij wreef zich bedenkelijk bij het randje zijner pruik. Even liet Dorinde een waarschuwend kuchje hooren.

- 'Vergeef mij mijne verstrooidheid,' hernam Zebedeus, 'het is niet oppervlakkig wat mij bezig hield. De toestand, of gelijk Monsieur Rêvard het zou noemen: de samentreffing, waarin mijn woorden mij hebben gevoerd, is waarlijk niet van de zuiverste. Maar overwegend dat elke twijfelachtigheid het best wordt te niet gedaan door het aarzelloos

te doen en mij spiegelend aan vriend Rustaard, die met eene zwaai zijner hand een deur of een hek stoot open, zeg ik nu dat Monsieur de abbé boven dit alles verheven is.'

De gastvrouw had andermaal haar waarschuwend kuchje doen hooren. Monsieur de abbé in wiens gezicht de glimlach te loor was geraakt, liep van zijn zetel en bood haar een dropje uit zijn zilveren bonbonnière. Spoedig echter zijn glimlach hervindend, keerde hij zich om en met het kleinood nog in de vingers, hij zeide:

- 'Wenscht onze gastheer wellicht dat ik mij even als de persoon-in-kwestie verwijderen zal?'

- 'Ge weet wel, waarde abbé,' antwoordde Zebedeus 'dat ik u nu, zelfs geen oogenblik, ontberen kan. Wanneer ik met eenige zekerheid toegerust, hier spreken zal, wijt en dank ik het u, die mijn jongste onderzoekingen steunde door uw grondige kennis der Romaansche spraken.'

De abbé boog tot op zijn knieën; hij schikte zijn gewaad, hetwelk aan een toog herinnerde, terwijl hij zijn plaats hernam.

- 'Om wat bij mij opgerezen was,' vervolgde Zebedeus, tot alle zijn gasten, met beide zijn handen de gelooverde leuningende van zijnen stoel bestreelend, 'heb ik eenige plaatsen herlezen en getracht ze over te zetten op mijne wijze; ik geloof nu een goed voorbeeld te hebben om mijne bedoeling te verduidelijken; ik bedoel het oogenblik waar zich onze ridder verheft tot een zeer schoone houding. Zeer zeker zijn er vele zulke oogenblikken in het schoone boek; ik meen... och, zeer waarde heer Swellius,' viel hij zich zelf in de rede, een overbuurman aansprekend, wiens voorhoofdvlak meer dan de helft van zijn gelaat uitmaakte en zulk een groote muts droeg hij op zijn haren, dat het wel een baret in het kwadraat geleek, 'zoudt gij wellicht zoo goed willen wezen, de bedoelde passus eens op te slaan, het is het tweeen-dertigste Hoofdstuk, tweede deel, het begint er mede.'

De aldus aangesprokene, zonder zijn zithouding geheel prijs te geven, waarbij zijn gala-rok als het pantser eener oorworm glom, reikte naar het guéridon, midden in de teedere luchterschaduw geplaatst en waarop eenige boeken voor het grijpen lagen. Zijn wenkbrauwen hadden dadelijk een scherpe stelling aangenomen en zijn mondhoeken leken te willen zeggen: 'wees op uw hoede.' Hij bladerde even, keerde zich op zijn gunstigst, dat ook het licht goed viel op het boek in marokijnen band, deed of hij zou gaan zingen, of had een benauwde borst en begon met meewarig geluid: 'S'étant donc levé tout debout en tremblant des pieds à la tête comme un épileptique, Don Quichotte s'écria d'une voix émue et précipité-e: Le lieu ou je suis, la présence des personnages devant qui je me trouve, le respect que j'eus et que j'aurai toujours pour le caractère dont votre Grace est revêtue enchaînent les mains à mon juste ressentiment'...

- 'Dat is schoon voor het oor, niet waar?' onderbrak hem Zebedeus, 'laat ons aanvankelijk vertoeven hier'... 'Sinjeur Melchior,' richtte hij zich vervolgens tot een wrattig, bloedrijk gelaat, waarin de oogen als in zakjes te wiebelen lagen, 'zoudt u niet nogmaals het orgaan uwer stem willen leenen en ons doen hooren hoe ónze voorzaat deze zelfde plaats bracht over in ónze sprake, die naar het woord van Carlo Quinto, onmiddellijk in rangorde volgt aan het statige Castiliaansch?'

- 'Met alle soorten van genoeg, mijnheer Zebedeus,' antwoordde sinjeur Melchior, dezelfde die zich den eere naam verworven had van den 'gezoutene'. Hij maakte zich los uit de stemmige verscheidenheid van den licht-bekruifden kring en zijn hand greep uit den geweldigen omslag van zijn mouw naar het boekje in perkament gebonden, hompig daar liggend als een zeer dikke boteram. Hij bevochtte zijn vinger aan zijn zich aanbiedende onderlip, sloeg de klaterende blaadjes om, brommende zwaar: 'twee en dertigste

hoofdstuk, twee en dertigste hoofdstuk... acht en twintig, negen en twintig, dertig... ah!' Beurend het boek naar zijn zwaar-wangig aangezicht, vanwege de kleine letter, ving hij heftiglijk aan te lezen.

- 'Don Quichot, sich alsoo op sijn beenen opgerecht hebbende, bevende van hoofde tot de voeten of hij de koorts had, zei eyndelick met stráffe woorden: de plaets in dewelcke ick ben, de tegenwoordigheydt van dese hooge personagiën en het ontsag én de eerbiedigheydt die ick de lieden van uwen tabbaert toedraeg, houden de handen van mijn rechtvaardige gramschap gebonden, en soo om dese...

- 'Een oogenblikje?' had de gastheer verzocht.

Sinjeur Melchior staarde gehoorzaam over het boekje hem aan.

- 'Dat laat zich goed hooren, niet waar?' sprak Zebedeus, 'dank u, het is genoeg, voorloopig.'

Sinjeur Melchior klapte het boek tusschen beide handen dicht, zoodat er zijn borstdosch van wuifde. Hij legde het op zijn plaats en stapte naar de zijne, terwijl nu Zebedeus opgekomen, het derde en omvangrijkste der boeken ter hand nam en bood den abbé.

- 'Nu aan u, mijn Mentor,' sprak hij, 'mag ik u bidden deze zelfde weinige regelen ons voor te lezen, juist zoo zij werden geboekt?'

De abbé aanvaardend het boek in zijn keurige hand, kruiste zijn beenen en plaatste het op zijn kuitbroek als op een lezenaar. Hij zocht zijn knijpbril, beademde de glazen, wischte ze schoon met een lubbe, terwijl zijn vooruitgestoken voet ongedurig de gesp-glinsters flikkeren deed. Hij talmde in de bereids ontstane sprakeloosheid, schikte nog eens zijn bril en aanzettend dan, begon hij met een jeugdig geluid:

Levantado, pues, en pie Don Quijote, temblando de los pies à la cabeza como azogado, con presurosa y turbada lengua dijo: el lugar donde estoy, y la presencia ante quien me hallo, y el respeto que siempre tuve y tengo el estado

que vuesa merced profesa, tienen y atan las manos de mi justo enojo...

- 'Dat is toch zeer schoon!' riep Zebedeus uit, 'ik dank u Monsieur de abbé.' In de sermoenlijke stemming leunende zijwaarts, bewoog hij zijn hand langs zijn voorhoofd.

- 'Enojo?' herhaalde hij eindelijk op een vragenden toon.

- 'Ennui,' lispelde de abbé zonder opzien; het boek voor zich uitreikend, legde hij het neder en nam zijn knijpbril weg van onder zijn optrekkende brauwen.

- 'Zulks dacht mij ook,' murmelde Zebedeus.

- 'Doch laat ons tot elkander wederkeeren,' sprak hij luide, 'wanneer ik mij verstoutte met deze achtenswaardige, want zich het bestaansrecht veroverd hebbende vertalers in het krijt te treden, zou ik mij hebben te schamen, maar wel mag ik met hen verschillen waar het de houding raakt. Naar mij voorkomt heeft de Franschman bij zijne overzetting, te veel mag ik niet zeggen, doch wel zéér, naar de vormen eener gewis edele beschaving gehandeld en is onze landgenoot niet ontkomen aan de mare, die van deze schepping is uitgegaan, dat de ridderlijke held van dit vreugdevolle boek, altijd en immer vroolijk moet verschijnen. Wel dunkt mij niets zoo moeilijk vast te stellen, ten behoeve van het woordenproces des levens, hier en elders, waar smart begint of vreugde eindigt, want groote smart is stom of uit zich hoogstens in gebaren en kreten, het bazelen dicht nabij en, niet waar, waar een man des woords toch de woorden gebruikt om een zielestaat te teekenen, is er vanzelve de vreugde des levens mede gemoeid. Alzoo is het voor den aandachtige de toonaard der wellende woorden, die het hem mee moet deelen. Een schrijver heeft als hulpmiddelen overeengekomen teekenen, breekt en verlengt zijn adem waar hij het noodig voelt, toch geloof ik, dat het, ook zonder deze wel kenbaar is, al kan ik niet zeggen hoe. Al te goed weet ik, het in mijn leven niet verder te zullen

brengen dan een beginneling en herinner mij nu eene maning van generaal Patakès, wiens rouwtijd naar wij hopen hem niet al te lang meer van ons verwijderd zal houden, die eenmaal bewondering een zeer wankel vlak genoemd heeft, waarop het een heele toer is zich rechtvaardig in evenwicht te houden, en ik, och mijne vrienden, ik bewonder hier zeer.'

'Voor de genooten die deze avonden,' vervolgde Zebedeus, 'niet geregeld met hun tegenwoordigheid hebben opgeluisterd, is een kleine verklaring noodig, tot goede voorstelling van wat ons bezig houdt. Onze held dan, moeten zij weten, is op het oogenblik de gast van een hertog en hertoginne, dewelken met genoeg zijn avontuurlijk leven hebben gevolgd, gelijk het, in het bereids den volke kond gedane Eerste Deel tot hunne kennis is gekomen. Zij hebben den grooten doler, toevalligerwijze persoonlijk ontmoet, zij hebben hem te waardschap genoodigd, met het heimelijke doel zich te zijnen koste te vermaken. Natuurlijk bemerkt de ridder van dit alles niets, hoe zou hij? Naar de gewoonte van die dagen, bevindt zich aan het hertogelijke hof, inwonend en belangrijk lid ervan, de verzorger der geestelijke belangen, die zich natuurlijk ook nog wel op andere wijze onontbeerlijk kan maken. Deze 'ecclesiastico' is erg ontstemd geworden door den invloed, uitgaande van den avontuurlijken gast, overmits hij dien invloed ten zeerste verderfelijk oordeelt voor de aan zijn zorgen toevertrouwd; om kort te gaan, hij valt den ridder grovelijk aan, scheldt hem zinneloos en onwetend en zegt geen woord te gelooven van alles wat dezen heilig is. En ziehier nu de houding. Kan onze held, vraag ik u, in zijn wezen waarlijk vergramd zijn geworden? Neen, niet waar? wat hij vertegenwoordigt toch is ontrefbaar, hij hoort den hoon en ondervindt de ontkenning en, handhaver van zijn verheven zaak, rijst hij ten voeten, recht als zijn kling en zijn speer. Ridderlijk aanvaardt hij den strijd; met dezelfde wapenen

wederstaat hij; uit zijn hoofd, dat glinstert gelijk zilver en bewegelijk is als kwik, stralend gelijk zijn schild, de spiegel zijner ziel, oud en jong terzelfder tijd, komen de woorden en zoo spreekt hij van zijn gerechte langwijd, het eenige woord wat hier past. Langwijd, dewijl hij weet iets te moeten gaan verdedigen wat niet verdedigd moest behoeven te worden; hij zegt, wat een eenvoudiger mensch, wat Sancho zou zeggen, hij zegt dat het hem verveelt geen waardiger tegenstander te ontmoeten. Doch dat wat hem bezielt, maakt hem welsprekend en wij danken er aan, dit schoone pleidooi voor de dolende ridderschap. O, deze dolende ridderschap,' verhieft Zebedeus zijn stem en hij wrong zich een weinig binnen de leuning van den stoel, 'er zal een tijd komen, mijne vrienden, dat zij niet langer speelbal, tijdverdrijf, klinkklank of versiering zal zijn; dat haar lidmaten zullen ingehaald worden met pauken en met cymbalen, als de verwinners des levens; dat aan hunne gewonde voeten de schoonste jonkvrouwen zullen knielen, ze wasschen en afdrogen met hun gouden haren'...

- 'Ga er ten minste bij staan, man,' riep Dorinde uit.

- 'Laat ons luisteren, Mevrouw,' fluisterde Rêvard.

Zebedeus had schichtig het hoofd overzijds bewogen.

- 'Ik dank u, lieve,' zei hij, 'niets is zoo schoon als het heden.'

- 'Een appel valt niet ver van den boom,' mompelde sinjeur Swellius, terwijl hij aldoor den gastheer aanstaarde of vond hij hem bijzonder koddig; 'alleroorspronkelijkst,' roemde hij luide, 'maar... er zal toch hier wel een woordenboek wezen, voor de synoniemen.'

Zebedeus klapte terstond in zijn handen. Philippus verscheen in het omliggende deurgat.

- 'De boekerij,' zei Zebedeus, 'een woordenboek.'

- 'Welk?' vroeg Philippus.

- 'Hèt,' antwoordde Zebedeus.

- 'Maar ook dan,' vervolgde hij, zich tot zijn gastenrei keierend, 'wanneer mocht blijken dat ik kwalijk zou hebben verstaan'...

- 'Nooit!' riep Rustaard.

- 'Dat ik kwalijk zou hebben verstaan,' vervolgde Zebedeus, 'blijven mijne woorden wat zij zijn; woorden toch verrijzen slechts om ons aan ons zelve te ontdekken en alzoo waren zij geheel of gedeeltelijk heengegaan over dit geharnaste boek. Om er terug toe te keeren, en volgaarne ik doe het, vindt gij het vanzelve sprekend en veroorlooft gij mij, mijn vrienden, de daad bij het woord te voegen, opdat het u blijke, in welken geest ik de bedoelde passus zou wenschen verhollandscht, vervlaamscht of verdietscht te zien?'

Zebedeus na dit te hebben gezegd, overschouwde den eivormigen kring en hij marde bij de gestalte van monsieur den abbé. Hij ontnam aan de plooisels voor zijn borst, of gold het een minnebriefje, een zorgvol gevouwen papier. Na het geopend te hebben, kwam hij recht voor zijn zetel staan en begon toen, plotseling onvaster van stem, naar de lucht te lezen:

- 'Opgerezen, dan, rechtstandig, Don Quijote, bevende van de voeten tot het als kwikzilverige hoofd, in eene gereedene en ontroerde sprake zeide: de plaats alwaar ik ben en de tegenwoordigheid waarin ik mij bevind en het ontzag dat ik altijd had en hebben zal voor de bediening welke uwe Edelheid uitoefent, binden en boeien de handen mijner gerechte langwijn'....

De maat met zijn voetspits merkend, had de abbé geluisterd en hij knikte kuisch toen de gastheer zweeg. Zijn oogen keken warm. In Dorinde's gelaat als-van-onder-op kijkend, verdoken boven de anjeliere kleuring harer kleedij, lachelden zoet de lippen.

- 'Het vervolg, kwik, het vervolg!' jubelde Rustaard, die

door den achterkant van het velijn een groot blok schriftuur had zien schemeren.

- 'Één zwaluw maakt nog geen zomer!' opperde sinjeur Swellius luid genoeg.

- 'Wellicht zoekt zij de broedplaats, menheer Swel-li-us!' had de gastheer gezegd.

- 'Merkwaardig,' ijverde de stem van Tourniput, 'merkwadig, drie verschillen.'

- 'Men moest dat vertalen maar laten,' oordeelde de heer Swellius en lei zijn hoofd achterover, zoodat het licht zijn happenden mond viel binnen en hij kruiste beraden zijn armen.

- 'Dat is toch sinkelier,' schreeuwde Rustaard bijna 'een die zelf eelt van het zitten heeft.'

- 'Wij kennen de mate uwer liefde wel,' sprak Zebedeus zonder zich rechtstreeks tot zijn gast te wenden, die fel naar Rustaard heen loensde en dan weêr schijnbaar mede vroolijk om zich henen zag, 'doch hoe moet iemand te weten komen wanneer...'

- 'Wijl niet te lange, mijnheer Zebedeus,' bromde Rêvard.

- 'Het verhaal,' hernam de gastheer, toen geen der genooden meer lachte en zich als richtende slechts tot een die met de hand achter het oor te luisteren zat, 'beeldt bij het woord waar wij eindigden, geen teeken van te mogen rusten. Alzoo vergunt gij mij, van voren-af-aan te beginnen. Gij billijkt zulks, niet waar?' Na dit te hebben gezegd, herrees hij en begon op dezelfde wijze te lezen, de oogen neêr en zonder hapering nu.

'Opgerezen, dan, rechtstandig, Don Quijote, bevende van de voeten tot het als kwikzilverige hoofd, in eene gereedene en ontroerde sprake, zeide: de plaats alwaar ik ben en de tegenwoordigheid waarin ik mij bevind en het ontzag dat ik altijd had en hebben zal voor de bediening welke uwe Edelheid uitoefent, binden en boeien de handen mijner gerechte langwijn en dus, opdat het zij gezegd, om het weten

wat ieder weet, hoe de wapenen der getogaden dezelfde zijn als die der vrouw, namelijk de tong, treed ik met de mijne in effen kamp met uwe Edelheid, van wien men eer goede raadgevingen zou hebben verwacht dan onoorbare aantijgingen. De heilige bestraffingen, de goedbedoelde, eischen andere omstandigheden en andere treffende woorden: op zijn minst genomen, mij aldus in het publiek terecht te hebben gezet en zoo hardhandig, heeft alle grenzen overschreden der goede bestraffing, wijl deze beter zich laat gronden op zachtheid dan op hardvochtigheid; en niet is het goed, zonder volledige kennis der zonde die wordt bestraft, den zondaar zonder meer, dol en stompzinnig te schelden. Laat uwe Edelheid het mij zeggen, om welke in mij bespeurde dolzinnigheid word ik veroordeeld en beleedigd; vermaand mij naar mijn woning te begeven, tot mijn huishouden, door het bestier ervan mijn vrouw en kinderen te verzorgen, zonder te weten of ik haar heb of hen bezit? Houdt het meer zin wellicht in, door dik en dun zich ergens in te dringen, om door de loopende zaken de meesters te regeeren; of, onderhoorige geweest zijnde, ergens binnen de beperking van een of andere samenleving, zonder van de wereld meer te hebben gezien dan een twintig of dertig strekkende meter in omtrek, wetten te komen stellen aan de ridderschap en oordeel uit te spreken over de dolende ridders? Is het bijgeval een ijdel ondernemen of verspilde tijd, dien te besteden met door de wereld te dolen, niet om zoetigheid te winnen, maar de doornen en distelen door welke de goeden den zetel bereiken der onsterfelijkheid? Indien leden der ridderschap mij daarom dwaas beschouwden, de heerlijken, de edelmoedigen, de hoog-geborenen, ik zou het beschouwen als een onherstelbare smaad mij aangedaan; maar dat geletterden mij een ontoerekenbare noemen, die nooit de wegen insloegen noch betraden van de dolende ridderschap, raakt mij niet in het

minst. Ridder ik ben en ridder zal ik sterven, indien het den Allerhoogste behaagt. Sommigen gaan de vlakten van den hoogdravenden eerezucht, anderen volgen de glooiingen, dienstiger en lager; sommigen langs de paden der bedriegelijke schijnheiligheid, anderen langs die der waarachtige godsvrucht en daarom, mijn leidstar volgend, bega ik de nauwe wegen der dolende ridderschap, in de uitoefening daarvan, kleinachtend elk bezit, behalve dat der eer. Ik heb beledigingen ongedaan gemaakt, onrecht hersteld, snoevers gekastijd, reuzen overwonnen en getrotseerd afgrijselijke monsters. Ik ben verliefd om niets minder dan dat dolende ridders gedwongen zijn het te zijn en het zijnde behoort ik niet tot de loszinnige verliefden, maar tot de standvastig beschouwende. Mijne bedoelingen richten zich immer tot goede einden, welke zijn: goed te doen aan allen en aan niemand euvel; of zulk een, die het aldus verstaat, een wiens daden daarnaar handelen, of zulk een verdient een zot te worden geheeten, onderwerp ik aan het oordeel van uw Genaden, uitgelezen hertog en hertoginne.'

Een zeer vervulde bewegingloosheid huisde binnen den kring onder de lichter, toen Zebedeus had uitgesproken.

- 'Het is toch erg jammer,' liet eindelijk de gastvrouw hooren, 'dat onze hertog weduwnaar gebleven is.' Plotseling werd er bescheiden tegen de deur getikt.

Philippus verscheen in het opene.

- 'Ik heb gewacht tot het stil was,' zei hij, 'hier is hèt.'

- 'Reik het boek aan menheer, Philippus,' antwoordde Zebedeus en hij wees schetsmatig met zijn hand, terwijl een langachtige trek op zijn aangezicht werd zichtbaar, 'en verzoek hem het mede te nemen naar zijn studeercel, en dat het zij voor een anderen avond.'

Inleiding

Dames en Heeren,

Toen ik de laatste maal het voorrecht had hier voor U te mogen spreken en U bij die gelegenheid mijn aanstaand vertrek naar elders mededeelde, kon ik niet denken weder zoo spoedig Uw aandacht te zullen moeten vragen. Want al waren wij allen doordrongen van den ernst der tijden, wie onzer is door dien verschrikkelijken oorlog om ons heen niet overvallen geworden. Wie had voor eenige maanden zich voor kunnen stellen wat nu een verbijsterende werkelijkheid is en al werd onze onzijdigheid niet geschonden nog, wie onderging niet de stremmende gevolgen van dit geweldig gebeuren. Het werk waarvan mij de leiding was opgedragen, kon dien ten gevolge geen voortgang hebben, aldus

was ik gedwongen in ons land te blijven, werkeloos als zoovelen. Wat kon ik toen anders en beters doen dan de uren waarover ik zoo ruimschoots kreeg te beschikken, mede weder te wijden aan de verzorging van de ons zoo dierbaar geworden en toevertrouwde familieschat.

In onze alles en allen ontzettende dagen waarin zich zooveel ontdekt en zich nog meer zal ontdekken, valt het mij niet zwaar te bekennen wat aan velen toch ook niet onbekend is gebleven, wetend wat is verbonden aan arbeid belangeloos ondernomen, hoe ik een groot gedeelte van mijn kapitaaltje in de openbaarmaking der handschriften mijns ooms gestoken heb. Ik weet en vertrouw dat niemand mij kwalijk zal nemen nu, wanneer ik dusdoende mijn eigen zaak bepleit, gevoelend met mij dat zulks niet het minst pro domo nostro geschiedt. Het is daarom dat ik met vrijmoedigheid om Uw steun durf verzoeken, opdat ik met eenig gevolg mijn begonnen werk voort zal kunnen zetten. Ieder kan daartoe medewerken door het boek in eigen kring aan te bevelen, door anderen aan te sporen het zelf eens te lezen en zich niet tevreden te stellen met wat er werd over gezegd. Het is nu door de grootste letterkundigen in ons land besproken en verklaard geworden, een glorie genoemd onzer taal, die juist dezer dagen zeer ten rechte het stevigst en laatste bolwerk werd geheeten onzer zelfstandigheid; het is een werk genoemd dat aan de toekomst behoort en hoe onzeker deze ook moge wezen, zoo heb ik er toch den moed aan ontleend andermaal voor U te verschijnen en tot vollediger duidelijkheid ervan weder iets bij te dragen.

De voorlichters der socialistische beweging bemoeiden zich tot dusver bijna uitsluitend met diè kunstenaars, waaraan de partij zich verplicht gevoelde en met die werken waarvan de strekking duidelijk en dadelijk dienen kon. Ik heb dat altijd een eng inzicht gevonden en niet alleen bij mij zal de overweging zijn gerezen of niet de onmacht welke is

gebleken en die zoovelen de wanhoop joeg in het hart, mede veroorzaakt werd, omdat ook elders niet die onbenauwde leiding altijd was te vinden, waar zij geestelijk behoeft en behoort te zijn. Men heeft oppervlakkigen gewonnen en de winst bleek oppervlakkig. Ik zou wel wenschen hier alles te kunnen mededeelen wat door mijn oom daarover gezegd en geschreven is... Elke kunst onder eene leuze zich meldend, vond ik ergens, mergelt uit; de kunst kan geen andere strekking bestreven dan de kunst te dienen, nooit is het anders geweest en nooit zal het anders zijn. Daarmede is geen beperking gezet of hinder opgeworpen. Geen kunst heeft het nog kunnen stellen buiten wat men noemt de natuur; - een engelevleugel vermindert in waarde niet, omdat de vlerk van een duif of anderen zachten vogel er het voorbeeld van was en een duivevleugel mag evengoed engelachtig worden geteekend... Het oude vijgeblaadje, verandert in wezen niet, wanneer wij het ten behoeve der nieuwe ideeën vervangen door de kruif eener golf uit de levenszee... Voor den dienst van de naakte waarheid is een bekwaam reporter nuttiger en betrouwbaarder zelfs dan een kunstenaar wezen kan... Een goed reporter moet zijn als een vlakke spiegel waar alles binnen invalt en weêr terug uitschijnt gelijk een ieder het zou kunnen zien; een kunstenaar daarentegen is iemand als prisma werkend, uit hem straalt het vlakke licht terug, gebroken, vermenigvuldigd; hij toont niet zoo zeer het zuivere, maar den ongeweten rijkdom van het zuivere... Dat is juist het heerlijke van kunst dat geen kunstenaar goed kan schrijven over honger, wanneer hem niet zelven hongert... Zoo min een katholiek schrijver bijvoorbeeld er in slagen zal langs naturalistisch voorschrift een Jood te beelden en andersom, even zoo moeilijk is het, deernis te onderscheiden van het zwelgen in narigheden...

Meermalen sprak ik met den ouden heer in het laatst van zijn leven over socialistische kunst. Misschien gevoelde hij

wel door de warmte waarmee ik onwillekeurig sprak, dat ik er toen reeds ernstig over denkende was lid der S.D.A.P. te worden. Ik herinner mij nog goed dat ik met eenige opgetogenheid hem vertelde, hoeveel sommige kunstenaars zich getroosten voor hun werk, hoe zij vermomd zich wagen in de laagste lagen der maatschappij. Hij ging er toen niet op in en bromde enkel: 'zijn ze al zoo ver.' Het is mijn bedoeling niet mijn oom mooier voor U te maken dan hij was, ik had toevallig een of ander kiosk-boekje in mijn zak, waarin ik het had gelezen; even schichtte toen zijn blik op de onaangename wijze van iemand die in zijn binnenste wordt betrappt. Hij hoorde mij echter geduldig aan, zweeg en zei zachtzinnig: over eenige jaren, cosinus, zal het voordeelig zijn socialist te wezen, en terwijl het vlakke nadenken alweêr op zijn voorhoofd verscheen, voegde hij er aan toe: welk een gegeven voor een socialistisch schrijver.

Het kan mijn ooms nagedachtenis niet schaden, wanneer ik dergelijke uitingen onpartijdig mededeel, hij was een oud man die veel bitteren had ervaren. Lees, bid ik U, de avonturen om hem beter te leeren kennen, en lees ze in het licht van onze dagen. Dan zal het U gaan als mij en zult gij inzien dat deze dikwijls zoo onwerkelijk lijkende schrijver, onzen tijd voorzien heeft en voorzegt.

Reeds op pagina 12 den IV^{den} avond gewaagt hij van die 'komende brandwitte en veel asch makende eeuw'; en wie denkt er bij het slotwoord van den zang in de fabriek, bij het 'Baäl Machienel' bladzijde 213, niet aan de mechanische menschenlaching onzer dagen. En is het ons niet, wanneer wij aan het eind van het boek zijn gekomen, waar zijn held het hem zoo lief geworden kind, zijn Dorinde-Lucinde voor later, bergt in de vouwen zijns mantels, is het ons nu niet alsof wij al die verlokkenende en pralende monsters van den schijn op het plein der metropolis in elkaâr zien storten?

Hoe meer ik er in slaag de papieren te ordenen, wordt mij de fabelige inhoud verstaanbaarder, die hersenschimmige tochten meer en meer werkelijkheid. Neen, mijn oom was niet zulk een droomer als ik dacht dat hij was, ik zal mijne 'levensbeschrijving' ter prullenmand moeten doemen; neen, hij was een strijder op zijne wijze; hij moge zich misschien een anderen werkkring hebben gewenscht, hij kende zijn begrenzing en wist wat zijn kunstenaarschap hem opleî. Men verwijt zijne gedachtenis daarom een vereenzaamde te zijn geweest, wie kan dat volhouden nog? Men zegt dat het volk een taal als de zijne niet verstaat en ik hoor nog zijn woord: het volk? het volk leeft overal vernederd. Men heette hem een aristocraat, dan lachte hij weemoedig en zei: weet je wat ik ben, cosinus, ik ben een onverwoestbre oude, dat ben ik werkelijk.

Dat hij zich een werkelijkheid voelde, weten wij; dat hij de werkelijkheid onzer dagen niet geheel lief had, geeft hem onze tijd geen gelijk? Het is wel eens gebeurd, dat ook ik meende hem te moeten wijzen op de grootte van onzen vooruitgang en moderne beschaving in tegenstelling met vroegere perioden. - Ik mag er niets tegen hebben, zei hij starende naar het beeld van een grotesk maske dat hing aan zijn wand, doch indien alles zoo is gelijk gij zegt, verklaar mij dan hoe Japan bijvoorbeeld, dat nog voor kort geleden een achterlijke natie was, onze gansche beschaving gelijk met onze kleêren aan kon trekken en zonder voorafgegane kweeking onze gelijke worden. Zou dit hebben kunnen geschieden, wanneer het waarlijk eenige innerlijke waarde had?

Ik herinner mij nog goed dat ik uitriep: maar zoo komt men tot niets. - Het is maar wat men daaronder verstaat, antwoordde hij, en op denzelfden toon als toen ik nog een schooljongen was en hij mij de vruchtenschaal wees en zei: 'neemt er maar een,' vroeg hij: 'gaat het goed in de fabriek?'

Ik was toen reeds volontair en zie hem zijn oude handen nog wrijven, zijn lippen zonder smading lachen en ik weet nu dat dit geschiedde, omdat hij wist en onzen tijd beleefde in den waren zin des woords. Dat schonk zijn toon die waardij, werd de oorzaak zijner gemoedelijke ontboezemingen, zijner tot levenslust opwekkende bewegelijkheid. Waar het hem ledig begon te worden, vervulde hij het met zichzelf. Wat waren hem namen, hij die zichzelf niet ontzag, wat waren hem leerstelligheden, toegejuichte kunstwerken, hij knipoogde of lachte ze tegen waar hij ze ontmoette en waar hij bewonderde, verinnigen zich zijn woorden onverwacht op kostelijke wijze. Dan vloeien de regels van beminde dichters uit zijn brein als waren zij van hem zelf. Want hem gold slechts de geest, echt volksman als hij was. Zijn zorgen en vreezen herschiep hij tot wolken en lichtende beloften, hij verschonk zijn gansche geestelijkheid, zijn 'spiritualiën' gelijk hij ze lachende noemde. Niet enkel omdat ieder het woord 'reuzig' had in den mond, of velen zijner tijdgenooten van titanische afmeting werden gezegd te zijn, werd zijn geesteskind een soort van menschelijken reus, die over alles heen stapt, maar omdat hij medeleefde en onderging de drangen en behoeften van het volk, dat menigvuldig is. Boven eigen bestaan uit heeft hij gelachen en zoo werd zijn boek, ondanks alles, een gul boek, dat met geen nieuwe bezwaring bestaande bezwaring bezwaart, een sproke, een verheven scherts.

O, dat iemand zelve ouder moet geworden zijn om te beseffen bij welke schatkamers hij was gezeten, toen hij jong nog was. Waar is de lach mijns ooms heden ten dage? Wanneer ik suf en grijs en ellendig van binnen ben geworden door de oorlogslectuur, dan grijp ik naar de avonturen en zoek zijn geest die herstelt. Wat doet het er toe dat ik ook niet alles begrijp, ik weet het van luttel waarde, kleine menschelikheden naar die of om dat. Wat gaat het

mij aan, wanneer hij de woorden in herinnering roept van 'oude wijn in nieuwe lederen zakken' of bij snakerijen over thee en theelichtjes, te weten dat frasen of prenten te zijner tijd misschien er de aanleiding van waren, wanneer ik nu denk aan de vlammeende humoreske die hij eenmaal wierp op 't papier:

De naaste ontmoeting der volken zal er een zijn van WIJN, BIER en THEE.

Onder de belangrijkste winsten der laatste weken reken ik de wetenschap over de herkomst van het koffertje. Ieder weet nu wel dat wij daarin een teeken hebben te zien van 's menschen stoffelijk zijn; daarover juist is zooveel gezegd dat ik er gevoelig het zwijgen toe doen kan. Het is in een tijd geworden dat ook ten onzent de symbolieke kunst haar schoonste triomfen vierde en verhandelingen over ons dubbel-ik, over de ziel etc. in dicht en ondicht aan de orde waren van den dag. Het volgt den held door alle regionen en is de oorzaak van veel last en tourment en eerst wanneer de reus zich tot de materie keert en zich vereenzelvigd voelt worden met de geheele stoffelijke wereld, verdwijnt het als zoodanig. Men heeft den schrijver voor deze vondst veel lof toegezwaard en het de kans van een lang leven toegezegd; tot des te grooter eer strekt het aan zijn innerlijke waarheidsliefde, wanneer wij hem die hulde zien afwijzen en de verdienste ervan toekennen aan een ander.

In een der eerstvolgende Bijlagen getiteld 'Philippus' bekent hij dat op zijne eigene, verborgene, verbeeldingsvolle wijze. Ik moet bekennen dat mij alle grond een oogenblik onder de voeten verzonk. Ik had die knechtsfiguur aanvaard in de verschillende opstellen en fragmenten, zooals men in alle geschriften van romantischen aard figuren heeft jte aanvaarden en daar hoorde ik hem spreken van: MIJN koffertje. Ik wist niet wat te denken, zocht en zocht, doch wijzer werd ik niet.

Een dezer dagen wandelend in niet zeer opgewekte stemming, ontmoette ik een ouden vriend van wijlen mijn oom, dien ik in jaren niet had gezien. Hij is een militair dokter door de mobilisatie naar onze stad verplaatst. Na de begroeting en het gewone gevolg van ontmoetingen heden: het gaan spreken over den oorlog, vroeg hij mij: 'En, hoe staat het met de manuscripten?' Wij waren een lunch-room, of noenzaal gelijk de dokter het noemde, ingelooopen en ik vertelde hem een en ander. - 'Kerel,' zei de oude arts, 'weet je niet eens wie Flipje is, ik heb hem dadelijk herkend, met zijn 'papiljotje' en zijn 'broodje-met-kaas.'

Uit het verhaal dat hij mij deed, werd het mij helder. Ik heb U reeds medegedeeld hoe mijn oom eene jeugd-vereering in zich omdroeg voor een vroeg-verscheiden tooneelist. Een der veel opgang makende scheppingen van dezen kunstenaar droeg als naam Filipje. Het was in een onnoozele tingeltangel dat de komiek avond aan avond dus optrad met zijn zwak en lijdend lijf en ondanks een onmogelijk geworden zangstem een onbedaarlijke toejuiching telkenkeer verdiende. Het theatrale gegeven was ongeveer dit: Een tooneel-directeur bevindt zich in de verlegenheid, zijn troep heeft hem plotseling in de steek gelaten en de operette 'de Kopersmid' kan bijgevolg niet doorgaan. Hij is ten einde raad en heeft een oproep in de dagbladen geplaatst... Daar wordt gescheld en een jonkman komt op om zijn dienst aan te bieden. Hij is zeer wonderlijk uitgedost, heeft niets dan een kleine hand-bagage bij zich. Wanneer hij zijn jockeypet afneemt, komt er een papieren dotje, in zijn sluike haar vervlochten, bloot en wanneer nu de directeur, daar naar wijzend, hem vraagt: 'Wat is dat?' antwoordt hij: 'mijn papiljotje,' en als hem dan wordt gevraagd met een blik naar zijn bagage: 'En dat?' laat hij het ding openvallen, toonend het ledige en zegt: 'me koffertje.'

De wijze waarop de kunstenaar dit laatste schijnt te heb-

ben verbeeld en gezegd, heeft op mijn oom een onuitwischbaren indruk gemaakt; het is de oorsprong geworden van zijn teeken en daarmee werd tevens zijn woord voor ons waar: symbolen kunnen niet bedacht worden, symbolen worden zelf.

In het gewone leven was deze komiek iemand van een bijna grafachtige onbewogenheid. Zijn invallen waren op de lippen zelfs der deftigste meisjes in de stad, zonder dat zij wisten misschien van waar zij herkomstig waren. Ten behoeve van zijn zwakke lichaam en de overgrote vermoeyenis had hij stomme vertooninkjes bedacht welke van zijn groot meesterschap getuigden; dermate was hij de lieveling van het jonge publiek geworden, dat zelfs in ernstige dispuutgezelschappen een kwinkslag van hem de verschillen uitmaken kon.

Tot zoover mijn zegsman. Ik zelf keerde huiswaarts, vervuld van het gehoorde en verzeld door de aanwezigheid van dien jonggestorvene van wien wij de herinnering ook terugvinden op pagina 45, bij de beschrijving van de grillige avondmarkt. Daar ligt als het 'macabere NAR-hoofd van een groot komiek' zijn beeltenis bij een reeks portretten van beroemde mannen.

Doch al heeft mijn oom op het voorbeeld van dezen zijn avonden bedacht tot vermaak van velen, neen, de oude heer was geen nar. Laat ik U tenslotte aan het einde geraakt mijner mededeelingen, zullen het de laatste zijn? daartoe een nieuwe 'Bijlage' ten beste mogen geven, eene der vertalingen die ik heb aangekondigd.

Het oorspronkelijke is een gedicht van niemand minder dan de Lamartine, het is een ontboezeming van dien grooten christelijken dichter der romantische school, geschreven door hem na een bezoek aan Tasso's gevangenis; het is een schoone mijmerij. Ik kan niet beoordeelen of de vertaling het oorspronkelijke ten volle weêrgeeft, dewijl ik geen com-

pleten Lamartine bezit. Ik geef het U, zooals ik het heb gevonden in mijn ooms papieren:

Geschreven na een bezoek aan Tasso's gevangenis.

Mensch of god, elk genie moet 't martelaarschap beërven;
 Het werktuig dat hielp folteren kust men nadien;
 De mensch aanbidt het kruis waaraan zijn prooi hing sterven,
 En laat van Tasso's kerker 't puin vereerend zien.

Van Tasso's kerker hier, van Galilée in Rome;
 Van Sidney het schavot; kruis; tombe; eer-, schandgeraad...
 O, menschdom dat ons noopt tot minachting te komen,
 Gij, die Gods licht verlangt en zijne toortsen smaadt!

Groot onder kleinen zijn en vrij zijn onder knechten...
 Als het genie omkomt, wij geven 't toch zijn loon,
 Daar wij het overal aan onze poorte' oprechten
 Die galgen van den roem, zuilen, waarheid ten hoon.

Maar ver van ons te zwakken, 't sterke ons bij het kampen,
 De prijs der gave kennend, zegenen wij haar zacht,
 Ons bloed en onze tranen olie zijn der lampen,
 Die God ons dragen doet voor 't menschelijk geslacht.

De dood van den wolf.

Naar Alfred de Vigny.

I.

De wolken joegen langs de felle, vuurge maan
 Zooals men van een brand de warrels rook ziet gaan,
 En tot den horizon de bosschen donker stonden.
 Wij stapten zwijgend voort over de natte gronden,
 Door dikke plaggen hei en hooge stoppelgrassen;
 Toen, onder dennen, als er in les Landes wassen,
 Wij sporen merkten van de scherp geklauwde pooten
 Der wolven-zwervers die ons reeds zoo lang verdrotten.
 Wij bleven luisteren in ademlooze wacht,
 Inhoudende den pas. - Geen zucht kwam uit den nacht
 Van 't bosch noch uit de vlakte; alleen het schrill gerucht
 Der windvaan, zwart als rouw, kreet knarsend door de lucht;
 Want ijlend hoog, de wind, verheven boven de aard,
 De eenzame torens slechts beroerde in zijne vaart,
 En de eiken van omlaag, den rotsen aangedrukt,
 Als op hun elboog lagen slapende gebukt.
 Niets dan er ruischte alom; toen, na wat zelfberaad,
 Heeft de oudste van den troep te saâm op 't pad zoo laat,
 Platliggend 't zand beschouwd en als hij had gekeken,
 Hij die hier niemand ooit zag blijven in gebreke,
 Ons fluisterend heeft verklaard, die versche sporen alle
 Den schred aanduiden en de print der machtige krallen
 Van twee volwassen wolven, van twee welpen mede.
 Een ieder heeft zijn mes gehaald toen uit de schede,
 En met de flinten neêr, wier glans te helder glom,
 Wij slopen stap voor stap, buigend de takken om.
 Drie bleven staan, en ik, ziende naar waar zij waakten,
 Zag plots twee oogen die als vuurge kolen blaakten
 En bovendien ik zag vier vage vormen 'r bij

Die dansten in de maan te midden van de hei,
Zoo iedren dag voor ons, uitbundig, in geraas
De blijde honden doen, wanneer verschijnt de baas.
De vormen waren een en eender was de dans;
Maar 't wolvenkroost bleef stom, al dansend in den glans,
Wel wetend dat nooit ver, slapend met één oog dicht,
Binnen zijn muren veilig, de mensch, zijn vijand, ligt.
De man-wolf staande was en bij een boom ik zag
Neêrliggen zijn wolvin, zoo eens de marmeren lag,
Door Rome aangebeên, die in haar ruige hoede
Remus en Romulus, de half-goôn, kweekte en voedde.
De Wolf komt aan en hurkt, zijn twee voorpooten strekkend
En in het bodemgruis zijn kromme nagels dekkend.
Hij weet verloren zich, omdat verrast hij werd,
Zijn aftocht afgesneên en iederen weg versperd;
Dan heeft hij aangevat, zijn heete muil omgreep,
Van onzen besten hond den rillen strot hij kneep,
En heeft niet losgedaan zijn ijzeren kakenklem,
In weêrwil schot op schot het vleesch doorboorde hem,
En onze vlijme messen die als tangen wrongen
Het holle ingewand hem kruiselings indrongen;
Tot op het allerlaatst, toen de geworgde hond,
Allang vóór hem reeds dood, neêrtuimelde op den grond.
De Wolf hem liggen laat en ziet naar ons dan stijf.
De messen staken hem tot aan het heft in 't lijf,
Hem nagelden ten vloere badend in zijn bloed,
De trompen blonken om met een verholen gloed.
Hij kijkt nog steeds naar ons, en dan legt hij zich neêr,
Al lekkend van zijn muil het bloed bij smeer na smeer,
En, niet verwaardgend zich om wat hem dit aandeed,
Zijn groote oogen dichtdoend, sterft hij zonder een kreet.

II.

Ik lei mijn voorhoofd neêr op de ongeladen flint,
 En viel te peinzen aan, ik voelde me ongezind
 Te jagen zijn wolvin en kroost, die met hun drie'n,
 Zijn komst verwachtten nog, en, dacht me, bij het zien
 Der somber-mooie weeuw, zij, zonder haar twee jongen,
 Zou naast hem zijn geweest, toen 't opperst pleit voldongen;
 Doch, 't was haar strikte plicht te redden hen, niet strijden,
 't Ontberen leeren hun, goed honger kunnen lijden,
 En nooit te treden in 't gemeenebest-verband,
 Het welk met 't slaafsch gediert' de menschheid bracht tot stand,
 Dat voor haar jagen moet, om onderdak en kost,
 De eerste bezitters van het woud en van de rots.

III.

Helaas, heb ik gedacht, ondanks den titel: mensch,
 Hoe schaam ik me over ons, hoe zwak zijn wij en flens.
 Hoe men het leven laat, met al zijn kwalen, tieren,
 Gij zijt het die het weet, o gij, sublieme dieren!
 Zierend' wat men was op aard', wat blijft wanneer men ging,
 De stilte alleen is groot; al 't andere gering.
 Och, ik begreep u wel, o, wilde vagebond,
 En ook den laatsten blik, dien gij in 't hart mij zond;
 Hij zei mij: 'zoo gij kunt, maak dat uw ziel zij krachtig,
 Door 'n onderzoekend leven, durende aandachtig,
 Tot zij dien hoogen graad bereikt van fieren trots
 Die mij werd aangeboren, kind van woud en rots.
 Gezucht, geweent, gesmeekt, 't is al gelijkelijc laf.
 Werk uwe zware taak met al uw willen af,
 Gaande den levensweg dien 't lot u uitverkoos,
 En dan, daarna, als ik, lijd en sterf woordeloos.'

Philippus.

Alsof ze vermoeid zich had neêrgeworpen, rustte Dorinde in den hoek van de bank onder het raam in Zebedeus' werkkamer en ze treuzelde tusschen haar vingertoppen een pincet wat om, dat er vergeten had gelegen.

'Vast noodig geweest om een mug te bekijken,' praatte ze onluide.

Ze zag naar de nattige lucht, de raggige, rafelige boomen van najaarszwijgen omdruild. Ze keek de snipperige vogels na en wendde het hoofd naar haar lievelingsduiven, die telkens zwierden aan en tuimelden over elkander. Ze zag ze de vensterruimte uitzwormen en eensklaps van boven er binnen weêr vallen en hoe een paar op hooggehouden vlerken tilwaarts streek, zeilden en kantelden en aangeland op het dakje, op hun pootjes als spilletjes draaiden, makend een krop soms als de boezem eener zwaan. Het boeide haar blijklijk. De duif vloog het eerste op, ze klapwiekte om en liet zich op het klepje voor haar eigen poortje, roekeloerde, dook het tempeltje binnen, terwijl de doffer voor het zijne staan bleef, zijn staartwaaier zwaaide als de sleep eener dame die aan den rand van een afgrond zou dansen een menuet.

'Zoo behoort het,' praatte ze, de buigingen aanzierend van den parelmoerigen doffer.

Haar wimpers veêrden neêr; Dorinde muisde; dan keek ze weêr wijdoogig, kraste met het pincet langs de dichtstbijne ruit en schouwde andermaal neder.

'Je mist het verzoenlijke element, Dorinde,' zei ze na een poosje, alsof ze voor zichzelf een maxime herhaalde.

'Dat waren zijn laatste woorden.'

'Maar zou ik het dan niet zeggen?'

'Ik die heelemaal zoening ben.'

Een rookige wolk daalde achter het raam en plotseling werd het krieuwen van musschen hoorbaar. Een glimp loensde uit den spiegel die langzaam betrok; in de kamer leek de avond te vallen. Dorinde schikte haar voeten op de bank; ze vlijde haar hoofd in het kussen en het was of ze het geklep van twee vleugels meenam in haar blik, nu ze bleef in haar rustende houding.

‘Zóó van mij te gaan,’ pruilde ze nog.

Achter het vensterglas trilde de lucht en het dakje van de til begon te glimmen; Dorinde bewoog zich niet en hield haar zakdoekje onder haar neus. In het park beefden takken en stortten hun droppels ter aarde; schijnbaar traag, met een kop als een verstoord gelaat, dreef de wolk over, vereffende, vervloede geheel in het grijs. Langzaam-aan schimde een klaarte achter de verre, door de boomen verschijnende huizing van Rêvard, deed er de schoorsteenkapjes van als tildakjes zijn en in Zebedeus' werk-vertrek waren de behangseien weder van den grond op in den dag verrezen, toen Dorinde teekenen van leven gaf. Zij keerde zich op haar rug en haar arm overboogde haar hoofd en half-gezeten, stak zij als van zelve, één voor één haar voeten in de helderheid op.

‘Het is toch de moeite nog wel waard,’ zei ze, van onder haar schelen kijkend naar de spits van haar voet, waarop het muiltje te kleppen hing.

‘Dat hij uitgegaan is,’ prevelde ze, ‘hij zou ze warmen in zijn groote handen.’

‘Het is mijn eigen schuld,’ riep ze dan uit en liet meteen haar voeten van de bank en zat de kamer toegekeerd, ‘ik die hem altijd en eeuwig verwijt dat hij geen hoogvlieger meer is en nu is hij gevlogen, gevlogen. Weg, misschien naar die witte, wolkige wereld, waar ze de lieve sterren namen met druipstaarten geven, waarvan hij mij wel honderd maal heeft verteld. Wat moet dat nu, wie zal daar met hem zijn, wie voor zijn snuifdoos zorgen, wie kan dat

anders als ik. Neen, ik houd het niet uit,' kreet ze bijna en klapte meteen in haar handen.

'Mevrouw heeft geroepen?' kwam de stem van den dienaar vragen. Philippus bleef bij het deurtapijt staan, in zijn muggrijze liverei.

'Hoe laat zou het wezen?' vroeg Dorinde zwakjes.

'Mevrouw is vroeg van-morgen,' fluisterde Philippus, terwijl in zijn stille gezicht de oogen even onbewegelijk bleven, als de rolletjes zijner pruik weêrszijds zijn ooren.

'Hij heeft zich weêr eens vertoond,' zei Dorinde even ter sluik opziende.

'Hij heeft zich weêr eens vertoond,' beaamde Philippus.

'Echt?'

'Echt, mevrouw.

'En?' vroeg Dorinde, meer met de beweging van haar hoofd dan met haar lippen vragend.

'Zoo, zoo, mevrouw.'

'Hoe vindt je dat hij er uit zag?'

'Mijnheer zag er niet uit, mevrouw.'

'Dat is onmogelijk,' riep Dorinde.

'Het was nacht, mevrouw.'

'Wel, was het nacht, Philippus.'

'En het woei, mevrouw, alle licht tochtte uit bij de deur.'

'Ik was zoo ontdaan, Philippus, waarom verklaar je niets?'

'Het was nacht, mevrouw,' herhaalde Philippus toonloos.

'Geen rhetoriek,' riep Dorinde en ze keek hem aan.

'Oude school, mevrouw.'

'Hé,' pruilde Dorinde, 'wat ben je toch een staak.'

'Herediteit, mevrouw.'

'Het is me ook wat moois.'

'Dat kan er naar zijn, mevrouw.'

'Hoe meen je, Philippus?'

'Kracht noch geweld, mevrouw, draait den sleutel dezer verborgenheid om.'

‘Hij had zijn koffertje bij zich, niet?’ haastte de stem van Dorinde te zeggen... ‘is hij dan tóch gegaan?’

‘Het was als het ware nacht, mevrouw.’

‘Och, ga heen, echó!’ riep Dorinde.

‘Altijd tot mevrouws orders,’ antwoordde Philippus gelaten, ‘der Mohr kann gehen, hij was zijn tijd vooruit.’

‘Ik kon het niet helpen,’ klaagde Dorinde.

‘Ik ook niet, mevrouw,’ zei Philippus, keerende bij het tapijt.

‘Wisten wij maar waar hij is, Philippus.’

‘That is the question.’

‘Laat toch, asjeblijft, die Bombardos nu eindelijk eens met rust,’ knorde zoetjes Dorinde.

‘De bibliotheek, mevrouw.’

‘Wanneer,’ praatte Dorinde voor zich heen, ‘wij eens iemand op kondschap uitzonden; weet je wat, Philippus, het is nu droog, als je Martinus eens uitstuurde of Friesche Peter, al wie je krijgen kan voor een kleine vergoeding; niet Rosse Roelof, die kan nooit nalaten gemeenigheidjes te zeggen. Zou dat niet goed zijn, Philippus?’

‘Moeten zij zich eerst wat opknappen, mevrouw?’

‘Laten zij maar gaan zoo ze reilen en zeilen; laten ze gaan tot de steenen hoeve, langs de beek, hij volgt den loop van de Plasser gaarne als hij gaat naar de voedster. Laf en zij onder alle braamstruiken kijken en het woud tot in zijn diepste doorzoeken. Wie kan zeggen wat er schuilt?’

‘Mevrouw twijfelt aan haar dienaar, hij had inderdaad niets aanzienlijks bij zich,’ verzekerde Philippus, ‘hij was als de zangstrofe zegt: heelemaal alleen.’

‘Kijken!’ riep Dorinde levendig.

‘Altijd mevrouws dienaar,’ antwoordde Philippus nederig en hij wendde zich om als een as om zijn middenpunt.

Nadat het tapijt zorgelijk door Philippus in de plooiën was neêrgelaten, zat Dorinde onrustig op het randje van de

bank. Haar wenkbrauwen spanden samen met het rimpeltje boven haar neus, tot het geheel in haar voorhoofd vervloede. Ze kwam op haar voeten en legde een knie op de bank; ze veegde onnoodig de ruiten schoon, tuurde naar buiten; dan kwam ze herzitten, om nauwelijks gezeten, weêr op te staan.

‘Wanneer’... zei ze en zweeg en begon haar zakdoekje met haar tanden te havenen. Zoo zat zij een kwartiertje te kreukelen zich en te ritselen, tot zij uitriep: ‘zinledigheden’ en opnieuw in haar handen klapte.

‘Ik heb wel driemaal geklapt,’ zei ze toen andermaal Philippus stond voor haar, ‘ben je wat verder gekomen?’

‘De dag is nog lang, mevrouw.’

‘Hè!’ riep Dorinde en keerde om op de bank.

Philippus trad behoedzaam terug; maar achter hem klaptten de handen zijner meesteres; het deed hem weêr komen tot zijn vraaglooze houding.

‘Ik voel me zoo verlaten,’ klaagde Dorinde.

‘Mevrouw vergunne mij, mevrouw moet in haar toestand geduld beoefenen.’

‘O, als hij het waagde.’

‘Hij zal het niet wagen, mevrouw.’

‘Wat?’ vroeg Dorinde, ‘weet je zeker dat?’

‘Wanneer je iemand zoo dikwijls hebt aangekleed, weet je dat zeker, mevrouw.’

‘Daar is veel geduld toe noodig, is het niet waar?’ praatte Dorinde, terwijl zij beproefde haar voeten met de strook van haar kleed geheel te bedekken, ‘Josiene zegt het ten minste wanneer ze me zeer doet. Wat doet zij nu, wat voert zij uit? Zeker lacht ze weêr, natuurlijk lacht ze weêr. Kom, ga daar als een man op die poef eens zitten, neen, hij is niet stoffig, en houd mij een weinig gezelschap. Vertel me wat je wilt, praat mij over je meester, praat mij over je zelf; wie ben je toch eigenlijk, Philippus?’

‘Wie ik toch eigenlijk ben, mevrouw?’ antwoordde Philippus, in wiens gelaat zelfs door deze vraag geen speur van beweging gekomen was, zelfs niet van zijn lippen bijna en terwijl hij met overleg zich hurkte op de poef, hij zeide:

‘Eigenlijk, mevrouw, ben ik eene herinnering, ik heb de eer, mevrouw, eene herinnering te zijn.’

‘Eene herinnering, Philippus?’

‘Een levende, mevrouw.’

‘Een levende,’ murmelde Dorinde.

‘Mijnheer heeft zich als het ware met mij vereenzelvigd,’ vervolgde Philippus, ‘ik dien mijnheer naar mijn beste krachten.’

‘Mijnheer heeft, zou ik zeggen, geen reden zich te beklagen.’

‘Mevrouw hoop ik ook niet.’

‘Maar, Philippus,’ knorde Dorinde zoetjes, ‘hoe zou ik dan alles en alles willen weten, mijnheer vertelde mij nooit in bijzonderheden hoe hij aan je gekomen is.’

‘Dat kwetst mij bijna, mevrouw; het is het theater, mevrouw, hetwelk ons heeft vereenigd.’

‘Het the-a-ter, Philippus?’

‘Die leerschool des levens, mevrouw.’

‘Versta ik goed, was jij aan het theater?’

‘Verbonden eenmaal, mevrouw, ik zong er diepe bas.’

‘Nee toch, Philippus.’

‘Het zal mevrouw eenige inspanning kosten dáar in te komen,’ antwoordde Philippus, ‘mijn stem is nu eerder sopraan, wij zingen om zoo te zeggen tegenwoordig allemaal sopraan; tot hiertoe en niet verder; mevrouw is vanochtend een weinig uit den toon.’

Dorinde zag door het raam naar het zwieren van haar duiven.

‘Je waart dus aan het theater om te zingen?’ hernam ze alsof ze een gast op gang hielp.

‘Nee, mevrouw, om het gordijn op te halen.’

‘Het gordijn,’ uitte Dorinde.

‘Het was een heele nette betrekking, mevrouw,’ verhief Philippus een weinig zijn stem, ‘plein de bénéfices, veel afwisseling, mevrouw, verbazend veel afwisseling, een school des levens, gelijk ik reeds het voorrecht genoot mevrouw kenbaar te maken; eene geleidelijke, trapsgewijze school, mevrouw, voor ik hier, als het ware, in den hemel kwam.’

‘En daar zong je, zeg je?’

‘Diepe bas, mevrouw. Heeft mevrouw wel eens gehoord van den ‘Kopersmid?’

‘Was dat familie van je?’ vroeg Dorinde en keek weêr door het raam.

‘Zoo goed als, mevrouw. De Kopersmid, mevrouw, was ondanks de weinige belangstelling die hij zich bij het nageslacht schijnt te hebben verworven, niettemin een harmonische schepping waarvan de waarachtige waarde eenmaal zal worden erkend; een dier werken die mij, wanneer mevrouw er niets tegen heeft, altijd doen denken aan de werken van William Shakespeare, en mevrouw, daar u toch zoo goedertieren zijt naar de verledene wederwaardigheden van uw armen dienstknecht om te zien, in deze uwe...’

‘Ja, nietwaar?’ viel Dorinde bij.

‘Ongeloofelijk, mevrouw.’

‘Ongeloofelijk, Philippus?’

‘O, mevrouw, er rijzen wel ongeloofelijker behoeften in teedere perioden, dan deze die u nu naar uw dienstknecht verlangen deed en naar de volstreckte wetenschap der omstandigheid, hoe dezelve eenmaal meezong in het koor van den Kopersmid en wel de diepe bas. Naar de geringe wenk die hij u reeds mocht geven, was zijn aanvankelijk werk daar echter: het gordijn ophalen.’

‘Niet  l te veel gordijnen,’ waarschuwde zachtkens Dorinde.

‘Ik haalde het op, mevrouw,’ vervolgde Philippus onverstoord, ‘ik stond er achter slechts gelijk Polonius of als

jaloersche echtgenooten, spiedende uit één oog. Dat was mijn aanvankelijk werk, dal moest ik doen, of liever het was mijn plicht, nog beter, ik mocht het doen, en 't bleek mij eene overwinste bij het dagelijksch brood met altijd wel iets er op. Want zoo ontving ik den eersten kijk in de zaal, voorbestemd als ik was eenmaal zelf te zingen in den Kopersmid. Mevrouw moet wel bedenken, het was nog “avant la révolution” en voor mijnheer, mijnheer Rêvard tot vriend had. Wij mochten nog geen driekoningen boonen over het voetlicht strooien, al raakten wij er ook wel eens eentje bij ongeluk tegen zijn wang; wij hadden het voorrecht nog niet volks vertegenwoordigers op de planken te krijgen, noch universeele honoreeringen, maar wij hadden toch reeds een devies.’

‘Een devies, Philippus?’

‘Een referein! mevrouw.’

‘Alles behoort aan de menschheid, Alles courante kost.’

‘Wat is dat, Philippus?’

‘Geen boon kan de wang van mevrouw beroeren, het waren vóórtijden, wij waren de scheppers van deze, wij maakten leven, léven maakten wij. O, wanneer ik somtijds onze gong mag hooren, hare rondondante geruisching, verheft zich mijn borst en geniet ik weêr van den Kopersmid. Dan ziet mijn kamerspiegeltje, mevrouw, een beeld, waarin u mij niet zoo gereedelijk herkennen zoudt, maar dat mijnheer wel kent. Ah, mevrouw, wij sloegen er het koper uit in onze dagen.’

‘Philip!’ riep Dorinde uit, ‘je krijgt warempel 'n kleurtje op je kaken.’

‘Alzoo lange, mevrouw,’ sprak Philippus weder statig, ‘gebruikt uw dienaar geen “verve” meer en daardoor verraadt zich een en ander lichtelijk in een levende herinnering. Wil mevrouw nog verder hooren van den Kopersmid?’

‘Zeg mij één ding, Philippus, hoorde mijnheer je zingen?’

'Met kennis des onderscheids, mevrouw, weet ik; mijnheer was nimmer er naast, omdat hij heeft gezwegen. Het was op een schoonen zomeravond, mevrouw, de zon was juist rembrandtiek ondergegaan en hare danteske nagloed nog laaide in de gaten der gewestelijke straten onzer metropolis, een schijnsel als van gesmolten koper vuurde door de reten van het huis des gezangs, toen ik de 'stellaadje' - zoo noemden wij voorheen het schouwtooneel, ofschoon er wel waren, die vanwege het kanseltrapje dat naar boven voerde, durfden spreken van de 'til' - besteeg, om mijn plicht te doen voor de duizend en eende voorstelling van den Kopersmid. Dat waren eens dagen voor het theater. Stel u goed voor, mevrouw, ik klim als gewoonlijk de eeuwen-oude, uitgesletene, krakende tredjes op en wacht; het tochtte op de stelling, ik vouw de kraag op van mijn paletootje en wacht; ik zet mijn hoofddekseel goed, ik droeg te dien tijde een postiljons-petje con amore en mijn haar was natuurlijk gekruifd en doe dan plechtiglijk den voorhang rijzen, ro, ro, ro, heelemaal alleen met mijn eersten oogopslag. Stel u goed voor, mevrouw, deze zaal is niet hoog, eerder is hij breed en nooit gansch en al donker, noch gansch en al licht; het is er wasemig, blauwachtig, roodachtig en van diep achterin krijg je wel eens sterren voor je oogen, niet altijd, ze gingen wel eens uit, wanneer de Kopersmid ging. Het was beperkt, mevrouw, en toch onbeperkt, bescheiden en toch onbescheiden; links zette zich de zaal als het ware voort en rechts zette zich de zaal ook in veranda's voort, spiegelbeelden, mevrouw, en daardoor oneindelijkheden, en in dezen aldus beschrevenen tempel kon het geweldig roerend bewogen zijn, golf-gelijk, en schuimen als jong bier, want het kittelde scherp bijwijlen, het wou weleens iemand op de organen gaan zitten en zijn bas allen nadruk ontnemen. Het ging toch en het was een schoon spektakel. Maar laat ook ik mij beperken, het zou mevrouw ver-

strooid kunnen maken en geen Ariadne vindt de draad in het labyrinth der beroemdheid; dit alles geschiedde voor ik in dienst van mijnheer ben getreden en MIJN koffertje bij hem afgaf. Het was op dien gedenk waardigen avond, mevrouw, toen de zon zoo buitengewoon onder ging en alle violetten geurden tegelijk, dat ik mijnheer voor de eerste maal zag. Hij stond in de blauwige hal en lachte en zijn lach klonk wel eenige ongemetenheden hooger dan de roering en zijn oogen waren als wielen van strijdwagenen, hij zag MIJ en...

‘Hij is toch zóó groot niet,’ murmelde Dorinde en haar geheele gezicht bleef luisterend.

‘Mevrouw moet bedenken,’ antwoordde Philippus, ‘dat ik zelve toen hoog op de stelling stond; niemand is groot voor zijn valet de chambre en niemand zoo groot of hij dient wel tot iets.’

Dorinde antwoordde niets; haar blik zwierf alle wanden langs en vergleed door het raam. Dan keek zij schuchter naar Philippus, zuchtte en zei:

‘Wij waren ondankbaar, Philippus.’

‘Vergeetachtig, mevrouw,’ antwoordde Philippus, ‘mevrouw behoeft zich wezenlijk niet ongerust te maken. Zou mevrouw niet den leerzamen inhoud willen hooren van den Kopersmid?’

‘Heel graag, Philippus,’ fluisterde Dorinde, ‘maar zou u niet eerst nog eens willen gaan kijken?’

‘Heel graag, mevrouw,’ antwoordde Philippus, terwijl hij stijf in de knieën rees: ‘dass ewig-männliche zicht uns hinan.’

Een droom.

De nacht leek uit zwarter friezen dalende neergehangen. Tot het duister van ruimte begon vervuld te worden, zooals bij gesloten oogen, wanneer een lamp in de kamer wordt binnengedragen, ook een schimmige gloeding het hoofd komt binnen. Toen nevelde de schemer in de hoogte samen en daaruit schichtte schuchter een vonkje los, een klaarder volgde en meerdere, het werd een sproeisel van geringe witte vuurtjes, schier even gauw gedooft als zij geboren werden. Zij groeiden in grootte en duur, doch naarmate zij talrijker werden, verloren zij aan helderheid en vertoonden toen duidelijk de vormen van teekens, punten en komma's. Het duister geelk bijwijlen een grenzenloos hermelijn in tegenovergestelde orde van wit en zwart. Zij daalden allengskens recht en laag begon het te dwarlen en dat duurde zoo voort tot het gestadig en onverwonderlijk sneeuwde.

Toen aldus het duister gansch bewogen was, verschenen onder de matelooze randen van den nacht, twee strak nederwaarts strevende voeten en als van iemand die aan een valscherp onder een luchtballon zou dalen, volgden de enkels, de schenen, de kniebulten, dijen; met wederzijds de hangende handen; het geslachtsmerk; de ribbenboog; de boezeming der borst; het sleutelbeengestel; vervolgens de hals met den bol van den kop gelijk een geoorde urn. Mat-blinkend of was het een pop van sneeuw zakte het aan door de zwerming, tot het recht op de voeten bleef wijlen.

Roerloos was het zoo staande, het ontwerp van een mensch, niets meer; het was zeer evenredig en bezat alle duidingen: de kap van het haar; de plaats der brauwen; de neusverheffing; de spleet der lippen; de bootsing der kinnebak; het strottenhoofd; de tepels. Hij had om den nek, vele malen, de snoering van een koord gewonden, waaraan twee

kogelvormige nestels ter borst afhingen en hoewel zulks eveneens wit gelijk sneeuw was, was het toch een versiering zijner kuische naakte.

Het keek niet, het sliep, het sliep staande; de vallende vlokken bereikten het niet; zij weken om de verschijning, zoodat die straf verrees als in een zwarte aureool. Eensklaps strekte het zijn armen uit, de handen open toekeerend, gelijk er wel figuren zijn te zien, in oude kunstboeken geteekend.

Ofschoon het zonder ophouden sneeuwde, werd toch de grond niet wit. De vlokken daalden langs de voeten van het crucifix-stille beeld, terwijl het schijnen bleef of zij terug weêr keerden, om weêr te vallen langs hun zelfden weg. Zoo stonden er de voeten in een dansing.

Maar het droombeeld had zich nogmaals verroerd; het had de wijd-gestreckte armen toegeknipt; de handen ontknoopten de nestels langzaam en de rechter wond het snoer vervolgens los, met loome zwaaiingen rond het hoofd. Het vrije koord in het midden gegrepen houdend of hield het een dwarsen stok, wachtte het weder.

Dan zwaaide plots de rechterhand den nestel op naar links, of sloeg het naar de sneeuwttjes, terwijl de linkerhand naar rechts dezelfde zwaaiing maakte. Al wentelend zijn handen om en omme slingerde het beï zijn kogels tegen elkander in en door de krieling heen. En als bij iemand die een touw laat vieren, schoven de handen dicht bij elkaâr en rezen tegelijk totdat zij op de hoogte van de borst vlak naast elkander werkten. Toen liet de linker los, maar vingervvaardig werd het koord als in een lus gevangen en door rechtstandig slechts de rechterhand te roeren hield het zijn kogels in stadige werveling.

Pal achter de stralende wieling bleef het de bliksemende vlucht van de kogels regelen en schoon geen enkel sneeuwttje toch werd uit zijn val geslagen, hield het allengskens met

sneeuwen op. Het klom niet meer van onderen en zeeg ook zeldzamer van boven neêr; naar voren week het inzicht opener, waardoor te zien het achterst krielen nog in grauwer druisching viel. En toen of trad het in een laan, met om zich henen zwart, begon het beeld naar achteren te treden; zijn lichtend webbe vager om hem werd, terwijl het zelve zeer in scherpe klaarte won, een blinkend ijl figuurtje, om eindelijk als een vonkig, spitsig punt gansch op te gaan in nacht waardoor het niet meer sneeuwde.

En in het plechtige en volkomen onvreemde duister kwam nu de beeltenis van een zegeteeken pralen, gelijk er op de wanden wel van jachtverblijven gebeeldhouwd zijn. Een wapperkrookige strik hield als in vingertippen aangeboden een trits van wild: een meerkol, ruig van krop boven gespleten snavel, den vleugelslag geknakt; een rat die woest vanhaar, twee tanden toonde in gekloofden bek; een doffe mol met lam-verstijfde, als menschelijk-bloote klauwtjes. Kralende midden in het zwart, blonk het koperachtig, brons en goud en werd als in den schijn van een flambouw, een bloedig blozend beeldje dat 'lijk een toorts heenrookte.

Woorden.

‘Het is niet noodig, Rêvard, dat gij naar mij luistert,’ praatte Zebedeus, ‘wijl ik weet dat gij hoort waar het luisteren van zelf ontstaat. Het is mij namelijk persoonlijk vele malen voorgekomen, dat ik aanhoorend iemand, met volle overgave, waar toch ook de aanschouwing van den tot ons sprekende toe behoort, mij na het afscheid niet een enkelen zijner zinnen herinnerde. Toch bleek mij eenigen tijd later, dat ik wat hij mij zeggen wilde, in mij had opgenomen. Het scheen zich dan te hebben saâmgetrokken in een enkele uitdrukking, dikwijls niet eens in een uitdrukking, in iets wat mij boeide of trof tusschen twee uitdrukkingen in. Het is een wonderlijk spel, Rêvard, het spel onzer woorden en hij die beweert, dat “spel” een minderwaardige benoeming voor dit voertuig van zijn geest zou beduiden, moet daar maar eens over denken. Ons ware zijn is als een soort van stilte; in ons, spreekt iemand goed, dan spreekt hij van uit die stilte, spreekt hij minder goed, dan is hij zoekende naar die stilte. Laat iemand u van zijn medeleving, zijn bewondering spreken voor iets of iemand, dan ontdekt hij blijkelijk in het eerste geval wie hij zelf is, in het andere geval wat hij zou wenschen te zijn. In de meeste gevallen is het niet zoo eenvoudig en dan zijn de woorden als de kleurspelingen bijvoorbeeld, die ontstaan wanneer een weinig vettigheid vergoten wordt op eene vlakke van zeer klaar water.’

‘Het is u bekend, Rêvard,’ ging Zebedeus voort, ‘hoe door de liefde van Mevrouw Dorinde-Lucinde voor het schoone schouwspel, mijne woorden tegenwoordig dikwijls komen en weêr gaan tot en van die geesten, welke in hun scheppingen ons zooveel daaromtrent hebben nagelaten. Dat ik daartoe gaarne met degenen die mijne kennis vermeerderen

kunnen, van gedachten wissel, spreekt wel van zelve; wees er echter van overtuigd dat ik met niemand zoo gaarne mij onderhoud als met onzen grootsten en verworvenen vriend Rêvard.'

'Wend nu uw oogen niet af, Rêvard, laat ons elkander aanzien; wij hebben het treurspel Hamlet, gij kent Hamlet. Hoe denkt gij in verband met zijn geschiedenis over de waarde der opdracht van den geest? Naar monsieur de abbé mij zeide, met eenige heftigheid zeide, is heel zijn ongeluk te wijten aan die opdracht, dewijl die een aanzetting tot wraakneming is.'

'Ai,' bromde Rêvard.

'Pardon, Rêvard,' vervolgde Zebedeus, 'laat ons de waardigheid der bediening van monsieur den abbé nu eens een oogenblik niet kunnen bevredigen. Hoe denkt gij over de wraak? Is het nemen van wraak, niet alleen verklaarbaar en zeer dikwijls vergeeflijk te noemen, maar in opperste gevallen waar het *iemand* zich geheel verliest in het *iets*, zelfs verheven en dus prijzenswaardig? Zeer zeker, ware Hamlet iemand geweest als monsieur de abbé, hij zou bij de indrukwekkende woorden van zijns vaders geest, die niet natuurlijk hebben kunnen aanvaarden, hij zou wellicht hebben geantwoord: "mij is de wrake," of "wanneer iemand u slaat op de rechterwang," en wat er verder volgt. Doch Hamlet is geen abbé en monsieur de abbé komt toch ook niet zijn linkerwang aanbieden, wanneer bij wijze van spreken zijn rechterwang wordt geraakt; hij riposteert niet ongaarne. Wat ik wenschte te weten, Rêvard, is de waarde der wrake. Heeft monsieur de abbé misschien gelijk en faalde onze held in de kinderlijke vervulling der hem opgelegde taak zijns ondanks toch?'

'Zijns ondanks,' bromde Rêvard.

'Waarom, Rêvard?'

'Dat zegt hij zelf.'

‘Hij zegt zooveel, Rêvard,’ antwoordde Zebedeus, ‘hij zegt toch ook te vreezen voor een booze inblazing.’

‘Dat heeft hij misschien te Wittenberg geleerd,’ gromde Rêvard.

‘Dus, Rêvard, toch?’

‘Zou iemand niet bijna gaan denken, mijnheer Zebedeus,’ bromde Rêvard, ‘dat u zelve te wreken hebt?’

‘Maar, Rêvard,’ uitte Zebedeus, ‘hoe komt gij aan die gedachte?’

‘Wel,’ grommelde weder Rêvard, ‘door wat u hebt gezegd.’

‘Ik heb zooveel gezegd,’ bromde op zijn beurt Zebedeus.

‘En zulks schijnt zich te wreken,’ prevelde Rêvard.

Zebedeus antwoordde niet; hij bukte zich, steunde op zijn armen, richtte zich weder en woelde met de punt van zijn schoeisel in de aarde voor de mosbank waar zij zaten of schreef hij daar een naam.

‘Geschiedenis zonder woorden,’ zei hij eindelijk, verrijzend en naast elkander wandelden zij verder.

‘Ik zag u tijdens de laatste vertooning,’ verbrak Rêvard het ietwat lange zwijgen, ‘toen de speler die Pollonius verbeeldde, vroeg: “Herkent gij mij, mijnheer?” en de Hamlet-vertolker antwoordde: “Buitengewoon goed, gij zijt een botboer,” onrustig bewegen op uw plaats.’

‘Hebt gij het waarlijk opgemerkt?’ sprak Zebedeus blijde opziend; ‘de snedigheid werd zeer gewaardeerd in de zaal.’

‘Kon het anders?’ bromde Rêvard.

‘De vertaling deugde niet,’ sprak Zebedeus, plotseling staan gebleven.

‘Dat heeft niets bevreemdends,’ bromde andermaal Rêvard.

‘Wij moeten niet onbillijk zijn, Rêvard,’ antwoordde Zebedeus weder gaande, ‘vertalingen toch kunnen nooit anders als opwekkingen of middelen zijn, ieder vertaler voegt er noodwendig iets van zichzelf aan toe. Het is het ontdekken van tekortkomingen en niet van deugden, die ons

het eindelijke algeheele bezit verzekeren van meesterwerken in een anderen tongval als de onze geschreven, gezegd of gezongen. Hoe stelt gij u Hamlet voor, Rêvard? ik bedoel uiterlijk.'

'Ietwat lijevig,' antwoordde Rêvard, 'echter niet te zeer, om geen schade te doen aan het binnenbeeld, hetwelk rank genoeg is bijwijlen, ja zelfs een weinig vermagerd.'

'Ik dank u, Rêvard,' antwoordde Zebedeus, 'het is als het ware de kamp tusschen gezet en rank, bedaagd en jong, liggenwillend en rijzend, wetend en zoekend, zwaar en vlot.'

'Niet tusschen scherp en bot?' vroeg Rêvard.

'De vertaling van het oorspronkelijke woord behoort "vischventer" te zijn, Rêvard,' antwoordde Zebedeus, 'het is een dier uitdrukkingen in dit tooverig bouwsel van woorden, die als met een sleutel ons het inzicht openen naar het binnene ervan. Wij zien er een oogenblik door in de jeugd van onzen held, voor hij ietwat lijevig begon te worden. Door het speelmaske hetwelk hij leende om tot zijn doel te geraken, hooren wij zijne eigen droomende verbeelding zeggen: ja, ja, ik ken u goed, gij zijt de vader mijner zoete Ophelia, gij streekt mij voorheen wel eens over de haren of deedt mij leunen aan uw knie, gij waart toen nog niet zoo aftandsch, in dienst van mijn onvergetelijken vader en vischte altijd naar nieuwtjes, om die aan den man te brengen, tot heil des staats; ja, ja, zooals gij dat nu nog doet in dienst van zijn onwaardigen opvolger, uitvisschend mij. Ik ken u lang, ik ken u bûitengewóon goed. Het moet vischventer zijn, Rêvard.'

Rêvard leende zijn hoofd naar links en zweeg.

'Botboer,' vervolgde Zebedeus, 'zou enkel een hoon zijn naar de figuur zooals zij verschijnt ten tooneele, zoo elk toeschouwer die zien kan, maar niet als Hamlet haar ziet. "Vischventer" is de hoon mede zijner eigene droomende verbeelding, zoo denk ik, Rêvard.' Rêvard bleef bestendig afzien.

‘Wie zou er,’ zei hij eindelijk, ‘droomende willen te weten komen?’

‘Wel, Hamlet, vriend,’ antwoordde Zebedeus.

‘Om tot zekerheden te geraken als van: ‘die vervelende, ouwe zotten?’

‘Neen, Rêvard,’ antwoordde Zebedeus, ‘dat is slechts een van zelf weêr liggen gaan.’

‘Hoe gij toch immer,’ bromde Rêvard, ‘de beminnens waardige zijde van alles te vinden tracht.’

‘Wat zal ik u zeggen, Rêvard,’ antwoordde Zebedeus,

‘beminnelijk zijn ware beter.’

‘Ziedaar nu,’ schertste Rêvard, ‘Pollonius verzezen in eigen persoon.’

‘Dat heeft Mevrouw Dorinde mij ook reeds gezegd,’ lachte Zebedeus; ‘onthoud mij uw gezelschap nog niet, Rêvard; Lucinde's park is schoon vandaag; het gelden wel is waar slechts woorden, woorden, maar 't onbelangrijke is niet minder belangrijk toch dan het belangrijke.’

‘Het belangrijke is geheel afhankelijk gesteld van het onbelangrijke,’ bromde Rêvard.

‘Ik dank u,’ antwoordde Zebedeus weder, het stille vijfervlak overschouwende, waartegen het hoofd van Rêvard zich naast hem voortbewoog; ‘wat?’ vroeg hij, ‘zou wel kaviaar zijn voor het gemeen?’

‘Wat u belieft mij te vragen,’ bromde Rêvard, ‘en ik niet zeggen kan.’

‘Hoe hartelijk kunnen uw oogen zich rimpelen,’ zei Zebedeus gul, ‘ik hoop toch nimmer visch te venten zonder kuit.’

‘Ge weet, mijn vriend,’ ging hij voort, ‘dat bij de laatste vertooning eenige veranderingen waren van mijn hand, ik zeg van mijn hand, Rêvard.’ Rêvard glimlachte even.

‘U is altijd zoo hoffelijk,’ gaf hij ten antwoord.

‘Toch niet, Rêvard,’ antwoordde hem Zebedeus, ‘ik zeg wat ik gaarne zeg, mijn hof is de uwe, wij zijn als de

wachtende grond, die hier is en overal, waar dwalende zaadjes ontkiemen kunnen en wel eens bloeien ook. Zie mij die lissen in den hoek van den vijver, zijn zij niet angstvallig schoon? Gij herinnert u toch, niet waar, de laatste woorden van het eerste bedrijf, als Hamlet het tooneel staat te verlaten?’

‘... Vervloekt, dat ik verkoren,
Dat ik om 't recht te zetten werd geboren.’

‘Gewis doe ik,’ antwoordde Rêvard, ‘ze bevatten eene verbetering uwer laatste verbetering.’

‘Zoo behoort het, Rêvard,’ antwoordde Zebedeus, ‘een bloem neigt naar het licht juist omdat zij was afgeneigd; zonder dat hadde het wezen mijns vaders geen zin. Hoe schijnt het alles van zelve te bloeien en toch als de bloem kon spreken. O, Rêvard, het heeft veel moeite gekost; mijnheer de abbé heeft zich tot het laatste toe geweerd om het bestaande te behouden; hij heeft er al de snuif zijns doos mij voor de voeten om gestrooid. Hoe deze uitnemende man kan bewogen worden, het is treffend om te ervaren, het kan een mensch weerloos maken en daar zich ten leste alles voegt toch, berusten doen. Edoch, het spande in mij en daarom heb ik de verzenen gekeerd gehouden tot de prikkels; kunt gij het billijken, Rêvard?’

Rêvard bewoog zijn hoofd verscheiden malen, doch antwoordde weder niet.

‘Gij zult u wel te binnen brengen, wat gij mij zelve over de klacht eens zeide,’ vervolgde Zebedeus, ‘zooals wij weten begon de bestaande overzetting dezer zelfde laatste verzen met de woorden: “wee, dat ik” en zoo voort. Dat nu dacht mij niet oorbaar; het galmt mij tegen als een echo over véle, véle, onpersoonlijke graven heen; het is mij wellicht bijgebleven uit de groote dagen eener onvergetelijke oudheid.’

‘De lang-gerekte weeklacht is een koorgeschrei,’ volhardde Zebedeus, ‘het is het venkeld klagen eener menigte, gebukt onder voorgevoeld of onontkoombaar onheil. Gewis is in de ziel van onzen held de klacht gelegen, toch geeft hij er zich niet aan over, onwillekeurig staat hij op, als de eerste de beste, hij vlóekt, Rêvard.’

Rêvard keek hem met al vroolijker oogen aan.

‘Het drama Hamlet, Prins van Denemarken,’ vervolgde Zebedeus, steeds vlugger wandelend, ‘hadde een ander verloop gehad, indien hij hardgrondig “wee” had kunnen klagen, en, o, dit alles heb ik monsieur den abbé gezegd en naar ik geloof toen beter. Hij is zich tegen het vloeken blijven keeren en kwam ten leste met de uitspraak aan van den gezaghebbendsten Duitschen denker en dichter, dewelke eveneens het woord met “wee” vertaalde. Desnietteenstaande kon ik niet anders en is de abbé verbolgen van mij gescheiden. En ik moet er bij blijven, wee is een liggend woord en Hamlet is gaan staan dat oogenblik.’

‘Evengoed,’ mokte Zebedeus een weinig, ‘als monsieur de abbé, gevoel ik de dracht van het woord en de waarde der klassieken.’

‘Kom, mijnheer Zebedeus,’ suste Rêvard, ‘monsieur de abbé zal het zoo zwaar niet nemen, hij heeft het veel te druk ten huidigen dage, terwijl u hier nog te praten staat, is hij alweêr aan het bouwen.’

‘Laat ons hopen dat het niet op zand zal blijken te zijn,’ antwoordde Zebedeus.

‘En sinjeur Swellius?’ vroeg Rêvard. Zebedeus keek op.

‘Sinjeur Swellius?’ vroeg hij weder.

‘Sinjeur Swellius,’ herhaalde Rêvard, ‘is er buiten gebleven?’

‘Dat is heel moeilijk met zekerheid te zeggen, helaas,’ antwoordde Zebedeus, ‘ik mijd niet ongaarne zijn tegenwoordigheid, hij wil mij altijd letterlijk te lijf.’ Rêvard begon te lachen.

‘Hij is zoo gallig,’ zei hij.

‘Gallen zijn de wiegjes van zeer schoone wespjes bijwijlen, Rêvard,’ sprak Zebedeus en schouwde voor zich heen.

‘Het is meer dan opmerkelijk,’ hervatte Rêvard, nadat zij door een der vele lanen den vijver achter zich hadden gelaten, ‘dat zijn Eerwaarde en generaal Patakès zoo onafscheidelijk geworden zijn;’ Zebedeus echter leek zijn woorden niet te hebben verstaan.

‘Het staat er ook niet,’ had hij plotseling uitgeroepen, ‘het staat er duidelijk niet op deze plaats.’

‘Waarom,’ bromde Rêvard, ‘er over te spreken dan nog?’

‘Niet aldus, vriend,’ antwoordde Zebedeus ernstig, ‘de tocht naar de bloem is wonderlijk genoeg’...

‘St,’ mompelde Rêvard, ‘daar dwaalt warempel sinjeur Tourniput in zijn gele frak.’

‘Tournesol,’ glimlachte Zebedeus, ‘och, Rêvard,’ vervolgde hij, ‘ze moeten toch allen eens komen bij mij terecht.’

‘Dus,’ lachte Rêvard weder, ‘moet al wat niet bij u terecht zal komen, door u als een verloren zaadje worden beschouwd?’

‘Ik zou het betreuren moeten, Rêvard,’ sprak Zebedeus, hem met zijn groote oogen aanziend en houdend zijn schreden in, ‘ik zou het waarachtig betreuren moeten.’

**Wolken.
(fragment).**

‘Ik dank u, monsieur de abbé,’ zei Zebedeus.

‘Ik dank u wederkeerig,’ antwoordde de abbé.

‘U geeft mij mijn dank alzoo weder?’ zei Zebedeus.

‘En volgaarne ik doe het,’ verzekerde de abbé.

.....

‘Het is mij meermalen voorgekomen,’ hernam Zebedeus na een korte zwijging, ‘dat wat zuidelijker volken in overeenkomstige omstandig heden tot elkander zeggen, van een beminnelijker gehalte is dan het stel van woorden waar wij ons gewoonlijk van bedienen. Wat wij dan zeggen dwaalt allicht naar het nuttige, het schijnt een noodzakelijk gevoelde tegen betuiging; wij voelen zelve vaak niet geloofd te worden en voegen er gaarne aan toe: “uit den grond mijns harten.” De zooveel zonniger levenden daarentegen aanvaarden wel willendheden gelijk ze de bloemen aanvaarden die prijken in het veld. Ze zeggen: “Grazie,” niet waar? en zeggen daarmede: dat gij mij zoo vriendelijk bejegent, geschiedt van uit de genade u toebedeeld, door uwe u aangeboren edelheid.’

‘Dat is zeer aardig wat u daar zegt, mijnheer Zebedeus,’ antwoordde de abbé en hij glimlachte fijn.

‘Ja, ja,’ antwoordde Zebedeus en hij knikte daartoe bedachtzaam, ‘ook ik ben van tijd tot tijd wel eens aardig, monsieur de abbé.’

‘Iemand moet een weinig hebben geleefd om het aardige te kunnen waardeeren,’ antwoordde de abbé, onderwijl hij zijn snuifdoos vond en die voorhield aan Zebedeus.

‘Grazie,’ zei Zebedeus zulks niet merkend, ‘grazie’ lijkt wat het zegt en zegt wat het lijkt. Het kan schoon, o zeer schoon gesproken worden en verschijnt alsdan in zijn volle

waarde; het kan leelijk worden gezegd zonder aan waarde iets in te boeten. Het geeft te verstaan: wat ik ontvang, ontving ik in weerwil van mijzelf, gelijk gij het geeft mij, niet wetend of ik het waardig ben.'

'Maar, mijnheer Zebedeus,' riep de abbé uit, 'ik word er meer en meer zeker van: ge zijt een geboren preêker.'

'Veel wolken maken vele profeten, zou men een spreekwoord kunnen noemen,' antwoordde Zebedeus, 'en ik heb wel eens hooren beweren, dat wij, onder bedekter heemlen levende noorderlingen, allen eenigszins geboren predikers zijn. Wat ik ben weet ik niet; wat ik weet echter ben ik. En daar het slechts luttel is wat ik weet, ben ik maar luttel en daar ik niet weet wat ik ben, kan ik wellicht nog veel worden. De mogelijkheden, monsieur de abbé, o, de mogelijkheden.'

'Ja, die mógelijkheden,' herhaalde de abbé, plotseling betrokken, terwijl zich zijn voorhoofd fronste en zijn uitzicht werd wankel.

'Ah!' uitte hij eindelijk, rekkend het woordje alsof hij het eindeloos zeggen wilde, 'onze lieve Heertje is nog zoo kwaad niet.'

'Waarachtig niet, monsieur de abbé,' antwoordde gul Zebedeus.

Halve tonen.

‘Het is opmerkelijk in mijne herinnering bewaard gebleven, Rêvard,’ antwoordde Zebedeus, ‘dat de allereerste kennismaking mij een bijna lijfelijke kwelling was, neen, eigenlijk was het niet de allereerste kennismaking, het was de tweede, de eerste was die van een opgewekte vreemdheid. Gewis het was de tweede keer, dat ik Lorrijn voor het eerst ontmoette. Sindsdien ontving ik nooit meer zulk een dadelijken indruk. Lorrijn had waarlijk zeer overdenkbare eigenschappen.’

‘Ik kon best met hem opschieten,’ riep Rustaard uit.

‘Dat weet ik wel, mijn waarde Rustaard,’ antwoordde Zebedeus, ‘gij werktet nog al eens met hem samen. Hij was een veel omvattend man, niets ontging hem, en hij verstond wat hij deed. Wij deden toch alles, niet waar, wat in ons vermogen lag?’

‘Ik ga maar een beetje wandelen,’ meende Rustaard.

‘De goeie beul,’ lachte Rêvard hem na, toen hij schouder-schommelend ging; ‘ge hebt toch wonderlijke voorliefden,’ zei hij zich rechtstreeks tot Zebedeus wendend, terwijl hij zijn vingers, wat stram gebleven na den handdruk van Rustaard, in dansende roering bewoog.

‘Dorinde mag hem gaarne lijden,’ antwoordde Zebedeus, ‘en indien wij Lorrijn niet te betreuren hadden’...

‘Het gaat toch zonder hem niet kwalijker?’ opperde Rêvard.

‘Dat kan ik nu juist niet zeggen,’ antwoordde Zebedeus.

‘Vele malen,’ vervolgde hij na eenige oogenblikken, ‘heb ik mij afgevraagd, of dat wat ons onverklaarbaar aantrekt of afstoot in een evenmensch, ook niet van buiten aan hem te zien zou wezen. Ik geloof het te hebben gevonden. Het is vooral dáar, dáár eindigt het reeds,’ ging hij voort, zijn hand die zijn hoofd-ovaal omhuifd had, stilsthoudend bij de

oor-inplanting, 'het duidelijkst is het te zien op de overgangen van licht naar schaduw en bij ongepoederde personen en het kan vergroeien.'

'O,' uitte Rêvard.

'Het kan als een muts zijn, Rêvard,' verzekerde Zebedeus.

'Het zal wel zoo wezen,' bromde weêr Rêvard.

'Lorriijn hechtte veel aan den blik,' hervatte Zebedeus, 'en ook monsieur de abbé hecht bijzonder aan den blik; maar gij kent toch Josine, het kamermeisje van Dorinde, dezelfde die mijn witte muizen, mijn dorado's vermoordde en nu bezig is aan mijn lievelings-kanarie.'

'En moet gij dat nu toelaten?' knorde Rêvard.

'Het is mij bezwaarlijk genoeg,' antwoordde Zebedeus, 'Dorinde waardeert haar zeer. Wel is waar is haar démarche niet het fraaist aan haar, doch als zij zich krachtig voelt, weet zij dat, en dan is haar tred niet zonder aantrekkelijkheid. Voelt zij zich echter niet geheel vrij, dan is haar te hooren loopen bijna een marteling. Hebt gij wel eens op haar lachen gelet? zij lacht zeer schoon.'

'En daarom zegt gij haar niets?' glimlachte Rêvard.

'Zeker, Rêvard, zeg ik haar iets,' antwoordde Zebedeus.

'Ik zeide haar dat muizen, die naar ge weet, kouwelijke diertjes zijn, en die zij zelve uit medelijden of beter gezegd, meedoogen, van watten voorzag, niet telkens behooren te worden geschud. Ik zeide haar dat dorado's een eenigszins onmatigen aard hebbend, spaarzaam moeten worden gevoederd; ik onderhield haar over het al of niet gewaagde: zangvogels tot verwoedheid te plagen; cultuurdieren, zei ik, behooren een goede gevangenschap te genieten'...

'En?' popelde Rêvard.

'Zij blikte mij aan, Rêvard, en zeide: 'het is een lief dier' en lachte.

Rêvard verhief zijn hand onbestemderwijze; hij kromde zijn rug en begon te drentelen.

‘Gij hebt haar met uw Lorrijnsche redenen zelf den weg gewezen,’ bromde hij.

‘Dat ware toch schrikkelijk, Rêvard,’ antwoordde Zebedeus.

‘Of, zij is nog een grooter lieveling van u dan uw lievelings-kanarie,’ voltooide Rêvard zijn zin.

‘Dat is nu volkomen het antwoord hetwelk ik verwachtte,’ antwoordde Zebedeus.

‘Doe mij het genoegen, beste Rêvard, en houd mij nog een weinig gezelschap. Zullen wij niet eens gaan tot den vijver? De natuur is vandaag zoo wonderlijk vol halve tonen.’

De eed.

‘Het kan toch niet goed zijn,’ dacht Zebedeus, terwijl hij in de wachtkamer van het gerichtshof op de muurbank gezeten was, ‘het kan toch niet goed van Dorinde-Lucinde geweest zijn, bij het bezoek van den baljuw zoo koel te zijn gebleven. “Overeenkomstig aan de steenen tafelen der wet,” zei ze daarna. Het is een gewichtig man in het gemeenebest, wiens maagschap inheemsch hier was, lang voor wij er waren. Wetten zijn groeisels en dikwijls de eindelijke bezegeling van lief-gekregen gewoonten en oirbaar is 't, zeide Lorrijn altijd, de wetten van het land zijner inwoning te kennen; ook daartoe had een betere kennismaking met den baljuw ons dienstig kunnen wezen, hij zou ons als het ware hebben ingeleid in een onbetreedbaar gebied. Gewis, zijn Edelheid had onzerzijds met meer voorkomendheid moeten bejegend zijn geworden, het kwam mij voor dat hij zelve niet ongaarne in onzen kring wenschte te zijn opgenomen. Ik begrijp ganschelijk niet,’ dubde Zebedeus, ‘waartoe hij mij hier krachtens zijn ambt bestelde en wat ik hier moet bezweren; in dit gesticht, met het weegschaal-houdende, witte, geblinddoekte gevelbeeld. De geschiedenis kreeg zijn volle beslag, naar het woord van Tourniput, die tot groot genoegen van alle betrokkenen, de pijn barende ontwikkeling heeft helpen ordenen. Ieder is tevreden met het hem beschoren deel en zij zijn mij allen persoonlijk komen bedanken. Meer kan men van mij niet vergen... Wie aanmerkingen op mij heeft te maken, heeft natuurlijk immer gelijk, ik enkel heb nooit gelijk, hoe zou ik gelijk kunnen hebben? Laat ons maar hopen dat wij met Polonius zullen kunnen zeggen: “die zaak is goed geëindigd.” Het werd laat gisteravond; Rêvard is een nachtbraker van de ergste soort; hij zal mij van morgen vergeefs aan den

vijver wachten... Het is hier kil,' onderbrak hij zijn gedachten weder en verwisselde zijn beenen eens op den marmeren vloer die als een dambord was en hij schikte zijn mantel slip zorgvuldig over zijn knie.

Aldus zat hij geruimen tijd, te-vroeg-gekome in de vreeze te-laet hier te zijn en bemerkte niet hoe anderen kwamen om mede ter bank te gaan zitten; zij kwamen door dezelfde monumentale gang, links van twee veelruitige ramen, dewelke uitzicht op een binnenhof gegeven zouden hebben, indien niet de onderste ruiten ondoorzichtig waren gemaakt. Onder de ramen was ook een kaal-randige bank en rechts daarvan weder een boogvormig open vak, waardoor een andere lange gang een reeks van deurtjes zien liet als donkere schrijnen in de kalkene schemering. Een mannetje blauw gevoorschoot, was nevens een koper omhoepeld emmertje bezig en Zebedeus keek naar hem als naar een verheveling. Het bukde tot den dorpel, kuischende deurtje na deurtje, met spons en leëren lap geel als een dotterbloem. Te midden van den vloer of 't schaakfiguren waren, stonden nu kerels te smoezen, in morgenlandsche broeken en paars gestreepte lijfjes, met karmozijne en wiskunstig geknippede lappen versted; een droeg er een kwadraatje voor zijn borstgewelf, gelijk een tache de beauté op de wang eener schoone. Zij waren allen frisch geschoren, toonden de kleuren van buien onder hun noorsche mutsen, hadden wel eens een zakdoek om hun gelooiden nek en in hun ooren ringen als deurkloppertjes en onder hun keelkoppen knopen als oogen verguld van een kabeljauw. Zoo groepten zij op hun geschuurde klompen en kauwden allen stadig, liepen soms onverwacht weg van elkaâr of spuwden de kluisgaten uit in klaarstaande bakjes, boordevol wit zand, dat daardoor vreemde teekenen verkregen had. Een lucht van strandbij-ebbe, van scharren en roode pooten, garnalen, bot en duur-betaalde visch, zeewier en sterren wademde uit hen

aan. Eensklaps hoorde Zebedeus aan zijn zijde zuchten en merkte een juffrouw naast zich op de bank, wier wezen verschool in de luifel harer neepjesmuts, die in haar schoot een klepmand nederdrukte. Herhaaldelijk verscheen nu door den linkschen boog een vorschende gestalte, die uit de verte denken deed aan wijlen monsieur Bombardos; hij deed drie stappen naar binnen en drie terug, een grooten steek in evenwicht houdend; hij schudde hem telkens recht en hij tikte een staf voor zich uit waarop een spiegelende knop. 'Wellicht,' soesde Zebedeus, zijn bollige deining na-oogend, 'werpt hij die straks naar de balken.' Meer en meer vulde zich de hal met mannen en met vrouwen en hunne deugddoende lichaams-sfeer. Zebedeus begon zich daardoor gemakkelijker te gevoelen; hij keek naar een schrale gedaante, bestoken met paperassen, die een nattig uitziend buideltje in droge hand omklemde, een schacht had rusten tusschen oor en pruikrand, een zwarten kuitendekker droeg met een gevonden staart en aan welks bovensten knoop zich een inktpotje bevond. Hij gliste over den vloer, nu hier dan daar te zien, de pen zijn oor ontnemend, nu eens haastig, dan weder treuzelend, griffelend op een der papieren.

'Zouen we nog lang moeten wachten, vrouwtje?' vroeg eindelijk Zebedeus, omdat hij de eenzaamheid zijner buurvrouw bezwaarlijk begon te merken.

'Ik weet het niet, sinjeur,' antwoordde de juffrouw aangedaan, 'ik ben hier voor het eerst.'

'In 't waterklare licht der gerechtigheid, waarin men ten bodem ziet,' was Zebedeus begonnen te troosten; plotseling echter werd hij aangesproken, op 't alleronverwachts.

'Uw papieren?'

'Mijn papieren?' herhaalde Zebedeus, hoorend zijn stem als verkouden gaan tot den man met de veder.

'Uw zaakgelastigde vast?' zei de man.

‘Ja, mijn zaakgelastigde,’ murmelde oogenblikkelijk Zebedeus. ‘Tourniput.’

‘Ah, Tour-ni-put,’ zeide de man met de vertrouwelijke stem van een mededinger en met een werkend voorhoofdsveld. Hij dwong dan zijn kin in zijn das, fijnde zijn lippen, richtte zijn oogen hemelwaarts en zijn vinger heffend, zoodat zijne handlubbe bezwijmde, zwaaide hij zijn eenen voet voor den ander, keerende aldus en waarde weg. Zebedeus oogde hem na en tuurde nog toen hij onzichtbaar geworden reeds was door een geheime deur in het zaal-eind. Weldra kwam uit de kier dezer deur zijn hoofd terug en bemoedigend knikken, hij wrong er zich aal-vlug door en onverhoeds stond hij andermaal voor Zebedeus' knieën. Zijn paperassen waren als losgeraakte schubben geworden en zijn handlubben toonden weder de sporen zijner moeizaamheid, terwijl hij zijn vinger opspitste andermaal en zei:

‘Van u bekom ik een halve rijder.’

‘Dat hij u wel bekome,’ meende Zebedeus te zeggen, hij weifelde echter, greep naar zijn zak.

‘Uw genade kan weten,’ fluisterde de man, ‘wie hier komt moet betalen.’

‘En duur,’ bromde een toevallige bijstaander met wichtige onderlip.

‘Er zijn er ook wel die iets billijkers krijgen,’ lachte de vederman: ‘U bijvoorbeeld,’ zei hij tot een aangeschoven en zwijgzaam mensch, ‘u bekomt drie schellingen, plus een oortje.’

‘De stille,’ bromde de bijstaander.

‘Wel is het gelukkig te noemen,’ soesde Zebedeus, ‘dat Dorinde mijn beurs soms naziet.’

Hij zat dan weêr te wachten wat gebeuren ging, starend naar links en rechts; de loopende zaken werden het eerst behandeld, had de man beloofd met de veder. Eensklaps trok een groote tochting door de hal en kolkte de deur in

den achterwand wijd open. Bewarend de deur postte daar de man, hij droeg nu een frisch gekrulde pruik en om zijn hals was een embleem gestrengeld; hij hield een smalle lijst ter hand, waarvan hij een groot aantal namen aflas om die te gebruiken dan tot de goede orde. Hij wuifde en noodde er mee en legde haar tegen zijn neusvleugel aan, hij plooidde zijn lippen er langs tot een: 'st' en leidde de opgeroepenen zoo, waartusschen Zebedeus zich voortbewoog, stapje voor stapje, achter de juffrouw aan met de kleptoeë mand. En aldus kwam de gansche school ter koele zale binnen, in stemmigheid van bruin en mossige tonen, en als een visch die argeloos een damming is ingezwommen, zich spartelend wendt, zoo keerde de blik van Zebedeus zich dadelijk naar het raam, waardoor de pompslingerachtige leuning van een trap verscheen, die naar de vrijheid daalde van een schoonen hof, in zonneschijnsels badend. En in het zwijgen der achter hem verslotene zaal had hij zich mede gehurkt op een der bereids geplaatste zetels. En ziet, recht tegenover hem, verwijfde de heer baljuw, ruglings gekeerd naar het venster, van uit de schaduw monsterend dus, de groenige, alles weërkaatsende aangezichten der gedaagden. Hij was slechts half zichtbaar, of was hij van riet omgeven, schuilende binnen de kanselarij van een eerwaardig gestoelte; terwijl er achter de balie nog een zwart omhulde en strenggebefte vorm bij vele folianten zat, vager en niet zoo hoog bepruikt. Zebedeus had den baljuw niet zoo dadelijk kunnen herkennen, want even als een kunstenaar naar het wezen eener bloedverwante eene madonna scheidt of de dagelijksche verschijning van een eenvoudigen man gebruikt voor 't beeld van een der gloriën des lands en zóó dat niemand er zelfs aan denkt, welk een hoofdbreken het vraagstuk veroorzaakt van den grooten mensch, even zoo weinig was hij in staat nu de bekende gelijkenis terug te vinden onder de wijdsche toga-krooken en magistrale schedelbedekking.

Hij bleef den opperrechter aanzien, of hoopte hij eenige toenadering te bespeuren in diens lichtelijk roodenden blik. Onbevredigd en hoe langer hoe kleumer, voelend zijn voeten verstollen, terwijl zijn verhemelte droger en droger werd, doolden zijn blikken her en der, om eindelijk te blijven wijlen bij het drinkglas, dat op de groene tafel, gelijk het nest van een waterspin glansde, bij inkt en zandstel, bij heel een arsenaaltje.

Buiten floot wanhopig een vogel; de baljuw had zijn hand gekanteld, hij beurde de paperas en al spelonkiger klonken toen dezelfde eigennamen. Een bevende dampkring zweemde boven de schare in hoop-en-vreeze, iets eeuwiglijks stond te gebeuren. Zebedeus staarde naar het rechterlijk gebit, na iederen naam ontbukte zich een gedaagde en rees er op, erkennende daarmede een onuitgesprokene wezenlijkheid om zich vervolgens weder in de stomme sfeer te dompelen, wanneer de stem herzeide:

‘Gaat u maar weêr zitten.’

Als 't knierpen van een vin geruischte herhaaldelijk de halen eener veder. De gestalte des baljuws leende over en uit een aangereikte cedel las hij voor wat bezworen moest worden. Woordje na woordje knoopten de zinnen zich samen en in die mazen raakte elk gevangen, eenigen rekten den nek, anderen begonnen te hoesten; Zebedeus verzette zich telkens. Hier en nu moest beëdigd worden dat niets zou zijn achtergehouden, heimelijk verdaan, vermoffeld, verduisteremaand; vervreemd noch verkocht; verkwanseld, gegapt, gestolen. Onze held verstond de strekking der woorden, helaas, niet anders als zijn medeschepselen, dewelke toch naar zich-zelf verstaan en toen het ten slotte luidde dat niets van dit alles mocht zijn geschied, maar ook niet zou mogen gebeuren, beschouwde hij ter sluik den schoot zijner buurvrouw of keek hij tot in de mand. Een gezegde schoot hem te binnen, afkomstig uit de hal, van een der

kleurige mannen: 'wat eens in de fuik is gekomen, komt er niet licht meer uit.'

Gemeenschappelijk zat hij alzoo; van voren af aan sprak de stem des baljuws nogmaals de namen uit, alle zeven en twintig. En oogenblikkelijk was de eerste naamdrager voor zijn zetel gerezen, alle teekenen vertoonend van afwezigheid, een verdronken persoon; Zebedeus wist dat het een bierbrouwer was geweest. Het scheen nog stommer daarna en toch had de baljuw niet anders gedaan als de rust zijner mouwen storen en twee vingers opgeheven; hij sprak: 'Mag ik u verzoeken, de twee vingers van uw rechterhand aldus op te steken en langzaam en duidelijk mij na te zeggen: 'Zoo waarlijk helpe mij God almachtig.'

De bierbrouwer tilde zijn rechterhand, alsof hij een fust boven zijn kracht beurde: zijn gelaat verkreeg een grootoogige, persende uitdrukking; zijn buik en wangen rondden zich geheel en hij hield van zijn eenigszins schoor staande beenen de knieën vooruitgekromd.

'Zoo waarlijk helpe mij God almachtig,' bouwde gesmoord zijn geluid, om dan als een steen te zinken, waarvan men de kringen niet ziet onder water.

'U kunt wel weêr gaan zitten,' zei de baljuw. De man zocht achterom nog in de panden van zijn trouwjas en wreef met een rooden zakdoek, beteekend door zwarte verbeeldsels tot boven over zijn kruin, terwijl de baljuw alweêr een naam liet als een groote luchtbel gaan.

Wat zich verhief was een zwaarwichtig snakkende man waarvan de blikken standvastig glaarden, die glansen op de kussentjes zijner handen ook had. Het scheen Zebedeus hem eenmaal sparkelend van leven te hebben gezien bij Generaal Bombardos' uitvaart, versierd door zijn koperig befigureerden gordelhanger, waaruit de heften van zijn gereedschap staken, pijlen gelijk uit een koker en toen deze varkensslachter zakte, zag hij iemand komen, wiens wezen

onder het plakkerig pruikje dusdanig was doorgroefd, dat het beschreven wel leek met een in pastei gevallen pagina der 'Vaderlandsche Letteren'. Wellicht was hij daaraan verbonden geweest en had behalve eenige onoverkomelijke teleurstellingen, veel geluk beleefd in den dienst van het Ideaal, dankte daaraan zijn post, het eere-biesje in zijn mouw, zoodat hij er nu nog content van uitzag. Zoodra de baljuw hem opgeroepen had, had hij zijn naam herhaald, met de uitdrukkelijke bijvoeging van zijn voornaam: 'Keesje.' Onmiddellijk volgde toen een bespikkeld persoon, blijkbaar vroeger een schilder-in-olieverf, dewelken het nooit geheel verbergen kunnen, hoe hartelijk zij hun niet-schilderende levensgenooten genegen zijn en toen was uit de verzameling een vrouwelijkheidje opgedoken dat door dezen kunstenaar opmerkelijk werd aangestaard. Ze knikte haar hoofd en had haar dunne oogleeën gesloten en stootte plots haar verkeerden arm naar boven of wees zij naar iets hangends boven de wateren.

'De rechter,' waarschuwde zoetjes de baljuw.

Het besje dan deed beide handen gaan en stak de gevraagde hand ten leste op, of zocht zij steun nu aan het rokken van een onzichtbaar spinnewiel. En toen zij zachtkens zonk, verscheen er nevens de plek waar zij was geweest een zweemende menschelijkheid, gevolgd door den roeienden waaier eener dame, die veel op Dorinde's waaier geleek en toen een pandjeshouder, hebbend een kaak gelijk den ring om een heipaal, onwrikbare ducdalf. Hij verroerde zijn breedten duim en wijdgespreide vingers en riep volmondig uit:

'Zoo waarlijk helpe mij God al-le-machtig.'

Nu links dan rechts, dan voor of meer naar achter, verrees er iemand uit de diepe schaar. Na elken oproep rezen de woorden van het formulier, plechtiglijk als de visch dien de eerste Christenheid ten teeken zich stelde, om neêr te plonzen in het catacombisch zwijgen. Zebedeus gevoelde

een prangende bezwaring in het midden van zijn lichaam, ofschoon hij niets liet merken, 't zij een al-ingespannen belangstelling voor zijne lotgegenooten. Bij de elfde maal herkende hij zijn buurvrouw met de hengsel-mand; zij hield die aan haar arm geregen en stond te wakkelen.

“k Vraag ekskuus, edel-achtbare,” weende ze bijna, ‘ik ben benist.’

Zoals een zonnetje het vlak van een rimpeligen vijver koesteren komt en door gloeit naar onderen, ontstond door hare bekentenis een levenwekkende bewegelijkheid. Onze held voelde de spanning uit zich henen drijven; hij zag naar den baljuw, verwachtingsvol.

‘Alzoo belooft u het op uw woord,’ zei de rechter eenvoudig.

‘Ja, edel-achtbare,’ stemde de juffrouw toe, ‘mijn ja is mijn ja en mijn nee is mijn nee.’

Vanzelve had Zebedeus zich toegeneigd, bemerkend dat ook de baljuw eventjes had geknikt; doch onmiddellijk had hem toen een blik getroffen uit het linker-oog van den mederechter die zijne vinnige veder tikte tegen de tafel. Onze held bukte zich ijlings terug en hoorde den baljuw met zachte voorkeur zeggen:

‘Gaat u maar weêr zitten.’

En andermaal bevond zich Zebedeus in het grondelooze; allerlei onzegbaars vlotte zijn binnenste binnen, dook maar weêr omlaag. Voorstellingen van zeelt en karper bespookten hem en hij wroegde over de hengelafpraak met Rêvard, hij begon Lorrijn te ontbereren, terwijl allengskens het tijdstip naderde waarop hij zelve zou moeten opdoemen. ‘Helpe, helpe!’ klonk naar hem, vallende van zeer hoog en kabbelloos murmelde het in hem na: ‘o gij, o gij, hoe zijt gij in het geknoei, de heer baljuw herkent u niet, dat is gewis, en gij zegt niets natuurlijk en als gij wat zeggen zoudt, wat hebt gij te zeggen waarom gij niets zeggen kunt. Al het

water der nog altijd niet gedempte Zuiderzee kan niet zwaarder op u wegen, welk eene zegening benist te zijn. Is het ja van een mensch iets anders dan zijn eigen ja en ooit iemands nee, het neen van een ander? Daar steekt de heer baljuw zijn vingers weder op, hij sluit ze nooit geheel en toont aan elk die ziende kan verstaan, de aanvangsletter van het oude woordje: 'vraag'... Eensklaps voelde hij zich stuwen en bemerkte te staan voor zijn zetel, de baljuw had hem opgeroepen en maakte alreeds het gebaar.

Zebedeus alsdan hief de vingers zijner rechterhand en in de stelling juist zooals de baljuw het hem voordeed. Natuurlijkerwijze ving hij aan de woorden te beamen langzaam, met zéér zachte klem. Doch zooals een die op een vlondertje trad en daarin beweging zou voelen, onwillens zijn gang wat rept, ontgingen hem toen rapper de woorden der gelofte.

De baljuw had zijn schouders een weinig verhoogd en met wat versnelling ook en opgetogenheid in het geluid zijner stem, hij zeide:

'Dàt heb ik niet goed verstaan.'

'Om u de waarheid te zeggen,' antwoordde Zebedeus, plotseling verlost, vrij gelijk een visch die juist ter tijd een slagnet is ontkomen, 'ik ook niet, mijnheer de baljuw.'

De baljuw trok zijn wenkbrauwen ongelijk op en hief toen overwegend zijn dubbel gevingerte, ietwat minder hoog.

'Wilt u mij langzaam en duidelijk de woorden nog eens herhalen?' verzocht hij.

'Met uw welnemen, mijnheer de baljuw,' antwoordde hem Zebedeus, verplaatsende zijn voeten of proefde hij het droge onder zich, 'hoewel mijn hart nog niet geleidelijk klopt en er al dadelijk in mij iets opstandigs begon te worden, als zouden menschen geboren dieven, kapers of roovers zijn, iets wat ik niet kan gelooven en waarom ik u volgaarne zou verzoeken'...

De baljuw leunde achterover met een ongesproken 'ha!'

op zijn gelaat, dan werden zijn oogen hoekig en minzaam hij zeide:

‘Ik verzocht u enkel mij de woorden nog eens na te zeggen van den eed.’

‘De mogelijkheid bestaat toch, mijnheer de baljuw,’ antwoordde Zebedeus, ‘dat ik daartoe niet weder in staat ben.’

‘Wil de gedaagde aan mijn vraag voldoen, duidelijk en verstaanbaar?’ vroeg de baljuw.

‘Ik begrijp wel, mijnheer de baljuw,’ hernam Zebedeus, houdend zijn blik ten gronde gericht, ‘dat in zekere omstandigheden alle personen dezelfde waarde hebben; evenwel, is het voor mij niet versterkend dat u juist aan de door mij afgelegde verklaring twijfelt. Ik beken volmondig u niet overeenkomstig uw waardigheid ten mijnen te hebben ontvangen en ik verzeker u nu, een ingeboren ontzag te hebben voor degenen, welke de eenige, waarachtige houding te handhaven weten, tusschen droom en werkelijkheid, neen, dezulken kunnen nooit door mij gering worden gezien.’

‘Wat is dat nu weêr?’ scheen de baljuw te vragen; hij ontspande zijn oogen en overschouwde straffelings alle gedaagden, die met teekenen van plotseling ontwaakten afschuw Zebedeus bezagen; ‘ik wil u wel nogmaals herhalen uw woorden niet te hebben verstaan.’

‘Och,’ lispelde Zebedeus, ‘u is de eenige niet, mijnheer de baljuw... Het onbepaalde,’ hernam hij, ‘is een wonder iets en gewis bestaan er gevoelens welke het waardigst fluisterend worden uitgesproken.’

‘Uw levensbeschouwing,’ uitte de baljuw en eindde met een zucht: ‘bedenk toch’...

‘Ik tracht altijd te bedenken waar ik ben, mijnheer de baljuw,’ antwoordde Zebedeus als uit zijn eigen gedachte, ‘u is met aanzien bekleed, en och, ik beschouw ook wel het leven, niet immer, helaas, de vreeze, mijnheer de baljuw, is een o-ce-aan.’

‘Connu,’ prevelde de baljuw.

‘Zoudt u denken?’ prevelde ook Zebedeus, turende aldoor naar het plekje grond in het doorloopje waar hij stond; ‘de bedoeling mijns vaders,’ vervolgde hij ‘kan toch geen andere zijn, dan al wat is bestendig om te tooveren, ter eene plek verdort een bloem, ter andere eene verrijst; het kenterend getij, mijnheer de baljuw.’

Dit zeggende had Zebedeus verzoekende opgezien en zag den verzadigden blik des rechters argeloos toen verdwalen naar de schouw der zaal. Stijf tegen de donkere lambrizeering postte zich daar de constabel. Hij was er uit één stuk, naast de caryatide, een bijna voorhoofdloos figuur, wiens wenkbrauwen saâmgegroeid waren en hoewel geschoren, was zijn gelaat dermate bestoppeld, dat hij er als schilferig van uitzag. Zebedeus vond oogenblikkelijk de gelijkenis in zich terug aan een Nereus-beeld, dat wie-weethoe-lang in den vijver had gelegen en eens op een goeiendag onder zijn oogen was opgedregd. Hij keek naar den grimmerd met de hangende handen en bracht zijn vingertoppen naar zijn eigen gladde pruik, schouwde vervolgens langs den kant zijner eigene, ochtendlijke lubbe; en vandaar innig naar het raam. Zonnige tafreeltjes warrelden hem voorbij: hij zag een plein- of straat-tooneeltje, eens gezien tijdens een volksfeest, hij meende zelfs een oogenblik het ruitige beddetijk vlak voor zijn oogen te hebben, dies moest hij glimlachen even.

‘O, Dorinde,’ murmelde hij; hij vatte den stoel bij de leuning, kantelde dien van zich af en terwijl hij zijn mantel om zich henen vouwde, sprak hij langzaam en duidelijk:

‘Vergeef mij, mijnheer de baljuw, wilt u zoo vriendelijk wezen, mij nog eenmaal de verplichte woorden voor te zeggen; ik sta op vasten bodem.’

De muzikant.

De vogels hadden het ergste der rui geleden, er dwarrelden geen staart- of slagvêeren meer ter aarde; ook de boomen begonnen te wisselen, ze lieten hun blaëren in druijstand hangen of kleefden die enkel aan een ademvliesje; zelfs in het midden van den noen stonden de boomen in een avondlijke guiding gehuld.

Dorinde was een weinig lijdend; telkens hervond zich Zebedeus in haar kwijnende gaarde en beschouwde er lange de welke rozen die hoog op de zich sluitende struiken bloeiden nog.

De gelaten val van de blaëren bleef gebeuren; sommige kruinen werden reeds kaal; tinten van hars en gommen schakeerden den grond om de stammen, wijl onder de dunnende trossen de schaduwen gloeiden en broeiden, als het haar om de wangen der meisjes, wanneer die bukkende langs de vloeren gingen der lanen, om akerdoppen te rapen of beukenootjes, gladde kastanjes te zamelen, stemmig als de violoncellen binnen de zichtbaarder wordende lustverblijven, waaraan de wingersds kleurden.

Zebedeus wandelde dan vaak uren alleen, terwijl de violette gestalte van Rêvard door andere dreven doolde. Ze ontmoetten elkander bijwijlen, glimlachten naar elkander en ieder ging zijns weegs.

Op zulk een eenzelvigen morgen hoorde hij ergens, onverwacht, het wijsje fluiten: 'partant pour la Syrie', ofschoon dat nog niet door koningin Hortense getoonzet was. Welluidend klonk het onder de boomen, een vogel geraakte er om aan het kweelen, sjielpte fijntjes, bijna ziekelijk. Zebedeus vorschte verwonderd om zich heen en zag toen een voetganger naderen door een laan die tot de zijne leidde. Hij droeg in zijn hand een bos hengelrieten en een bennetje

over den schouder. Bij een aanplanting van sterk-riekend eikenhout, luisterlijk van blinkende kevertjes en prijkend met gallen als met blozende appeltjes, bleef Zebedeus schijnbaar kijkend staan en volgde dan den ruischenden fluiters met ingehouden schreden. Het was een man in den herfst zijns levens; een grijzende haarrand piekte onder zijn pruikje uit, hij had een ferme neus die mee te sijfelen leek met zijn gespannen mond. Hij was geheel in 't grijs en achteloos gekleed, alleen zijn vest, van groen fluweel, gelijk de stammen was waarlangs hij ging. Zonder te denken waarom, liep Zebedeus mee; hij voelde zich aangetrokken, het dacht hem den wandelaar te kennen; gelek hij vagelijk Philippus niet?

De man trad zonder haast het wegje naar den vijver en ging er het half ovaal van om, terwijl Zebedeus kwansuis aan de overzijde liep of ging hij langs de andere helft eener groote muzieknoot. Hij hoorde hem orgelen. Tusschen hen beiden lag het water in de kom verzakt en de aldus ontstane oevers waren licht belegd met de ijle schijven van de lindebladen. Het loosgat van den duiker was geheel verstopt door 't saâmgeklonterd, mestwordend loof, waar 't verschgevalen blad veêr-luchtig op rustte. Onder den wal en in een zonnig hoekje hurkten de eenden; ze kwispelstaartten en waggelden beneden aan, maar de man liep voort, voorover met zijn hoofd, verliet gereê het goudgeel loofgeschemer, onder, boven hem, waarin de zwarte stamstaketsels lyrische teekens vormden. Hij stapte dan het ruige geultje in, bijzijde de voedende spruit en deed de gespen zijner onverzorgde schoenen door 't schuierig gras wat poetsen.

Zoo bleef hij loopen fluiten voor zich heen, tot aan de steenen hoeve. Daar tolden eenige knapen bij den muur vol religieuze voegjes; zij staakten hun fellen worp en 't putten-boren in elkanders tollens en floten opstond met hem

mee. De man sloeg geen acht op hen, al gaand verscheen de kreek hem, de plek waar hij wezen wilde. Hij plaatste zich op het vlondertje, laste zijn rieten saâm, zwenkte zijn bennetje voor zijn buik, zocht wat aas en wierp zijn angel uit, onophoudelijk fluitend. Zebedeus zag hem daar, onderste-boven, ten voeten weêrspiegeld in het watertje van de Plasser; het behaagde hem zeer naar den flouter te zien, diens zonnige, simpele grijsheid, met het tanende blauw om zijn hoofd. Hij floot maar, in zijn doorproefde eenzaamheid floot hij; hij haalde zijn adem fluitend in en aemde dien fluitend wêer uit.

Of kwam hij daar toevallig aangelopen, dribbelde Zebebedeus het paadje af en trad het vlondertje nader, een die van kindsbeen af belang stelt in visschen. De man scheen het te voelen.

‘Er zit hier hêel wat,’ zei hij en floot meteen.

‘U kunt mooi fluiten,’ bewonderde Zebedeus.

De visscher tilde zijn snoer en deed het rijtje veêren schachtjes op het water dansen; hij sputterde met zijn lippen; zoog zijn adem in en zeide zoo af en toe eens fluitend:

‘Ik ben een goed flouter, dat weet ik wel... waarom zou ik niet fluiten?... fluiten schaadt geen mensch... vooral niet in de natuur... ik fluit de gansche lieve dag die God geeft...’

Hij beurde zijn snoer en verschoof het zinkloodje rustig, vervolgens leî hij wêer in, praterde en floot.

‘U denkt dat ik het doe, omdat de vogels het doen... dat is niet waar... ik fluit omdat ik móet... ik denk, ik ben fluitend ge-bò-ren... Ik doe alles fluitend... denk fluitend... al wat ik mij her-in-ner, is fluiten... Ik fluitte al toen ik zóo klein was, toen ik zóo gró-ot was geworden... menigeen leeft er nog die naar mij hooren kwam... Tegen het schemerurtje 's avonds liep ik een brug op... mijn ouders woonden in stad... zoo sta je op een klankbord... en

't klonk schoon over 't water... de kant is hier te mollig... het klonk of 't kwam terug... of float een ander van een àn-dere brug... toch was ik het die fluit-te...

'Een tijdje moest ik het fluiten laten,' vervolgde hij na eens gerasperd te hebben, 'omdat mij de baard in de keel stak... U dénkt, nèt als de vógels die ruien... dat is verkèerd... ruien doen vogels elk jaar... een ménsch krijgt maar eens een baard... een bàard-krijgen is iets angstigs... de vogels worden nieuw door het ruien... die een baard krijgt wordt òud... baard-krijgen is een obsta-kel... een òn-uit-roeibaar obstakel... má-ar... toen de baard er eens was... fluit-te ik van vo-ren-af-aan...

'Waàr-óm zou ik niet flui-ten?' vroeg weêr de man zonder opzien... 'wéet u dàt?... wéét u te zeggen waaróm ik niet flui-ten zou?... Geen mensch weet dat, ik flúit... geen mensch komt meer naar mij luisteren, ik fluit... u zegt dat ik mooi kan fluiten en ik fluit...

...'Ja-a!' haalde hij adem, 'ik fluitte al in de wieg, toen ik geen tanden nog had, dat komt mij nu te pas. Ze zéggen dat je niet flui-ten kunt zònder tanden, dàt zeggen de fluit-vij-àn-den, een goed muzikant fluit met zijn bórst... Ik bèn een groot muzikant... die mu-ziek kan maken met élk deel van zijn lichaam, behalve met mijn ooren en oogen... daar komt mu-ziek door binnen... want alles maakt muziek... Dit is mijn neus... u denkt een neus kan niet fluiten... ha... ha... ha... om-dat u mijn neus niet hebt... u dènt het zal snòrken worden... dat wòrdt het niet... het blijft flui-ten... snorken is verbastering en verbastering ontstaat door gebrek aan liefde... alzoó wie zijn neus liefheeft moet zich aan haar wijden...

...'Ge-loóft u mij maar,' zei de man, aldoor de oogen gericht naar het water houdend en hij deed op een verbazende wijze zijn neusvleugels als vogelkeeltjes trillen en sijfelde er even 'n verrig toontje langs; 'de neus is nooit genoeg

in aanzien geweest, hij is de meeste mensen te naakt... de neus eischt veel meer kunst... daar-om maak ik or-dinair lip-gefluit... dat is mijn rog-ge-brood...

‘De neus krijg je van je vá-der en je moéder,’ sijfelde de man... ‘de lippen-stelling niet... de ám-boe-sjuur... de engeltjes in het pa-ra-dijs heb-ben die al-te-ga-der en die flui-ten ge-re-geld... De neus is een aardsch instru-ment, een uitsluitend mènschelijk speeltuig... de dier-lijke gevoeligheid heeft zich hier òm-ge-zèt... wat er niet uit is te ha-len... De mond heeft een on-eindig aantal inwendige kleppen... de neus maar twee... uit-wendig...

‘Wanneer ik bijvoorbeeld dèze druk,’ praatte de man, zijn hengel met één hand houdend... begint het daarbinnen te gròmmen, het lijkt op afdrijvend onweêr, aan toorn die niet wordt verwoord... dónker kan het zijn, als ‘t rónken der zon die ons verlaat... Druk ik daarentegen de ándere, niet te veêl... dan suist het ge-heim-zin-nig, bin-nen-ka-me-rig... schaam-te om-dat men zich schaamt, laat zich niet tee-derder zeg-gen... Ik houd het er voor,’ zei de man, voor de eerste maal een doezigen, kleurloozen blik wijdend aan Zebedeus... ‘u hoort er niet veel van... u vindt het mis-schien òn-be-dui-dend?’

‘Ik hoor het wel,’ antwoordde ernstig Zebedeus; ‘u is een gelukkig mensch.’

‘Doet het mij maar eens na,’ gromde de man gebelgd, of hij beleedigd was. Hij tilde zijn waarschuwertjes die onder het bruggetje gedreven waren en sijfelde waarlijk een oogenblik niet.

Inleiding

Dames en Heeren,

Dat ik nogmaals een oogenblik van uw aandacht kom vergen heeft een bijzondere reden. Want wat ik u aanbied nu als een Nieuwe Bijlage tot de Wonderlijke Avonturen is niet van de hand mijns ooms en niet afkomstig uit diens nalatenschap, het staat er slechts indirekt mee in verband. Dat ik het echter heb opgenomen maakte het noodzakelijk u te verduidelijken, waarom ik in dit weinig voorkomend geval aldus handelde en wat mij heeft gedrongen het te plaatsen in de reeks.

Dezer dagen gewerd mij een lijvige, met lakken verzegelde brief, voorzien van het adres: 'aan den verzamelaar en uitgever der handschriften van den schrijver der Wonderlijke Avonturen.' De brief droeg geen teeken van herkomst en was van geen poststempel voorzien. Ik vermoedde dus dat

hij persoonlijk bij mij in de bus was geworpen en daar dergelijke bestellingen niet zoo zeldzaam bij mij zijn, legde ik de zwaarwichtige enveloppe terzijde, tot het uurtje mijner correspondentie zou hebben geslagen.

Hoe groot was echter mijne bevreemding toen ik den omslag had opengesneden, daar een gedicht in te vinden, voorzien van een opdracht aan de nagedachtenis mijns ooms. Het was met een schooljongensachtige hand geschreven; er was ook hier geen teeken van herkomst, noch onderteekening aan toegevoegd. Het droeg als titel: 'het verhaal van den provinciaal' en beschrijft het bezoek aan een kinema. Ik moet bekennen het in één adem te hebben gelezen; wanneer het waar is wat ik onlangs met instemming in de Nieuwe Rotterdammer vond aangehaald: dat alle poëzie boeit, dan behoort het gedicht tot de poëzie te worden gerekend, want het boeide mij ongemeen.

Met dit al was ik met het geval begrijpelijkerwijze zeer verlegen. Wat er mede te beginnen, aan wien het terug te bezorgen? Wat moest ik doen met dit stomme beroep op mijnen geringen invloed. Ik verviel in allerlei beschouwingen over den onbekenden maker; waar woonde hij, vanwaar was hij komen reizen om dit ter gewilder plaatse te bezorgen? Ik stelde hem mij voor zooals hij ergens in de straten wandelt van een stadje, niet al te ver van de hoofdstad verwijderd, een van die schuwe, gevoelige menschen, dien ieder onzer wel eens heeft ontmoet in het leven; ze gaan wat onzeker, veelal met een schouder opgetrokken, als dadelijk bereid zich zoo smal mogelijk te maken. De groote centruns ontwijken zij, vermijden plaatsen waar veel menschen samenkomen, teren op een verleden, lezen de portefeuilles en schuieren hun kleëren tot op den draad.

Het verhaal komt in zooverre daarmede overeen, dat het den lezer, zij het vagelijk, een bioscoop-bezoeker teekent die zich ook hier heeft beholpen. Wie de laatste oorlogs-

film in Amsterdam met eigen oogen mocht zien, zal zulks beamen. Onze dichter evenwel is er zoo door getroffen geworden, dat hij als bezeten ervan is geraakt en met verbijsterende oprechtheid geeft hij ons in het gedicht zijn hakkelende indrukken weder.

De duur van den wereld-oorlog en de werkeloosheid waartoe ik veroordeeld bleef, de lange, dagelijksche omgang met de manuscripten en het trouw op de hoogte mij stellen van al wat over mijne publicaties geschreven werd in tijdschriften en couranten, hebben mij natuurlijkerwijze wel wat verder gebracht in de letterkunde dan anders het geval zou zijn geweest, al reken ik mij als nog tot oordeelen niet bevoegd. Op vele vragen geeft mijn oom mij nog altijd het beste antwoord. Wel herinner ik mij nog zeer goed wat hij over 'navolging' zeide, maar, dat deze onbekende dichter zijn schuchteren arbeid in 't bijzonder opdroeg aan de nagedachtenis des dichters van het berijmde verhaal 'de Ar', getuigt mijns inziens toch, bij zooveel verschil, van bewondering en sympathie. En juist over dat gedicht 'de Ar' heb ik gelezen, dat het nauwelijks tot de letterkunde kan worden gezegd te behooren. Wanneer ik bedenk hoezeer het mijn oom ernst is geweest, het berijmde verhaal in eere te herstellen, hetwelk ik staven kan met vele studies die hij zich vooraf getroostte, met studies naar de Canterburytales, met enkele vertalingen uit het werk van vreemde en klassiek geworden dichters, waarvan ik er reeds publiceerde, ben ik geneigd te vragen: Wie wijst ons hier den weg? Waarom, wanneer een dichter zingt: 'de wind waait hoog en kent de menschen niet,' of: 'een jonge wind ging licht en los ons door de haren,' is dat poëzie en waarom niet, wanneer een dichter zegt: 'er was een radertje, ik hoor nog hoe het snort.' En indien wel, zou het kunnen zijn, wijl ook hier naar het eigen zelf werd gebeeld en zelfs zoo, dat de goede man iets voor het bewegings-mekaniekje eener

film heeft gehouden wat meer dan waarschijnlijk de ventilator is geweest in een lokaliteit.

‘Wat bepaalt de verschillende groeisels der ijskristallen op de verschillende ruiten?’ vond ik ergens geschreven in de manuscripten; wie geeft ons de wetten der poëzie? In dezelfde tersprake-brenging van het ar-verhaal is gezegd geworden ook, dat het bovendien sentimenteel is. Dringend zou ik den hoog-gewaardeerden spreker willen verzoeken dat bovendien ons duidelijk te maken. Het is een te gemakkelijke wijze de meerdere te blijven zoo. Het volk niet sentimenteel, mijn god, wie is het dan niet?

Het is verre van mij den arbeid mijns ooms voor u te verdedigen; zooals de crocussen telkens komen piepen door de sneeuw, zal zijn geest wel verschijnen blijven door de koude beddingen. Maar, nu deze Bijlage weder ter sprake moest komen, moet mij nog iets daarover van het hart. Ik ben een zakelijk man en wensch de zaken correkt te behandelen. Al spoedig na de openbaarmaking van het berijmde verhaal, de Ar, is het grootste gedeelte daarvan in een bloemlezing ten dienste van het onderwijs overgenomen en door de geleerde samenstellers toegelicht geworden met bijna dezelfde waarde-bepaling als van bovengenoemden geëerden spreker. Daarover beklag ik mij niet, maar wel over het feit, dat ik met geen enkel woord daarin werd gekend. De wet op ons onderwijs verbiedt zulke willekeurige overnemingen niet, maar er is een ongeschreven wet dan toch, die deze handelwijzen hartgrondig veroordeelt. ‘Waar zijn de dagen van de Muiderkring?’ heb ik mijn oom nagezucht. Het is niet de bedoeling een blaam op den uitgever te werpen, want deze heeft, na mijn gerecht verweer, alles gedaan om de zaak in het reine te brengen, het is mij te doen om op eene verwildering te wijzen der allereenvoudigste gevoelens, om niet te spreken nog van de dikwijls ellendige drukfouten, waarvoor wij alzoo mede verantwoor-

delijk worden gesteld. Ik vraag u, dames en heeren, of de bestendinging van dergelijke toestanden in het belang kan wezen van ons onderwijs.

En nu ik toch voor mij zelve sprekende ben geraakt, wil ik op de vele vragen, die mij werden, hier openlijk wel verklaren, dat de 'brieven van Zebedeus' zooals die bij tusschenpoozen in een politiek weekblad verschijnen, niets te maken hebben met de Wonderlijke Avonturen. De naam schijnt niet zoo zeldzaam te zijn, dat is alles wat ik daarover heb te zeggen.

Onwillens raakte ik verwijderd van mijn onderwerp en keer met te grooter genoegen nog even terug tot onzen provinciaal. Ik weet niet hoe mijn oom gedacht zou hebben over dit aan hem opgedragen vers. Nooit, bij mijn kennis, zag hij een kinematografische voorstelling, evenmin hij ooit een vliegmaschine zag. Men is echter met een geest als de zijne nooit geheel zeker daaromtrent en wellicht hebben zij onder ons gelijk, die in de twee en veertigste Avond van het door mij verzorgde boek, waar zijn held, tijdens zijn hoogen zwerftocht, op even onzachte wijze in aanraking komt met de N i j d , het beeld van een snorrende motor zagen. Zeker zag hij nooit een film als deze, met zulk een naar beeld van den tijd, welke voor geschiedenis hij beleefde als geen ander. Door dit alleen werd voor mij het contact gelegd en zag ik het gaarne in de Bijlagen opgenomen. En het doende, meende ik ook in den geest te handelen van hem, die meer dan kunstenaar mensch misschien nog was. Ik wil het u niet verhelen, dat niet enkel om de eigenaardige hulde het mij een genoegen verschaft, maar ook omdat ik u het werk voor zou kunnen leggen van een verborgen-levenden schrijver. Ik zie den eenvoudigen man in mijn gedachte binnenkomen in zijn dagelijksch koffiehuis en aan de leestafel ietwat zeurig plaats nemen; ik zie het hem onder zijn oogen hebben en een weinig ontroerd vertrekken. Wat mij even-

wel in deze het meest machtigde, is het feit, dat dergelijke inlasschingen niet zoo ongewoon zijn in de wereldwerken, die tot de geliefdste lektuur behoorden van mijn oom. Dit heeft bij mij den doorslag gegeven, dames en heeren, en daarmede heb ik voorloopig het mijne gezegd in dit buitengewoon en moeilijk probleem.

DE VERZAMELAAR.

Het verhaal van den provinciaal.

Aan de nagedachtenis des dichters van het berijmde verhaal: 'de Ar'.

In het Phebus-theater,
 Waar anders geen geschater
 Van luiten heerscht, maar nu een gróot orchest
 Spelende was en tevens voor het lest,
 Naar ik las in een advertentie,
 In een blad uit de residentie,
 Provinciale, wel te verstaan,
 Ofschoon het mij er heen toch heeft doen gaan,
 En alhoewel ik heimelijk bleef hopen
 Dat het niet zoo'n vaart zou loopen,
 Dat het niet zou zijn als wat
 Ik er over gelezen had...
 Ik ging om kort te gaan door 't drukke avondlicht,
 Als of ik ging naar een gewijd gesticht;
 En vroeg ter plaatse naar een plaats, een bèste...
 'U komt toch zeker niet om het orchest, è?'
 Vroeg mij een gemobiliseerde man;
 'Achter-an,
 Het beste is ook het duurste, zult u weten.'
 Hij deed een dame glimlachen daar, gezeten
 In een soort van tempeltje,
 Voor een poortje als een vlieggat met een drempeltje,
 Als eene duive, in kraagdons, ja,
 Van Venus of van Diana,
 Al zat zij er gelijk een fotografiste
 In 't rooie kamertje en bleek te zijn de caissiste,
 En jong genoeg nog om de favouriete
 Van een roman te zijn, zelfs nog zonder...

Evenmin als Diana, 't woord behelst geen schand',
 Is aan het Fransch 'têter' verwant,...
 Tout homme a deux pays, le sien et puis la France,
 Spreekt ook Englands dichter niet van popkens laten dansen?
 Bestaat iets lievers dan wanneer van honger en van dorst,
 Zoo'n heel klein menschje nog klokt aan de moederborst?...
 Gewis, zij lachte, wis...
 'k Begrijp niet goed wat steeds aan mij te lachen is;
 Zooals van ochtend ook de Directeur
 Der Hulpbank deed, toen 'k mij vergist had in de deur,
 En heel 't lokaal met zijn persoon vervulde,
 Een mensch is meer toch dan 'n bankje van duizend gulden...
 Al moog' geen ridderorde mij de borst bepralen,
 En had ik nooit 't geluk om mijne graad te halen,
 Een ieder heeft zijn weet,
 Lachen is wreed.
 'Smaadt de materie niet,' als laatst de poldergast zei,
 Toen hij zijn hand op 't zware heiblok lei;
 'Ik wil wel graag een praatje met u maken,
 Maar smaadt mij niet de materie, ze kan je zoo leelijk kraken.

In het Phebus-theater,
 Als in een grot onder water,
 Als in een school of in de kerk
 Van een ondergronds loopgravenwerk,
 In eene pijpenlade
 Waar ieder vrij mocht rooken zonder schade,
 Zat ik dan
 In afwachting van...
 Er gloeiden lampen,
 Lantarentjes, tegen rampen,
 Er was een radertje, ik hoor nog hoe het snort,
 En over mij zag ik een blind-wit bord;
 Er zaten andren reeds, die hun gezicht toekeerden;

Allen gemobiliseerden,
Allen mij onbekenden,
Gelukkig niet een mij kende;
Er kwamen er nog meer,
Naast mij zeeg een juffrouw op het stoeltje neêr...
Een paartje volgde, een moeder en een zoon;
Van welk geslacht dan ook, 't geldt altijd een persoon;
Een heer zei overluid: 'hij wou bij de kachel zitten,'
Al meer en meerder kwamen samenklitten,
Om zoo te zeggen, in dit hol,
En aldus werd het Phebus-theater zienderoogen vol.
En toen, nog stom,
Triangel kwam, horen schreed aan en trom,
Allen gemobiliseerden,
Een vedel dan een weinig soupireerde,
Want die het hoogste zat, vóór de piano, was
Dezelfde Diana van zoo pas.
Maar de klavierlamp nu ontstak
Haar roode tunica, haar bloese of haar jak.
Eensklaps werd het donker.
De lampjes smeulden als door kolengasgeflonker
En heel de ruimt' verkeerde tot een klonterig gewemel
Onder den zolderhemel,
En op 't bord
Kwam een nattig maanlicht aangestort.
En toen, als eens voor koning Belsasar, verscheen
Schrift en weder verdween
En duister en bevlekt,
Ik zag het bord met schaduwspel bedekt.
Ik kan niet alles ordelijk vertellen,
De tafereelen bleven naar elkaâr toe snellen,
Er schoven landen
Van de een naar de andere rande,
Geheuvelde oorden,

Rivieren glommen tusschen lage boorden,
Ik kon niet immer goed zien wat het was,
Doch altijd wuivelde er wel ergens gras...
Het bord te schrikken leek; het bliksemde er en schudde,
Kolonne-lange kudden
Gemobiliseerden marcheerden door het ruim,
Zonder glorie of pluim
En zonder marketensters,
Zonder te blikken naar vensters,
Ze beenden fel
En groeiden snel...
Ik zag hun hurken gaan en eten gaan uit blikken,
Ik zag de bajonets op de geweren prikken...
Er kwamen telkens woorden op het bord,
In spiegelschrift en dikwijls schoot de laatste zin te kort,
Het leek bijwijlen een gecensureerde brief;
En aldus zag ik al de voorbereidselen van het groote offensief
Aan de Somme...
Al heviger ze roerden de tromme,
De piano, de fluit, de horen,
Het daverde in mijn ooren,
Ze ontwikkelden minder leven nauw
Dan het orchest in het Concert-gebouw;
't Geweld ter tonen maakte mij benepen...
'Maar u hebt nooit van Wagner veel begrepen,
Hij brengt u van de wijs,'
Zooals mevrouw van M... mij zeide te Parijs...
In Parijs, o, toen Wagner daar was en vogue,
En ik bekende dat mijn hart meer naar Beethoven trok,
De negende simfonie...
Eensklaps voelde ik mijn buurvrouws knie,
Zoo beenen zenuwachtig worden voor ze dansen gaan,
Wroetelen tegen de mijne aan,
En weder raasde 't leven om mij om

Van de stalen driehoek, 't koper en de trom
En van het heet-bestreken snaar-instrument,
Maar toch, die pianiste had beslist talent...
Een heele poos leek alles mij te ontwijken,
Toen zag ik ammunitie als mij aan staan kijken,
Ontzaggelijk en vreemde...
'De kneuzende oorlogsvracht beploegde Vlaandrens beemden'
Ging mij door het brein, ziende het vervoer,
De logge leger-auto's horten langs den vloer.
Ik zag de kogels uitgespreid en opgesteld,
Zooals gerooide rapen liggen op het veld;
Ontelbaar, her en der, tot in het ver verschiet,
Als wat in 'n lang gevoelde behoefte eindelijk voorziet.
Ik zag ze staan en zonder blussen, deuken,
En heb gedacht aan beuken,
Niet aan het werkwoord van dien naam natuurlijk,
In eenen zin figuurlijk,
Die vrouwelijkste boomen in het bosch,
Zoo blank ze waren, elegant en los,
Gebonden en gevlerkt,
Geen damesnagels fijner afgewerkt;
Ik zag ze daar verpakt als flesschen wijn,
In mandjes als om teëre vruchten zijn;
Soms kerkbeeld-hoog en als een spitsboograam,
En vele droegen 'n naam,
Een naam als bakkers voor de kinderen bedenken...
Een Tommie lag er languit bovenop te wenken,
Hij streelde met zijn handen zulk een pracht-granaat;
En nooit zal ik vergeten zijn gelaat,
Het vroolijke, dat mijlen van mij was,
En sneeuwwit was.
Bom! bom!
Kanonnen sjorden aan en stonden stom,
Als steigerende rossen in hun stalen toemen,

Onder het loof van boomen;
Kolossaal,
Als één stuk zwart metaal;
Machines als nog nooit een industrie gebruikte,
Ze nergens stuikten,
Na goed te zijn gesmeerd.
Het leek wel of zij 't hadden uit hun hoofd geleerd...
Ik zag het projectiel erin gedreven,
'Many happy returns,' met krijt er op geschreven,
En toen ze schoten zag ik dunne smook,
En schimmen lopen gaan die leken rook,
Voorover, met de vingers in hun ooren...
Hoe vreemd het is daar niet iets van te hooren...
Dan kreeg de dikke loop vanzelf een schok
En gliste weêr terug alsof er een aan trok,
Zoo zoetjes-an,
Si doucement.
En toen verscheen een randje gras met draad behekt,
Een lucht er boven was met wolkjes bedekt,
Het leek een droomerige aquarel,
Van Mauve of Israëls...
Dat al die mooie dingen gaan zoo duur...
Er ijlden door het bord stralen en spetten vuur;
't Verbeelde 'de overkant'.
En duidelijk was er brand,
Ik kan niet alles melden zoo ik wou,
Het ging zoo gauw.
Ik heb ook mijnen uit elkaâr zien slaan,
Fonteinen modder, als een inkt-vulkaan,
Of bergen sintels werden opgeblazen
Van al de boeken, schriften waar wij over lazen;
En daarna was
Weêr alles grijs als asch.
En hangend aan de gordels van soldaten,

Zag ik de handgranaten,
En in een schans en op een planken vloer,
Aan balen zand geleund, een schim staan op de loer,
Zijn helm blonk bovenuit den rand der terp,
Leek een historisch kunstvoorwerp,
Een omgekeerde kop of een bokaal
Waaruit gedronken werd bij 't schimmenmaal,
In het Walhalla,
Der in den krijg gevallen,
Verslagen reuzen,
En dienend om de hersens niet te kneuzen...
Een paard met bollen buik, geloof ik, ik dan zag,
Het was het vierde of het vijfde dat er reed of lag,
En naar twee hondjes heb ik ook gestaard,
Ze tripten naast een fuselier of naast een Gordon-guard.
En in een hut die leek van sneeuw gebouwd,
Werd, meen ik, door Lancasters met 'n katapult gesjouwd;
Ik zag een bom hen stellen en ze duiken snel,
En weg hij was als de appel van Willem Tell;
Een 'liebesgabe' naar het bord vermeldde...
Mortieren zag ik klaar of gaan te velde,
Mitrailleuses, ik weet niet wat het was,
Maar altijd wuivelde er wel ergens gras...
Plots hel het werd;
Ik heb mijn blikken in de zaal toen opgesperd,
Het leek mij of zij waren ingekort,
Of alle menschen zeulden naar het bleeke bord.
Het zien van kleuren schonk wat leniging,
Het was of allen waren in versteeniging,
Een moeder raakte aan den arm haars zoons, bij ongeval,
En dat was al.
De juffrouw zag mij aan... het werd al weder donker,
En boven het geflonker
Der roode jaagster aan de piano,

En boven al de kruinen der gemobiliseerden, o,
 Grimde naar het duister van de hal:
 'De aanval.'
 En de jacht
 Van de gelijke schimmen reed weêr door den nacht,
 Ze spookten op het roeren onzer trom,
 Bom-bom, bom-bom!
 Uit hoeken en gaten,
 Met glad-geschoren gelaten,
 Door rattengangen, een voor een,
 Verdekt ze slopen door de maan die scheen,
 Naar de verzamelplaatse, zoo
 De varkens in fabrieken gaan te Chicago:
 'k Hoorde in de verte: 'Tipperary!'
 Joelen uit veel bombarie,
 En zag ze samen in paradedos,
 Ze maakten hier wat vast, ze maakten daar wat los,
 Er was er eentje bij
 Die groette mij.
 Ik zag hen in gelederen en rijen,
 Gegroept, gescheien,
 En voor een priester op de knie gevallen,
 Ik zag de geultjes in hun halzen alle;
 De evangeliedienaar had een wit hemd aan,
 Zoo blank en zuiver als de volle maan;
 En 'k zag hen uit hun korrelige slooten springen,
 En over gruis en stronken voorwaarts dringen,
 Er viel er een neêr als een leêge jas,
 En verder nog een waar nog woei wat gras...
 Ik kon het niet ontwijken...
 Ik was gekomen hier toch om te kijken...
 Het was voorbij...
 Plots spraken er twee heeren achter mij,
 De een zei: 't was kemedie, dat 't hem tegenviel,

Dat 't hem tegenviel,
En de andre hooren deed:
'Och, alle waar is naar zijn geld, je weet.'
Ik keek niet om en heb me stijf gehouden,
Uit vreeze dat zij mij misschien herkennen zouden;
Doch weder was er de aandacht uit mij henen...
Een overwonnen krater was op 't bord verschenen,
Eén stond er midden in, hij ging er gansch in schuil,
Gelijk een mierenleeuw, verzonken in zijn kuil.
Ik had door al die tusschenwerpsels wat gemist,
Vast en beslist,
Er woei niet langer gras,
De gronden leken van verbrijzeld glas,
Of rullige akkers vol geschilde rapen;
Er doolden een paar schimmen om van knapen,
Padvinders, zoekende herinneringen op...
En 'k zag een open hut aan de uitgang van een slop,
Een tunnel, en de vedel was gaan klagen...
Ze droegen zwarte staven aan waarop gestalten lagen;
De ruimte van het bord
Was veel te kort.
De dragers met de kruisen op hun mouw,
Aanbukten reuzengroot en blinkend weg in 't nauw,
Lieten de baren blijven.
Ik kan het niet beschrijven,
't Was alles afgekeerd en dichtgemaakt...
Een beeld zat in de hut tot aan zijn gordel naakt.
Zijn arm hing naar mij toe, de hand geheel beklad,
Er leek een volle inktpot over uit gespat,
Hoog op zijn bovenarm was ook 'n donkre smet,
De witte dokter boog er naar en heeft gebet,
Gewindseld dan en met een rappen stoot,
Den mond des mans een sigaret hij bood;
De Tommie keek zijn arm langs, ademhaalde rook...

'Hoe goed geholpen zij worden', had 'k gelezen ook,
Maar achter mij sprak weêr de knorge stem:
Dat 't tegenviel hem;
En de andre ontvreeën:
'Dat je je geld wel beter kon besteeën.'
Wij hebben de uitgeputte krijgers ook terug zien komen,
Een wapenschouw ik zag, hen neêrgevlijd in drommen,
Hun rust genietende,
Plassend, water vergietende;
Ze wreven wapens schoon en keken soms mij aan:
's Wounds, 't gaat daar jullie geen van allen aan.'
En op dezelfde wijs ik zag die languit lagen,
Met zware spijkerlaarzen werden aangedragen;
En 'k heb aan gras gedacht;
Ver in het spikkelig licht ze delfden 'n gracht;
'Dat is een lange,' zei mijn buurmans mond,
Toen alles op het trillend bord verzwond...
Ik wilde henengaan, doch 't was niet uit;
Wij kregen nog 'de buit'.
Al de verwonnen
Kanonnen;
Allerlei zonderlinge
Geweldige keukendingen,
Ze lagen overhoop
Zoo op de Maandagmarkt de rommel ligt te koop...
En 'k zag 'de levende buit',
Kluit ik zag na kluit,
Als mijnvolk uit hun schachten opgekomen;
De ontwapende, gevangen genomen
Hol-schonkige Duitschers;
Ze hieven handen, als afwerpend kluisters,
Al op en neêr in 't gaan,
Of trokken er touwtjes aan;
Klemden ze voor hun oogen;

In de schoeren gebogen,
Van-af de borst bedropen,
De lippen hangend open,
En met den blik aan 't loenen
Of wijd naar visioenen.
Ze vonden wel hun weg daar door de bermen,
De duizelende zwermen,
De spookge horden,
Versloofd, verworden,
Zonder vertoon van militair
En zonder eenig air;
Knie-knikkende,
Schimmen van schaterlachers, hikkende,
Met schel-witte verbanden
Om het gemillimeterd brein en dikwijls om hun handen;
Er stapte er een op één been,
Omhelzend twee gezwachtelden, hij hinkte heen.
Ik kon het schier niet zien, het struntelen en douwen...
Van die 'feldgrauen',
Het deinzen en het dollen,
Ze leken van het witte bord te rollen;
Ik zag er een stooten, bij ongeluk,
Tegen een reine Tommie, met een ruk,
Schokte zijn lijf opzij, hij blikte net
Of hij de punt gevoeld had van een bajonet...
Er schoten telkens schichten
Den warrel door der wiebelende gezichten:
De vuurge scheuten in het bord,
Als met tranen overstort.
Tranen van Tommies en grauwen,
Tranen van mannen en vrouwen,
Tranen van bruiden, moeders,
Tranen van weezen, voeders,
Van hongerige armen,

En tranen van erbarmen...
Ik heb mij goed gehouden,
Geveinsd, dat niemand iets bespeuren zoude...
Er waren witte wolkjes komen zweven,
Als die der 'plumpuddings' en andere granaten zoeven.
Ze boden sigaretten, hadden zich verzoend;
En toen was 't bord weêr blank, als plotseling afgeboend.
De zaal ontsteeg gerucht...
Ik voelde me opgelucht...
De damp van de sigaren
Verzweefde naar het licht der tooverlantaren,
Een ellenlange pluim
Die kringelblauwend schuin schoof door het ruim.
En 'k heb gewacht...
En heb gedacht...
Het raadje snorde steeds zijn maniakke wijs,
En schoon het warm was, was ik koud als ijs...
Schimmen van stokken, stronken,
Van kluiten, brokken, bonken,
Ze bleven op het bord als aan een keten gaan,
Gelijk een menschenledig landschap op de maan...

De maan blonk aan de lucht, hoog boven alles uit,
De straat in donker door 't gemeenteraad-besluit,
Van lichtbesparing om de groote kolennoed,
Deed me weldadig aan, het stemde me, ik genoot
Door die afwezigheid van overdaad en tinkels,
En 't aangegaapt te zijn door opgeschoten kinkels.
Het was nog steeds in mij, alsof in mij wat sliep,
Alsof ik binnen in een levend wezen liep,
En zag de donker-gloênde wandlaars gaan en komen,
Zooals in aderen de bloed-lichaampjes stroomen;
Het was nog steeds in mij of ik niet wakker was,
Of wat 'k gezien het leven, dit een droom slechts was;

De toren in de diepten van den manehemel stak,
En stille, zachte waden dekten huis en dak,
En in de heimelijke schemering der straat,
De lijven bleven gaan met hun befloersd gelaat.
Tot eindelijk weder sprak in mij herinnering,
Het snorren van een raadje uit mij zelf ontging;
En 'k langs de toeë winkels loopend verder trad,
Al mijmerzieker door de vreemde stilt' der stad.
Ik voelde rond mij om de warmte weêr als weelde,
En overdacht de waarde dezer oorlogsbeelden,
Wat 'k had gelezen in verslagen eener krant,
Om waar- en eerlijkheid, verheldering van verstand,
Het algemeen, groot nut van deze levende platen,
Omdat zij niets aan de verbeelding overlaten.
Ik dacht aan België, dat voor de Vrijheid vecht,
Aan nooit te delgen schuld van het geschonden Recht,
En werd al wandeldenkende weêr welgemoed,
Wijl 't bij ons Vreê nog is, tot dusver, alles goed.

Doch in den nacht daarop ik droomde droef,
Dat 'k eigenhandig in een tuin een mensch begroef,
Tusschen het wuivelende gras,
En ik was
Die doode zelf;
Hij lag te staren naar het luchtgewelf
Met rond verwijde oogen:
En door den hooge
Het snorde rusteloos en heeft gewaaid,
Of werd een eindelooze film afgedraaid:
Van Donau's, Marne's, Aisne's en van Yzers,
Van diplomaten, en magnaten en van keizers...
En die begroef mij deed het smart noch pijn...
Ongeloofelijke menschen wij zijn.

Het balletje gehakt.

De wijdsche witte keuken was een roem geworden door al de poets- en wrijf- en schuurkunst er aan besteed. Onder de blanke, gepijpte schoorsteenval blonk de oven, onbevlekt in de vroegte, met zijn gepotloode roosters en stoofgaten, op al het glazuur zijner tegels en op het guldene beslag zijner deurtjes en laden, zwart gelakt. Men kon alsdan van den marmeren vloer wel eten, wit tot in zijn voegen, gelijk de vestibule boven was, en de gewichtige withouten dientafel, op een vlondertje gezet, had dan ook een damastene blankheid in het licht verkregen, dat door drie grondvensters binnenscheen, stuksgewijze, als in een kript. Over de slingerkoppen vergleed het van wel- en regenwaterpomp en uit het koper gereedschap blonk het, vertellend van vonken en vlammen, uit pannen en tijlen, uit omgekeerde pastei-mallen en tulband-vormen; uit korst- en dril-randen, met vischjes en sterren in haut-relief, overal gehangen. Op de rechtbank, onder twee ramen, viel het nu en over het dons van kapoen en eend en kippen en over de koele pels van een haas en over zijn vliezige oogen; over groepjes ooft: roode calvielen en tomaten; over bossen wortelen en uien, kooltuilen en wat er aan voortbrengselen meer nog lag, ten behoeve van het personeel.

Mevrouw Bombardos was neêr komen dalen in haar sak, die haar teêre zwaarlijvigheid statiglijk temperde en met haar vriendelijk weduwmuttsje als in haar witte kapsel verwerkt, bewoog zij zich met Aaltje de keukenmeid, makend haar ochtendbeschikkingen. Ze dribbelde op haar oude dansvoetjes, waarmede zij haar echtgenoot eenmaal in minne had verwonnen en babbelde onderwijl, gelijk haar dat al meer en meer, naarmate de generaal toenam in de kunst van het gebaardijk zich uitdrukken, tot een gewoonte

geworden was. Eenige haarbosjes, op moesjes opgeschoten en daar gekweekt op zuidelijke wijze, verrieden nog de natuurlijke verve harer haren, die veel hadden meegemaakt: vogels hadden vertoond, garven en tuilen en eenmaal zelfs een zeilend schip met vlag en wimpel, toen haar gemaal zich met overzeesche zorgen had bezwaard.

‘Het is een groote zegen, Aaltje,’ praatte zij, de kapoen zachtkens in de borst en tusschen de mollige pooten knijpend, ‘die je moeder te beurt valt; de goede ziel; haar man, je beste vader, hoewel er wel waren die zegden dat het toen je vader nog niet was, was zulk een trouw dienaar van ons huis. Hoeveel jaren heeft hij den generaal niet gediend als koddebeier. Negentig jaar, wordt je moeder morgen, zeg je, negentig jaar, mon coeur, hij zou er ook nog wel wezen als hij niet die fatale coup op zijn hoofd had gekregen. Hoe lang is dat wel geleden? negentig jaar, besef je het wel, Aaltje, wat dat zeggen wil? Jij wordt ook al grijs.’

‘Ja wel zeker, mevrouw,’ zei Aaltje, eenigszins branderig haar stijf kornet uitkijkend, ‘mijn moeder is nog kras, ik ben daarvoor zoo dankbaar als ik maar bij mogelijkheid kan wezen.’

‘Dat moet je ook maar zijn, Aaltje, mijn ouwe Aal.’

‘Moeder mankeert het aan niets,’ zei Aaltje, ietwat vriendelijker, ‘ook daarvoor zal ik altijd dankbaar wezen, mijnheer heeft moeder goed bedacht.’

‘Hi, hi, ha!’ lachte mevrouw met den lach van den generaal, ‘je moet ze maar pensionneeren, dan worden ze honderd jaar. Al ken ik je moedertje nauwelijks, verheug ik me toch van ganscher harte met je. Braad maar voor vanmiddag die kapoen. Had Wilhelm geen snip kunnen brengen, in den ijskelder hangt wel een fazant die eetbaar is geworden, alweêr haas, je krijgt er een gastritus infernalis van, ekskuseer m'n windje, en de jonge mijnheer die juist is met

verlof onze Mammonis Tien voelt zich enkel bij soldaten veilig, natuúrlijk; wat hebben wij voor visch? snoek, zeg je? wat is er nog meer voor het mondje? In onze familie zijn het allemaal goeie eters, je moeder is ook zoo'n goeie eetster; je vader had ook een gezonde eetlust, menig kippetje heeft hij verschalkt toen jij nog niet eens zat onder de plak van den meester. Ik zie hem daar nog zitten met zijn innemend gezicht en haneveêrenhoed en groene uniform, beenen dat ie had, het was zoo'n ondeugd die Wissels... "Dat smaakt, mevrouw de generaal, altijd tot Uw orders," hij kraakte de dikste beentjes, tånden, als 'n hond zoo trouw. Wanneer de generaal en campagne moest, kon hij gerust gaan: "ik laat je Wissels," zei de generaal. "Wij moeten menschen hebben," placht de generaal te zeggen, "die goed kunnen eten, die het sop om den mond loopt, ik houd niet van nagelbijters, die moeten bij Patakès wezen. Laat het volk eten naar hartelust, geef ze ham en worst en spek, altijd van het varken, vrijdags zoutevisch en 'n stevig hoen in de pot op zon- en feestdagen; laat ze toch die beroerde, nieuwerwetsche knollen niet eten, zuigers maak je ervan." Dat zei de generaal, Aaltje, die nooit een woord te veel zei, nooit als anderen in de rede viel, jou bedoel ik niet, Aaltje.'

'Ja,' zei Aaltje, zuinig nog met haar woorden, 'mijnhéer was goed.'

'Is het niet waar, Aaltje?' praatte mevrouw, wegend al op en neêr de eend op haar vingertjes, 'o, als hij eens negentig geworden was, ik moet er niet aan denken. Wij missen hem als de lieve zon die nu al in geen veertien dagen voor den dag is gekomen; waar hij verscheen vervlogen alle nooden en heerschte lach en gulle tevredenheid. Eenmaal heeft hij zich laten bepraten door die zure Patakès en zie me zulk gespuis eens aan. Het krijgt nog altijd bananen en pataten, of hoe die knollen heeten mogen, ze

krijgen niets versterkends in den buik en grijpen naar sterken drank en die maakt ze prikkelbaar en aan het murmureeren. 't Is tegennatuurlijk, niet anders als tegennatuurlijk. Ze streven Johannes den Dooper na, zegt Dominee Sixos en gaan met geesten om, heb ik van mijn leven! Neem die soepkippen maar mee voor je moeder, wij leven niet in de woestijn, waar geen haasje een spiertje kan vinden, doe er maar een goed klontje boter bij, die magge ze wel hebben; er vliegen hier geen torren of sprinkhanen, er vliegen hier fazanten en snippen, die moeten worden gejaagd, anders zou het er raar gaan uitzien. Jagers zijn beste menschen, ik heb nog nooit een treurige jager gezien. De generaal was in zijn tijd ook een geweldige Nimrod en was bizonder gesteld op hazengehakt. Hè, nie-waar, Aaltje, menig balletje hebben wij nog samen ingepakt als hij trok te velde en wat schreef ie dan: 'zeg tegen Aal, dat het goed was weêr.'

'Er staat nog een balletje in de provisiekamer, mevrouw,' zei Aaltje, 'ik dank u wel voor moeder.'

'Och, gut ja,' zuchtte mevrouw, 'dat is waar ook, neem dat ook maar mee, laat het lieve mensch eens smullen, negentig jaar, mon coeur.'

...Twee dagen later stond Aaltje's moeder voor haar deurtje naar een buurtje uit te zien dat bedrijvig den heibezem zwaaide over haar klinkertjes. De weduwe van den koddebeier had haar handen rustend langs haar boezelschoot en stond onwrikbaar als een tronk, die slaggers dient voor blok en weder wortel geschoten zou hebben en uitgelopen was. Haar haar, scheilings geaaid of met een beetje speeksel geplakt en eerder rossig dan grijs, was door een strikmutsje omringd en in het nevellicht dat over het buitenwijkje zeeg en 't overlangsch, gemeenschappelijk bleekveld kleuren deed met eeuwig jeugdig groen, was haar hagelwit kapje het wezenlijke lichtpunt hier en klaterde gelijk het opgedroogde

uitwepel eener zoo groote jachtvogel, als enkel in geraamte nog gevonden wordt binnen het ingewand der aarde. Doch moeder Wissels, als gezegd, was eerder dik dan dun. Op eenigen afstand beschouwd, was het zelfs niet duidelijk of al de schakeeringen in haar gelaat, hetwelk zij voortdurend een weinig nederwaarts hield, bobbels waren of bersten; haar eene grijze oog keek evenwel en ondanks alles waren haar lippen herkenbaar en welberaden. Dus keek zij of het schrobben van haar buurtje lukte. Deze, zonder muts, die om de zwoelte aan het klinkje van haar deurtje hing, zonder iets daaraan verwants of dergelijks, toonde haar bleeke haren. Hoe lang zij zoo reeds zwoegde en wat er daardoor ook gebeuren kon, wanneer er iemand anders als die twee hier dwaalde of noodig had te loopen, hetzij de stovenzetster die zes deuren verder woonde, hetzij de lantaarnopsteker die de 'gloeierende spijker' had te verzorgen, altijd was het tot dusver iemand geweest met eigen haar.

Bij helder weder was vanaf het bleekveld den rand van het bosch met 't bloote oog te bespeuren, als vele gezamenlijkheden lag dit lage, pannedakkig wijkje niet aan den grooten weg. De wel-gepruikte lieden liepen dus gevoegelijk een eindje om, deels bezorgd voor linten en gespen, deels voor ongewenschte vermenging van bloed. Hoe uiteenlopend daaromtrent de meeningen ook waren, dit was zeker dat, toen het buurvrouwtje even het volle emmertje van den put-met-aker was gaan halen en zij daaruit een gulle gulp over de steentjes had uitgestort, er zich telkens een duidelijke afscheiding had vertoond van de plek waar zij was geweest en van de plek waar zij nog niet was geweest. De klinkertjes eertijds groen, schoon anders als het gras, waren dan bijna zoo geel als het verre duinzand geworden. Het buurtje marde een oogenblik en maakte het bovenste haakje ook nog los van haar parsee jak en ving dan weêr aan zich te roeren en water te putten en het

neêr te plenzen, tot eindelijk de rand van den groenigen vloed dien ze uitjoeg voor haar bezem, tot de muilen spoelde der weduwe Wissels. Toen schoof vrouw Wissels twee tredjes achterwaarts en bleef weêr onbewegelijk.

‘Jij bent mijn hõnd,’ zei ze vandaar met de stem van een man.

‘Nee,’ antwoordde het dadelijk opziende buurtje, steunend aan den steel van den in schrobstand gebleven bezem en ondanks haar warme koonen en armen, blozende: ‘Née, dàt ben ik gelukkig niet. Je vroeg me of ik meteen jouw straatje mee wou nemen, omdat je het zelf niet meer doen kunt, het ging in één asem door en ik kan het nog wel doen; maar je hond ben ik niet, goddank niet.’

‘Wat heb ik daar nou an miszegd,’ gromde de weduwe Wissels, ‘ik ben toch oud.’

Het buurtje had onmiddellijk haar verdedigende houding veranderd en wrochttte opnieuw voort. Bij haar tripjes ruischte het en bruischte het weder over het straatje, met onbedwingbare voldoening zag zij het licht uit het donker verschijnen. Een jeugdiger lenigheid leek door haar te varen, ze plengde overvloedig het niets-kostende water, sjerne de knot harer rok-vanachteren wat hupscher boven den strik van haar boezelband en als de bezemsteel die door den al te afgesleten schrobber puidde, tegen de klinkertjes botste soms, veroorzakend een korten klop in de ruimte, zooals de drijvers tegen de boomen maken, wanneer zij snippen, fazanten en konijnen of zoo opjagen, dan keerde zij haar gereedschap een weinigje om, de zachte kanten zoekend van den bezem.

‘Daár, toe, dáár nog wat,’ gromde het uit de weduwe, langzaamaan genaderd tot haar eigen drempel.

‘Ik kom er wel, buur!’ zei dan het hijgerig vrouwtje, ‘ik kom er wel.’ Ze reikte met den steel en schrobde zoo voorzichtig om de weduwe heen.

‘Je bent mooi-mal,’ gromde vandaar vrouw Wissels, ‘dat je dat voor me doet.’

‘Och!’ blies het buurtje uit, ‘waaròm? ik kan het toch ook eens nodig krijgen.’ Ze keek naar links, naar rechts: de beide plaatsjes waren bijna even helder nu; ze kwengelde nog wat en schrobde het laatste water voorbij naar de heul en wilde het emmertje wegdragen en tilde klaar den bezem rechtop in haar andere hand.

‘Ik heb nog een half balletje gehakt voor je staan,’ bromde vrouw Wissels.

‘Je hoeft me er niets voor te geven,’ zei schielijk het buurtje.

‘t Is házengehakt,’ bromde vrouw Wissels.

‘O nee!’ rilde het schoonmaakstertje terug; ze knikte nee en zei dan nog eens gewoner: ‘neé.’

‘Aál hèt 't meegebrocht voor me verjaring, gelijk met de kippen,’ gromde vrouw Wissels, ‘ze hèt 't door tweeën gesneeën waar ik bijstond zelf, ik ben toch oud, het snee me door me lijf; ze hèt de eene helpt meegenomen voor die meid van me, zoo is de andere helpt blijven staan; ik had net genogt an die twee kippen; neem het nou van me an.’

‘t Is erg vriendelijk van je,’ zei het buurtje, ‘maar heusch, ik kan er niet tegen, wézenlijk niet, maar, eet het vandaag dan op.’

‘Ik heb voor vandaag twee karmenaden,’ gromde vrouw Wissels, ‘ik heb nou lang genogt 'r lui afval opgevreten, as je 't niet annemen van me wilt, smijt ik het in het vuur.’

‘Dat is toch zonde.’

‘Datte die Aal het ook doorgesneeën het,’ gromde vrouw Wissels, ‘toe, mens, neem het nou van me an, dat hal-ve balletje.’

‘Geloof me toch,’ verdedigde opnieuw zich het buurtje, ‘ik kan het niet... het legt me zwaar, het rispt me op, maar

waarom geef je haar de andere helft ook niet, wanneer je het toch zelf niet gebruikt.'

'Ik smeed het al zoo lief naar een hond.'

'Och,' zei weêr het buurtje.

'Ik gun 't 'r niet, niks!' gromde de weduwe.

'Geef het dan voor de kleinen.'

'Lul me niet an me kop,' gromde vrouw Wissels en knipperde met het ooglid, zooals de hoogste twijgjes in een zuchtje wiebelen, 'da's mijn schuld toch niet, ze krijgt van mijn geen spier, ja, as ik vast wist dat er die kerel in stikte, die altijd zit te teemen voor het raam.'

'Je moet het zelf maar weten,' besloot het buurtje, draaiend half zich om.

'Waarom neem je het nou niet van me an, voor je schrobben?' gromde vrouw Wissels.

'Laat me je mogen bedanken, toe,' smeekte bijna het buurtje.

'Waarom wi-je me nou dat plezier niet doen?' grien-gromde vrouw Wissels, 'ik ben toch oud.'

'Ik heb toch pas je plaatsje voor je opgeknaapt,' zei het buurtje, staan gebleven, kraal-helder kijkend weêr.

'Nou,' gromde vrouw Wissels, 'daar heb je zelf toch evenveel an als ik,' ze keerde grommend om en ging al voetelings haar binnenhuisje in.

Het buurtje had haar schrobgereedschap weggebracht en kwam nog even buiten om het dekseltje van de heul te bezorgen. Ze hoorde de weduwe Wissels rommelen aan haar vuur.

'Daar gaat het halve balletje,' zei haar gezicht in allerlei tegenstrijdige gevoelens verstrakt, 'hoe komt ze toch zoo'n être te zijn, het zou toch al te veel gevergd van mij wezen, met zulk een zwakke maag.'

In den stoel.

‘Onze vriend Rustaard ziet er niet al te best uit,’ praatte generaal Patakès, gezeten in den leêren zetel, met het kalotje op, hetwelk hij bij zijne middagwanderingen dikwijls meedroeg onder steek en pruik.

‘De Múze!’ kraaide Toumiput, bovenop zijn kruk geklommen, de hooggehakte schoentjes op de sport.

‘Ge zegt?’ zei de generaal. Hij nam de pijp uit zijn mond en bracht zijn andere hand aan 't oor. Toumiput speende zijn lippen.

‘De Mu-ze,’ zei hij of zoog hij.

Generaal Patakès herplaatste zijn oorwatje met duim en middenvinger of laadde hij een pistool.

‘Het zou haar eerste offer niet wezen,’ sprak hij eindelijk, ‘welk eene vrouw; is hij reeds lang zoo betrokken?’

‘Elk heeft hem af kunnen zien vallen,’ zei Tourniput, ‘toen zij haar uitstapje deed met den cosmopolitischen neger.’

‘Wat ge daar zegt,’ treuzelde weder de stem van Patakès, ‘en ik die onzen vriend niet zoo aantrekkelijk achtte.’

‘Vieux jeu,’ zei Tourniput.

‘Hum!’ uitte de generaal en trok zijn lichtelijk gorgelende pijp in brand; ‘hem stadig te moeten zien minderen,’ vervolgde hij, ‘zal uw meester voortdurend bedroeven, hij die nauwelijks het verlies van Lorriijn is te boven; Rustaard was hem altijd zeer nabij. Ook hem was de Muze niet ongezind; welk eene vrouw, nietwaar?’

‘Dat weet ik nog niet,’ mopperde Toumiput.

‘Bezit gij nog altoos uw snuifdoos?’ vorschte Patakès na eenige oogenblikken ernstig te hebben zitten rooken. Tourniput zette zich schrap.

‘Hier!’ zei hij, kloppend tegen de borst van de gele en reeds voor huisgewaad dienende kamizool.

‘Pas op de tabouret,’ vermaande Patakès.

‘Zij maalt geen steek meer om hem,’ roddelde Tourniput, dadelijk zijn handen plaatsend weêrszijds van de zitting, ‘en verschijnt niet meer op zijn avonden, sinds hij haar geniesd in den boezem heeft, in het openbaar.’

‘Dat was bloot een ongeval,’ oordeelde Patakès, ‘pauvre sieur, groote verschijningen deelen het lot van dagelijksche; welk eene maagd; haar siernaam geeft haar trésors slechts ten deele weder; generaal Bombardos, universeel als hij was, bewonderde haar tot sprakeloos worden toe; dus Rustaard... zij is toch weder tot ons teruggekeerd?’

‘Up to date,’ kraaide hoog-op Tourniput, ‘in andere kleederdracht, maar heelemaal blank gebleven.’

‘Dan wacht ons weder een schoone geschiedenis, meende de generaal.

‘In dat vroegere tijdperk was zij ook toch in het wit gekleed,’ opperde Tourniput.

‘Dames, monumentaal of niet,’ zei Patakès, ‘hielden en houden altijd van wit, van rozen de crême, van witte laurieren.

‘En van witte tijloozen!’

‘En van witte tijloozen!’

‘En van oranjebloesem!’

‘En van oranjebloesem,’ herhaalde de generaal, gemoedelijk lurkend; ‘immer zoete verwijzingen naar datgene waar alle wanden van getuigen hier in deze wijdsche bibliotheke; wie zal haar eenmaal, wie?... ónze Muze, de eerste onder de trits harer zustersen, Thalia, hè; Aglàja... hoe ze mogen heeten, al deze lieve dieragiën, gelijk Rustaard ze noemde eens in zijn landelijke sprake; aldus is de Mùze weder onder ons gedaald?’

‘Zij lonkt hem weder toe,’ grijnsde Tourniput, ‘màar...’

‘Màar is een lange weg,’ zei eindelijk de generaal.

‘Mijnheer Patakès,’ antwoordde Tourniput, onbestendig

kijkend, 'heeft dan werkelijk monsieur de abbé u nergens over gesproken, u loopt toch alle dagen met hem een parkje om.'

'Het is dat oude been van mij, mijn zeer jonge vriend,' klaagde ietwat de generaal, 'ge weet toch wel, mijnheer de abbé leeft onder zeven zegelen; ja, indien ik iets te pas kon brengen, met eenige klem van werkelijkheid, alsdan...'

'Ze zeggen,' fluisterde dadelijk Tourniput, 'dat hij haar toegevoegd heeft: 'Mevrouw, na zúkke voorwereldlijke omarmingen te hebben gekend, durf ik niet meer tot u te treden, uit vreeze van...'

'Uit vreeze van?' noodde zachtjes de generaal.

Tourniput richtte zich recht op zijn tabouret.

'Wel, generaal,' zei hij, 'Rustard is een man zou ik denken toch, wie valt er gaarne tegen?'

Generaal Patakès streek zoetjes het mondeinde zijner pijp onder langs zijn dij, keek een weinig eng en zeide:

'Zich aldus bloot te geven.'

'Hij is toch altijd suffisant gekleed,' kraaide Tourniput.

'Goed, bèst,' loofde de generaal, blazend onwillekeurig een rook-O. 'Wij beginnen de dracht der woorden meer en meer te beseffen: ah, gij groeit mij nog over het hoofd.'

'Ja, oude heer,' ontglipte Tourniput, 'zoo iets moest vroeg of laat gebeuren.'

Generaal Patakès zag even groenig terzijde.

'Gij zijt een schalk,' hij meende, 'laat het dan zoo zijn; het is echter niet geheel gevaarloos, aldus de muze zèlf aan te spreken, niet gehéél gevaarloos. Wel is waar, is ook Rustard nog niet voldoende geschoold, wàar zou hij zich de noodige eigenschappen hebben kunnen veroveren; gelukkig heeft hij een hart van goud.'

'Bij wijze van spreken,' zei Tourniput en knikte zichzelf toe.

'De Múze,' beaamde plechtig de generaal, 'wij kunnen het overlaten.'

'Hij heeft al zijn paarden van de hand gedaan,' roddelde dadelijk Tourniput.

‘Gunnen wij de rossen een weinig rust,’ suste andermaal Patakès; ‘kleedt hij zich waarlijk nog altijd zoo onvolkomen?’

‘Incroyable!’ riep Tourniput uit, ‘hij laat zijn haren groeien, van achteren en van voren plat; hij erkent alleen nog maar de staande en liggende afmeting, dat doet ie, en maakt van zijn hals een dobbelsteen.’

‘Al te onzekere kans,’ oordeelde de generaal, ‘de linia recta.’ Hij rees meteen van zijn stoel, hinkte naar achteren, buiten het koude druillicht van het raam; hij leek zijn pijp te reinigen met behulp van een krom fossiel en vulde hem behoedzaam uit een rouwig paars buideltje, met frissche varinas. Puffende kwam hij opnieuw in zijn zetel zitten.

‘Dus, geniale jonge vriend,’ verbrak hij zijn zwijgen weêr, ‘deze snuifdoos is nog altijd uw hooggeschat eigendom?’

Tourniput drukte op stond zijn hand op zijn kamizool.

‘Geen veiliger plaats,’ meende de generaal, ‘voor wat u eens door uw heer werd geschonken, menige vijandelijke kogel schampte af op aldaar bewaarde dierbaarheden; naamt gij ook ter harte hoe hij een prise neemt?’

‘Hij neemt nooit een prise,’ antwoordde Tourniput in nederiger toon vervallend, ‘al weigert hij nimmer er eene.’ Patakès keek belangstellend op.

‘Hebt gij u daarvan vergewist?’ hij vroeg.

‘Vergewist,’ broddelde Tourniput, ‘ik kom bij hem nooit verder dan de boekerij.’

‘Ge zijt in uw eerste jaren,’ antwoordde zoetjes Patakès, ‘en bijgevolg ondernemend.’

‘Hú!’ zei Tourniput, ‘às je 'm eens tegenkwam dan.’

‘Inderdaad,’ antwoordde Patakès, na eens te hebben gehumd, ‘hij heeft bijwijlen iets wat het zwijgen oplegt; zijnerzijds is dat echter niet zoo bedoeld; vrees is vaak niet anders als een overdreven voelen van zichzelf. Dank die gevoelens echter zijt gij gebleven wie gij waart en op den

goeden weg. Blijf dien volgen, dát pad het best gekend, dat speurend bij den grond wordt gegaan. Ga voort met hem te dienen zoo gij doet; ontwikkel uw oor...

‘Maar às je...’

‘Praat mij toch niet langer van às, van zùkke en bénne,’ viel de generaal nu uit, ‘het is het aaneengeschaak van dergelijke overtredingen, dat een weg doet effen zijn of niet. Ge zult het rad der fortuin nog eens doen kantelen door al de gaten die ge zelf trapt. Le style c'est l'homme. Hoe zwaar het gewicht ook was dat uw voorganger torste, wanneer hij de taal hanteerde, zag geen mensch het hem aan, behield hij dien eenvoud, dat kenmerk van het ware en daarom was het goed. Hij meldde mij onlangs zijn ‘mémoires’ te boek te willen stellen, hà, dat zal een versterkend brokje voor u, of voor uw opvolger wezen; ze zullen, en daaraan herken ik weder zijn atletischen aard, ‘fantasieën’ geheeten zijn.

‘Want dat hij bleef in gebreke, dat hij de muze niet erkende en dat zij hèm voorbij ging,’ vervolgde Patakès naar den knipperoogenden Tourniput, ‘had een oorzaak, die hoe begrijpelijk in zich zelf, hem nochtans bracht ten val. Hij eveneens, had een onmatig gevoel opgevat voor uw meester, een te oppervlakkige waardeering dezes jongen mensch, die ons is uit de lucht komen vallen en uit zijn fabeligen aard, onnoozelen noemdet gij hetzelfde eenmaal, gedeeltelijk ten onrechte, het eene verwonderlijke na het andere stamelt. Dat was het. Innerlijk,’ vervolgde de generaal en doelde met zijn pijpensteel zooals een as glijdt in de naaf eens wiels, ‘wekte het begeerten in Lorriijn, men zal niet anders begeeren als zichzelf. Dat deed hem op een gegeven tijdstip, eene gewone maagd in verhevenheid beschouwen en haar hondje, hetwelk hij nu uitlaten mag, aanzien voor een leeuw.’ ‘Symbolen en emblemen,’ vervolgde na wat rookens, Patakès, bijzijden zijn pijp steeds sprekend, ‘moeten zijn en blij-

ven de eere teekenen des heldendoms; laat anderen hun menscheijkheid botvieren en doe uw winste er mede. Altijd op de bres is het parool. Kranken van zinnen verdedigen hun dwalingen met ongeëvenaarde stelligheid en geestelijkgezonden verliezen zich gemakkelijk in allerlei beuzelarij. Gij hebt dus altijd nog uw snuifdoos. Zeidet gij niet dat hij boos kan worden?’

Tourniput knikte gretig en maakte gelijk een handbeweging naar zijn borst, doch sloeg niet door.

‘Bijzaak!’ pufte de generaal, ‘natuur... omstandigheid... onderzoek alle dingen en behoud het goede; houden wij de woorden in waarde, wij die niet als Mozes' broeder noodig hebben te zeggen: ‘Heer, ik stamer.’ Wie toch zou gelooven eenmaal, zoo gij niet goed spraakt, dat gij alle dingen onderzocht. Houd maar vol en luister, wat niet gelukt in eenen slaagt misschien in tien en als het eene ons ontgaat, willen wij het andere aanvaarden of ware er nimmer sprake van dat eene geweest. Blijkt ons iets te machtig, of mocht het ons vervelen, dan leggen wij het liever tijdelijk terzijde, laten het niet slingeren, opdat het niet zijn kwaad bij anderen stichtte... Goed verstaan, zie ik wel; omdat mij de eene voet wat lam geschoten werd, volgt daar nog niet uit dat de heele wereld is kreupel. Beschouw de dingen altijd wàar, jonge vriend... Dat u eens een zilveren kleinood vereerd werd, is voorzeker geen alledaagsche gebeurtenis, doch daardoor wordt het nog geen gouden; mijnheer de abbé had recht: een zonde die een grootere voorkomt is een deugd te prijzen. Gouden,’ herhaalde de generaal en glimlachte turend door zijn rooksluier heen, ‘voorwaar, voorwaar ik zeg u, roept de Prediker uit, alles is ijdelheid; doch zou de wijze Koning Salomo dus hebben gesproken, indien er nooit een koningin van Sheba ware gekomen en hem kostelijk gesteente en specerijen hadde gebracht en raadsels voorgelegd, totdat in-haar-geen-geest-

meer-was? Toets hier zelf het een aan het ander, jonge vriend en lees wat meer in de Schrift, gij zult er meer dan eene stof in vinden voor ulieder theater.

‘Gij, Tourniput, ontvangt tot nog toe bescheidener bezoeken, zij het een oude, gepensioneerde vrijgezel, die gaarne een pijp bij u rooken komt en uit zijn ervaring en andere heugenis keuvelend, u zeggen kan, dat ijdel en vergeefs niet het zelfde is, dat niet alles is ijdelheid. Gaat tot uw meester en wordt wijs. Men ziet het dezen aan, dat hij evenmin ijdel is als een vlinder, een appel, een pauw. Hij moge zich gaarne omringen met ijdelheden en een betreuenswaardige voorliefde toonen voor onbeschofte sujetten, zonder eenig zelf bedwang, ze mogen bijwijlen uit hem medespreken, hij moge mij, wanneer ik bij geval hem eens bejegen, langzamerhand en vanzelve, over het hoofd gaan zien, ik bemin hem daarom niet minder; mijn groote vriend, ce chère generaal Bombardos, deed vele malen niet anders.

‘Niet ieder is gerechtigd,’ vervolgde Patakès, met klemmende zuiging om zijn pijpsteel, ‘ontoerekenbaar of naief te zijn. Hij en zijn avontuurlijk hof brengen wat reuring in onze doode boel; wij zouden hem missen, wij raakten aan hem gewend als aan de terugkeer der hirondeken. Neen, wij haten hem niet deswege, wij zouden onszelven haten en dat doen wij niet. Laat ons eens een oogenblik het ergste aanvaarden, laat ons denken, het ware goed gedaan, onze gemeenschap, de erfenisse Bombardosse te vrijwaren voor zijne, toch altijd ónverwachte verschijning. Alles bij elkaâr en tot elkaâr, is het leven een champs de bataille, waar ieder non-invalidie natuurlijk, dezelfde levensrechten kan doen gelden. Doch zelfs in dit onbesuisd en ondersteld geval zou ik u geen andere strijdwijze aanbevelen dan wat ik u altijd vóorhoud. Dien hem met àl uw eigenschappen, ga voort hem te willen behagen, zie te weten te komen hoe hij een prise neemt, vecht voor de Muze, scherp uw oor, verzorg uw taal.

‘Het eenig genoeg van het leven,’ hervatte Patakès, een gulp rook uitstootend, ‘is, eigen macht te voelen.’

‘Dat heeft hij van de week net andersom gezegd,’ kraaide weêr plotseling Tourniput.

‘Bij Dòs!’ vloekte de generaal, even plotseling hoestend, ‘daar hebben wij het al, daar schiet me de rook in het verkeerde keelgat, wàt heeft hij gezegd?’ Al kuchend wipte zich Patakès een weinig in den zetel en zocht naar zijn foulard. Hij schudde ontkennend naar Tourniput, die kennelijk geschrokken, de pijp voor hem vast wilde houden en eindelijk zei:

‘Hij zeide: ‘Tourniput, laat het maar over u henen gaan.’

‘Gróot, alweer,’ oordeelde Patakès en kuchte bedarend na; hij wreef de hoekjes zijner oogen uit, sluitend die een voor een.

‘Waar waart gij mede bezig van de week?’ hij vroeg.

‘Och,’ pruttelde Tourniput, ‘ik moest het een en ander voor hem naslaan.’

‘Dat zou ik dan voorloopig maar doen,’ had alreeds de generaal gesproken. Hij drukte de foulard binnen de doezige holte van pruik en steek, naast hem op een gueridon gelegd, en rechtop weder in stoel en rook, hij zeide: ‘er blijft bij ons wel altijd iets van hangen.’

De bagage.

Uit het park walmden de geuren van den laatsten bloei der rozen op door den nacht, stil van onweêr. Zebedeus woelde rusteloos op zijn zijde om.

‘O, Dorinde,’ murmelde hij ten leste, ‘word een wijle wakker.’

‘Zepie,’ lispelde droomerig Dorinde.

‘Het voorgezang verstomd is van de vogels,’ prevelde Zebedeus, ‘ontwaak, mijn licht.’

‘Ik heb zoo'n slaap nog,’ neurde Dorinde's stem uit den schemer van den dageraad, die door de kieren der fulpen gordijnen bleekte, ‘ga wat liggen op je divan en schel Philippus even’... ‘Sheharezade,’ fluisterde ze, ‘ziende den dag aangebroken, hield met spreken op de haar gegunde sproke,’ en eer zij dit gezegd had, had zij reeds haar vollen arm om haar hoofd gevouwen en sliep in een glimlach heen.

Zebedeus zette zich op den rand der legerstede en schouwde naar den evenmaat zijner voeten naast elkaâr en bewoog werktuigelijk zijn teenen. Een tochtje blies hem om de slapen, hij bracht zijn hand naar boven en miste toen zijn pruik. Hij wreef zich de oogen, leek het dobberend duister weêr te peilen, en legde zijn hand op de peluw, ontnam daaraan zijn cachemieren doek. Hij wond dien om den schedel zich en schreed zoo naar de plaats waar zijn langmouwig morgengewaad gereed gehangen was en na zich daarin te hebben gekleed, verliet hij het slaapvertrek. In zijn kamer gekomen, liet hij zich dadelijk neêr op den divan en staarde naar het blauwe beeld des Tijds dat in het aan gaan gloeien van het licht op den wand herrees.

Vanzelve reikte zijn arm naar achteren en trok hij aan den schelleband met al zijn lichte klingeling van kralen. De

deur gelijk ging open en deed Philippus verschijnen in zijn mug-grijze liverei.

‘Mijnheer is vroeg van ochtend,’ sprak zijn koele stem, ‘is het weêr zoo? hebben wij ons daar weêr ingericht?’

‘Och, Philippus!’ antwoordde Zebedeus, ‘er is iets wat ik niet kan verdrijven, het snort en snort, ik heb behoefte aan u.’

‘De morgenstond heeft goud in den mond,’ verkondde Philippus.

‘Mij dacht het regende,’ antwoordde Zebedeus, ‘help ons den dag verwachten; stel mij iets voor, breng mij wat voor oogen als van ouds, deel mij een en ander mede uit uw groot verleden.’

‘Zal ik eerst mijn koffertje dan halen?’ vroeg Philippus met ietwat van den haast der toegenegenheid.

‘Ach,’ prevelde Zebedeus, ‘daar kregen wij den buik van vol.’

‘Vol ledig is en ledig vol,’ antwoordde Philippus, ‘de wijzen noemen ledig wat vervuld geweten door veel schamelen is. Het was mij onontbeerlijk indertijd en is nog altijd tot mijnheers beschikking.’

Zebedeus liet zijn hoofd zinken op zijn borst.

‘Mijnheer blijve gedachtig wat het zeggen wil,’ vervolgde Philippus, ‘geen aanschouwlijk koffertje te hebben, dan zou hij zonder reverentie niet het dierbre eens anderen onder termen willen brengen. Het heeft meermalen toch de groote eer genoten een tabernakel te zijn geheeten, een kelk, een vat; het is befaamd geweest, bewonderd en gestreeld, een bloem genaamd der bloemen; het is wat het is; men moet een bloem niet altijd uit elkander willen tornen, men moet de bloemen liefhebben en ze drinken geven, zegt mevrouw.’

‘Mevrouw zat gisteren laat te blaëren nog,’ sprak Zebedeus ietwat levendiger, ‘zij sluimert nu en gaf mij in haar droom een vingerwijzing. Laten wij eens in de groene kamer kijken, als het u belieft.’

‘Altijd mijnheers dienaar,’ antwoordde Philippus en draaide plechtig om.

‘Het is een sprookjesboek,’ kwam hij even later melden.

‘Wat zou het anders wezen,’ zei Zebedeus, ‘wat zou er anders bloeien willen op een overdrachtigen grond. Ontvouw er mij eene, vertoont het op uw oude, liefdevolle wijze.’

‘Heeft mijnheer nog voorkeur?’ vroeg Philippus.

‘Laat de foliant maar spreken,’ antwoordde Zebedeus, ‘laat het boek maar open liggen op het tafelvlak en waar het wijdst de bladen wijken zal het zijn.’

‘Het is de twee honderd vijf en negentigste nacht,’ boodschapte Philippus.

‘De zooveelste reeds,’ prevelde Zebedeus; hij keerde zich op den divan en ving opnieuw te staren aan naar het beeld des Tijds. Philippus bleef het boek hanteeren en te turen zitten.

‘Aha!’ uitte hij.

‘Veroorloof mij, mijnheer, u op te merken,’ sprak hij naar zijn meester wachtend ziende, ‘dat dit geen goede voorbereiding is, dat beeld van u des Tijds, schijnt mij niet veel anders....’

‘Tu, tu!’ opperde Zebedeus.

‘Met uw welnemen,’ volhardde Philippus, ‘het is een laffe creatie, u zult bemerken, bij 't allereerst verhaaltje gaat het aan den haal en zult u gerechtigd zijn te zeggen: wàar bleef de Tijd!’

Zebedeus antwoordde niet, hij strekte zich in zijn kleed, en schikte zijn hoofd op zijn hand.

‘Is het beter zoo?’ vroeg hij.

‘Het is nu een zeer goede ordonnantie,’ verzekerde Philippus en hij drukte de bladen neêr.

‘Er wordt verhaald,’ begon hij zoetelijk te lezen, ‘dat de Kalief, op een nacht niet slapen kunnend, zond om zijn vizier en tot hem sprak: ‘O Ja'afar, ik ben zeer wakker

en zwaar van hart vannacht en ik verlang van u iets opgewekts, wat mijn geest verlichten moge en mijn gemoed verruimen.' Zeide Ja'afar: 'O, Beheerscher der Geloovigen, ik heb een vriend, Ali de Perziér geheeten, die een voorraad verhalen en boerten heeft, dezulke als het gemoed verruimen kunnen en de zorg verzetten.' Sprak de Kalief: 'Breng hem voor mij!' en Ja'afar: 'Hoor en gehoorzamen,' en gaande uit van voor zijn aangezicht, liet hij om Ali zenden en als die was gekomen, zei hij tot hem: 'antwoord op de vragen van den Beheerscher der Geloovigen. 'Hoor en gehoorzamen,' antwoordde Ali... En Sheharezade den dag ziende aangebroken, hield met spreken op de haar gegunde spoke.

'Allah is groot en groot 's menschen verbeelding,' onderbrak Philippus zijn voordracht, 'het Oosten reikt het Westen hier de hand.'

'Mij dunkt, Philippus,' zei Zebedeus, 'gij deelt uzelf onrecht door niet voort te gaan.'

'Mijnheer bedenken moest,' antwoordde Philippus, 'dat herinneringen zich ongenoodigd ook vertoonen en dikwijls juist wanneer het tegenwoordige absent is en ons onachtzaam bejegt. Vóór mijnheer mij aan zich bond, was Ali reeds mijn vriend. Mijnheer weet dat niet, mijnheer is nu een weinig hangerig, als het ware, het mangelt hem aan rust en leven tevens. Hij vroeg mij iets te vertoonen hem, wat is een goede vertooning anders als herinnering te maken van het een aan het ander. Laat iemand u op gaan zeggen wat hij zich herinnert en gij hebt wat gij vraagt; wat hij zich niet herinnert, daar was hij toch nooit aanwezig. Wij bloem-gelijke kunstenaars namen veel in ons op, even onkieschkeurig voor al datgene wat tot onze schoone ontwikkeling bij kon dragen en ónze stof genoemd mocht worden, al werkten wij dat natuurlijk een beetje om. Zal ik toch maar niet, ik heb wel niet mijn papiljotjes meer in

dezen staat, zal ik toch maar niet mijn koffertje gaan halen?' 'Ik dank u, Philippus,' antwoordde Zebedeus, 'laten wij ons houden aan de letter.'

'Wie kan herinnering hebben,' vervolgde Philippus, 'aan iets wat niet nog is te zien geweest, wie wist op een schreef wat de toekomst hield verborgen in haar ontzaggelijken schoot. Is mijnheer niet onbewust gebleven aan zooveel wat toch het koffertje inhield? Mijn Ali-variatie was een mijner schoonste vertredingen op zorgverdringend gebied. Flippi, om zoo te zeggen, geurde in beperkten kring, maar Ali, Ali rook je in de verte al, over grens en heining; ik heb het nooit mogen re-a-li-seeren. Alles bloem-gelijk; een duizendvoudig flipflappen zou het zijn geweest, als het ware, om te zien en te hooren, alle vogeltjes gelijk in Mei. Mijnheer geeft dus de voorkeur aan, waar de zon gezegd wordt op te gaan?'

'Ach,' zei Zebedeus, 'oude wijn, ge weet, in nieuwe leëren zakken.'

'Dat is met uw verlof gesproken,' antwoordde Philippus, 'ongevraagde mosterd voor en na den schoonen maaltijd tegelijk; wié het eten brengt, daarop komt het aan. Aldus is mijnheer altijd onverdeeld gebleven in zich zelven?'

Zebedeus zag hem vragend aan.

'Dat weet ik niet,' zei hij.

'L'idée-mère!' sprak plechtig Philippus, 'niet een fantasie van een fantasie, maar een nieuwe fantasie van het idéemère. Oostersch of Westersch, koffertjes blijven koffertjes. Knop of kop, kelk of lijf, bagage blijft bagage; Ali of Flippie, karbies of city-bag, zak of tasch, pak blijft pak. Men schopt het met de voeten van de voordeur weg en haalt het aan de achterdeur weêr binnen met gevouwen handjes. Zou mijnheer zich nog te binnen kunnen brengen hoe hij kwam ter wereld, met zijn handjes open of zijn vuistjes dicht?'

‘Hij weet het niet,’ prevelde Philippus naar het dageraden, ‘mijnheer weet het niet meer. Het is het allermoeilijkst te weten als het kind te vondeling werd gelegd, of wanneer de vroedvrouw en de baker onvindbaar bleven met het afgebroken geboortehuis, als op de vrijgevochten plek een huis verrees der gebondenheid. Onze eks-tre-mi-teiten ontrimpelen zich echter mede en worden aanbiddelijkheden of ontzagbaarheden; oratoren en sprekers voor de vuist kan het goed zijn te weten hoe die eerste houding is geweest. Wat uw dienaar betreft, hem gewon het leven en deszelfs langwyl, met zijn handjes op zijn koffertje.’

‘L'idée-mère,’ herhaalde Philippus, ‘daarop komt het aan, een simpele Perzische krokus houdt saffraan in en onze zonnebloemen eindloos kippevoer en olie voor de lampen, en laat ons nu ons wenden tot de tasch van Ali, wenden wij ons nu.’

...‘En nu het was,’ begon hij weder statiglijk te zeggen ‘en nu het was de twee-honderd vijf en negentigste nacht; zij zeide: ‘Het is tot mij gekomen, o geluk-aanbrengend Koning, dat de Perziër antwoordde: ‘Hooren is gehoorzamen’ en volgde gelijk den Vizier tot in de tegenwoordigheid des Kaliefs, dewelke hem verzocht plaats te nemen en tot hem zeide: ‘O, Ali, mijn hart is in mij zwaar vannacht en tot mijn oor is gekomen dat gij een grooten voorraad hebt aan verhalen en boerten en dus verlang ik van u, dat gij mij iets laat hooren wat mijn moedeloosheid weg zal nemen en mijn melancholie verhelderen.’ Zeide deze: ‘O, Beheerscher der Geloovigen, zal ik u verhalen wat ik met mijn oogen zag en met mijn ooren hoorde?’ Sprak de Kalief: ‘zoo wat gij zaagt is waard verhaald te worden, laat het mij hooren.’ Antwoordde Ali: ‘Hooren is gehoorzamen; weet o, Beheerscher der Geloovigen, dat ik eenige jaren geleden voor een reis mijne geboortestad Bagdad verliet, in gezelschap van een jongen die een lichte, lederen handbagage droeg. Na kor-

ten tijd kwamen wij aan een zekere stad, waar, toen ik naar het koopen keek en het verkoopen, een schurk van een Kurd mij overviel en met geweld mij mijn valies ontroofde, zeggende: dat is mijn tasch en alles wat erin is is mijn eigendom. Daarop ik schreeuwde luide: Hola, gij Muzelmannen, iegelijk en allen, verlost mij uit de hand van den laagste aller verdruckers! Maar het volk zeide: Komt, allebei naar den Kazi en legt u neêr bij zijn bescheid in eenstemmigheid. Zoo vond ik goed mij zelf aan zulk een oordeel te onderwerpen en wij vertoonden ons beiden voor den Kazi, welke zeide: wat voert u hier en wat is uw geval en wat uw twist? Zeide ik: wij zijn menschen in oneenigheid, die in beroep bij u komen en maken beklag en ons willen houden aan uw gezag. Vroeg de Kazi: Wie uwer maakt beklag? Trad de Kurd naar voren en zeide: Allah beware onzen heer den Kazi! wezenlijk, deze tasch is mijn tasch en wat erin is heel mijn boeltje was, ik vermiste haar, heer, en vond haar bij dees man, mijn vijand weêr. De Kazi vroeg: Wanneer hebt gij haar gemist? En de Kurd antwoordde: Gisteren pas en het gemis berokkende mij een slapenloozen nacht. Zoo de tasch van u is, antwoordde de Kazi, zeg mij wat is erin. Antwoordde de Kurd: er waren in mijn tasch twee zilveren stiften voor oogpoeder en antimonium voor de oogen en een doek voor de handen, waarin ik twee vergulden koppen had gedaan en twee kandelaars. Bovendien bevatte zij twee tenten en twee borden en twee lepels en een hoofdkussen en twee dekens en twee emmers en een geel-koperen dienblad en twee kommen en een kookpot en twee waterpussen en een schuimspaan en een paknaald en een poes en twee teeven en een houten nap en twee zakken en twee zadels en twee bonte mantels en een koe en twee kalveren en een geit en twee rammen en een ooi en twee lammeren en twee groene vaandels en een man-kameel en twee wijfjes en een leeuwin

en twee leeuwen en een beerin en twee jakhalzen en een matras en twee sofa's en een bovenkamer en twee zalen en een portiek en twee zitkamers en een keuken met twee deuren en een bende Kurden die getuigen willen dat de tasch is mijn tasch. Dan zeide tot mij de Kazi: en gij, heerschap, wat zegt gij? Alzoo kwam ik naar voren, o Beheerscher der Geloovigen en waarlijk had mij de toespraak van den Kurd verbijsterd en zeide: Allah verheffe onzen Heer den Kazi! wezenlijk, er was niets in dat valies van mij, behalve een kleine, bouwvallige hoeve en een andere zonder deur en een hondenhok en een jongensschool en knapen teerlingen werpend en tenten en tenttouwen en de steden Bassorah en Bagdad en het paleis van Shaddad bin Ad en de smidse van een ijzersmid en een vischnet en knuppels en puntpalen en meisjes en jongelingen en een duizend poehanen die getuigen willen dat de tasch is mijn tasch. Toen nu de Kurd mijn woorden hoorde, weende en jammerde hij en zeide: O, mijnheer de Kazi, dees mijn tasch door elk gekend is en geweten wat erin is, zal beroemd eens zijn geheeten, want daarin zijn kasteelen en citadellen en kraanvogels en verslindende dieren en lieden spelend schaak en dam. Verder nog is in die tasch van mij een moedermerrie en twee veulens en een dekhengst en twee volbloed rossen en twee lange lansen. En zij bevat ook een leeuw en twee hazen en een stad en twee dorpen en een hoer en twee vrekkige koppelaars en een hermafrodiet en twee galgebrokken en een blindeman en een booswicht goed van gezicht en een mankpoot en twee lammerds en een christen geestelijke en twee diakens en een patriarch en twee monniken en een Kazi met twee mederechters welke staven willen dat de tasch is mijn tasch. Zeide tot mij de Kazi: En wat zegt gij, o, Ali? Alzoo, o, Beheerscher der Geloovigen, vervuld van woede geworden, kwam ik naar voren en zeide: Allah behoede onzen heer den Kazi! - En Sheha-

rezade den dag ziende aangebroken, hield met spreken op de haar gegunde sproke...

‘Toen het nu was de twee honderd zes en negentigste nacht,’ vervolgde Philippus met den koelen klank van ver gebeier, ‘ze zeide: ‘het is tot mij gekomen, o, geluk-aan-brengend Koning, dat de Perziër zeide: Alzoo vervuld van woede geworden, o, Beheerscher der Geloovigen, kwam ik naar voren en zeide; Allah behoedde onzen heer den Kazi! Ik had in dit valies van mij een maliënkolder en een slagzwaard en harrenassen en een duizend vechtende rammen en een schaapskooi met zijn weien en een duizend blaffende honden en tuinen en wijngaarden en bloemen en zoetgeurend kruid en vijgen en appelen en beelden en schilderijen en flesschen en bekers en schoon-aangezichtige slavinnen en danseressen en huwelijksfeesten en drukte en vertier en groote uitgestrektheid lands en gelukzoekers die struikroovers waren en een bende dauwtrappers met zwaarden en pijl en bogen en beste vrienden en lievelingen en vertrouwden en gezellen en mannen voor straf gevangen gezet en drinkmakers en een trom en fluiten en vlaggen en banieren en knapen en maagden en bruiden in al hun huwelijkschoovaardij en zangdeernen en vijf Abyssinische vrouwen en drie Hindoesche meisjes en vier jonkvrouwen van Al-Medinah en een twintig Grieksche gezellinnen en tachtig Kurdische dames en zeventig Georgische schoonen en Tigrissen en Eufraten en een vinkennet en een roer en vuurstaal en menig-zuilig Perzië en duizend dieven en helers en wedrennen en paardenstallen en moskeeën en badhuizen en een bouwheer en een timmerman en een plank en een nagel en een neger met zijn ruischpijp en een kapitein en een karavaan-leider en burchten en steden en een honderdduizend denariën en Cufa en Anbâr en twintig koffers vol stoffen en twintig magazijnen vol van levensmiddelen en Gaza en Askalon en van Dalmatië tot Al-Sawân en

het paleis van Anu Shirwàn en 't rijk van Salomon en van Wadi-Nu'uman tot het land van Khorazan en Balkh en Ispanan en van Indië tot de Sudàn. Daarin waren, moge Allah verlengen het leven van onzen heer den Kazi, borstrokken en lijnwaad en een duizend scherpe scheermessen om des Kazi's baard te scheren, tenzij hij niet bevreesd voor mijn haatdragendheid is en uitmaakt dat de tasch is mijn tasch.' Toen nu de Kazi had gehoord wat ik en de Kurd verklaarden was hij zeer verslagen en zeide: 'Ik zie gij beiden zijt een paar pestilentische kerels, godlasterlijke schelmen die een spel met Kazi's drijven en met magistraten, zonder vrees voor blaam. Nimmer vertelde een tong, noch hoorde eenig oor meer buitengewoons dan watgij u aanmatigt. Bij Allah, van China tot Shajurat Umm Gaylàn, noch van Fars tot Sudan, noch van Wadi-Nu'uman tot Khorazan werd ooit het gelijke gehoord van wat gij verklaart of verzekert dat waar is. Zeg, kerels, zal die tasch van u een bodemlooze zee zijn of de laatste oordeelsdag die al het rechtvaardige en onrechtvaardige brengt te gader. Daarop beval de Kazi de tasch open te maken; zoo opende ik haar en zie daar was brood in en een citroen en kaas en olijven. Alzoo wierp ik de tasch neder voor de voeten van den Kurd en ging mijns weegs.'

'Bij Us en An en Am,' vervolgde de stem van Philippus op denzelfden toon: 'van humus tot Adam, van Noah tot Abram, van Abimelech tot Rehabeam; van idee-mère tot idee-madam; van zwijgen tot gezwam, van Haarlemmerliede tot die van Amsterdam, hier, mijnheer, onderscheidt het Oosten van het Westen zich: wij kenden hooger waarde toe aan een broodje-met-kaas. Aan welke ónzer kaas geeft mijnheer van morregen de voorkeur, aan Noord- of Zuid-Hollandsche; er is nog kaas genoeg.' Dit zeggende had Philippus weder naar zijn meester omgezien.

Zebedeus lag met dichte oogen nog, het hoofd terzijde op

zijn armen-samen. Een warme genoegelijkheid had zijn gelaat vereffend en een dikke traan lag stil en glinsterde in den morgen op zijn wang.

Philippus sloot het boek met allebei de handen en van den stoel oprijzende meteen, plaatste hij het onder zijn arm.

‘Ween vrij om al te vroeg gestorven bloemen,’ sprak hij, ‘men moet de bloemetjes water geven, zegt mevrouw.’ En na te hebben gezegd, schreed hij zonder leven door de deur.

Mistig weêr.

‘Geloof gij, Rêvard?’ sprak Zebedeus, achterover leunend, ‘dat het goed gedaan is, ontstellende droomen of verschijningen anderen mede te deelen?’

‘Vertrouw ze toe aan de uwe,’ bromde Rêvard, gedoken in de overstaanden zetel.

‘Ach, Rêvard,’ antwoordde Zebedeus, ‘Dorinde is zoo licht en bevallig.’

‘Vertel het dan aan mij,’ bromde weder Rêvard.

‘Ik weet niet wat het was,’ vervolgde Zebedeus, ‘het overviel mij op de wandeling, komend van de voedster. In de geruchten van schraalte en rumoeren van schaarschte heden ten dage, is mijne bezorgdheid om Dorinde een bijna dagelijksche geworden. Gij kent de voedster van ons, haar rijk uitdrukkingsvermogen, met wie ik menig onderhoudend uurtje sleet en die ik noode zou missen. Want het is zoover met mij gekomen, Rêvard, dat ik haar verhalen vreezen moet en ontzien te gelijk. Gelukkig staat het kind op eigen beenen reeds en uit zijn wonderlijk gehaspel tracht ik de stof te ontleenen om Dorinde op mijn beurt wat op te beuren. Ach, Rêvard, dat mag niet altijd gelukken.’

‘De lange winter staat voor de deur,’ riep zij mij van de drempel harer woning waarschuwend achterna, toen ik huiswaarts toog, ‘en ieder heeft zijn eigen kroost, mijnheer!’ Een parelige nevel bewolkte de landen, poover bedekt soms hier en daar met wat de bouw er op gelaten had, o, dat bleeke groen, dat bleeke groen, Rêvard. Ze werd ons altijd afgeschilderd, Rêvard, als een kuchster en een prevelaarster, zonder koesterend vleesch en gierig op haar kaf; ik plooid mijn mantel wat om mij heen, doch ging geen stapje sneller toch, o, dat bleeke rood, Rêvard, dat kleuren van het loof, dat zich goed willen houden en zich bestendigen tot

de laatste stond. Ik had altijd in mij, Rêvard, een hunkering naar die gebrokenheden, in iederen gulden avond heb ik het gevoeld, zooals ik steeds de groote zomer moet gedenken in 't gelen van de blâren, er is misschien geen bloem, Rêvard, zoo schoon als een welkend blad.

Het was vanzelve kuieren geworden wat ik deed, de mist verdichtte zich al meer, mijn blikken konden enkel rusten op den bodem waar ik trad en wijl er te alle kanten nu de bosschen worden omgehakt, gevoelde ik de naakte aarde klagelijk in mij liggen. Ik schuifelde wat blâren samen, want er lagen blâren, Rêvard, met glinstering als spinnerag er op en 'k bukte naar een blozend galletje dat uit de blâren rolde. Ik nam het met mij mee en sneed gedachteloos den nagel mijner pink door 't zachte appeltje en maakte het vliegje bloot hetwelk er binnen groeit gelijk een rijpe pit.

Het trok zijn kop en schoertjes uit het vrachtje los, als uit een diepen slaap ontwakend en het roerde zich. Ik liet het zoetjes kruipen op mijn pink, de vlerkjes waren, dacht mij, wel volwassen reeds en hadden ook dezelfde glinstering die op de blâren was. En zoo bewoog het met mij door de bleeke wereld, met zijn hangend achterlijfje, een zat, gezwollen achterlijf, als van een wesp, Rêvard.'

'Sprookjes naar het leven,' bromde Rêvard.

'Ik verhaal u dit, Rêvard, om tot mijn verhaal te komen,' vervolgde Zebedeus; 'het traag opkruipend diertje af en toe beademend, bemerkte ik tot de steenen hoeve te zijn gevorderd, nog altijd door dienzelfden pachter van generaal Bombardos betrokken, die bij Lorrijn voorheen zoo vaak zijn licht ontstak en een onzer ijverigste oefenaren, zoo ge weet. Het huis bestond nu als een wezenloosheid slechts en al de witte voegjes waren groenig aan den grond geworden en 'k weet niet wat mij heeft bewogen toen, Rêvard, het stomme diertje af te geven aan een der dorre blâren zijner hegge.

Ik was de Plasser dus allang voorbij, aleer ik mij het vlon-

dertje herinnerde en 't glimpig schijnsel van het watertje. Het had mij nochtans aangeblijkt gelijk een dierbaar hand- schrift, verdwaald in een drukkerij of op een boekenstalletje tusschen ariatjes en planeten. Ik heb opnieuw ontdekt, Rêvard, dat als het schemerig weêr is, ik gonzender van binnen ben en rijker mij gevoel te zijn aan woorden dan als het buiten helder is. Gekooide vogeltjes ook zingen in den schemer meer dan in het licht en wij, wij kunnen ook niet immer spreken uit het licht, wel er henen; wanneer ik niet kan spreken tot Dorinde, Rêvard, spreek ik tot mij zelve. Wanneer de winter voor de deur komt te staan, zoeken sommige onzer mede-natuurgenooten een algeheele roerloosheid, om dezelfde reden wellicht, blijf ik 's morgens tegenwoordig lang in liggende houding. En 'k heb ontdekt, Rêvard, dat ik in dezen staat toegankelijker ben voor oude schrifturen dan op een verder gevorderd uur van den dag. Bij elk ontwaken is de geest als nieuw herboren, hoe dikwijls is een mensch spoedig na het opstaan weêr veel ouder. Een dichting in het grijs verleê te boek gesteld, kluistert me in den morgen en kan mij later dikwijls niet dermate boeien; terwijl ik dan gemakkelijk mij mee laat nemen door een nieuwe geschiedenis, ofschoon die van diezelfde tijden nochtans tot mij spreekt. 'Er uit' geschreven dus, Rêvard, eischt voor het verstaan, een jeugdiger staat van den geest dan het 'er over'.

'Daarna' is somtijds snijdender dan 'dadelijk', bromde Rêvard.

'Dat zal het wezen,' murmelde Zebedeus, 'een wesp gebruikt zijn angel ook uit boosheid niet en kinderen kwellen meest uit levenslust elkaâr; hij wil wel groeien onze jongen toch. Het kwam mij voor, Rêvard, mij weinig lager te bewegen dan ik placht te doen en alhoewel ik gisterochtend vroeg ter been was geweest, trad ik bijzonder langzaam. Gelijk een vlammetje daalde er een kou-spellend roodborstje

neder in den kring voor mijn voeten, en, hebt gij wel eens bemerkt, hoe scherp de dingen rieken als het mist? Een groote landman daagde plotseling op, zijn werkpak glimmerde langs zijn lange leden of scheen hem zijn geraamte door de kleêren heen; hij groette en liet mij weêr alleenig in de lucht van eikenschors en berkenbast, nog lange na de laatste schemerstapel van sprokkelrijs. Vrouwe de Winter volgde mij en 'k overpeinsde wat Rustaard eens zeide over natuur's onverschilligheid en aan de rechtvaardigheid ik dacht der niet te keeren stormen en orkanen. Al wandelend, leek ik de mist te ontlopen, de mist trok op, of zonk in de aarde neder, ik zag de voren rooken en meende reeds het blauw des hemels te bespeuren; dikwijls, niet waar? is ochtendnevel speller van schoone noen. En dat verheugde mij, omdat ik dus gemakkelijk zien kon waar ik was, het wegje tot de hazelaar kon houden en niet het laantje behoefde te gaan dat iemand plotseling in den ouden doolhof voert en 't huisje links kon laten waar onze koster laatst dat ongeval overkwam. Ik had mij voorgenomen wat te verrichten in de gaarde, het oog des meesters, lachte ik tot mijzelf, doet de vruchten zwellen; het park kwam over mij in al zijn smachtende pracht en al zijn smeekende praal; ik zag Dorinde's onderbroken bouwing, ik zag de tinnen rijzen onzer woning. De musschen die ik had verzuimd te voederen fladderden aan en wilden op mijn hoofd en schouders zitten, vrij als ze zijn, ondanks hun slaafsche gebondenheden; hun oogjes kunnen schichten als kinderlijke gieren. Ik toonde hun mijn leêge handen en zij gingen en lieten mij mijn weg vervolgen, in zonnigheid, geleidelijk, gereed voor veel. En toen, Rêvard, toen, heeft het mij overvallen...'

Zebedeus richtte zich in zijn zetel en liet, tastende, zijn hand rusten in de borst zijner kleeding; zijn oogschelen vleugden neder en aldus bleef hij voor zich henen spreken of was Rêvard er niet.

'Het overviel mij als een bare schrik,
En riep afwerend op mijn helderst ik
Terzelfder oogenblik...
Ik zei tot mij: dat ieder sterveling
Nu licht een prooi werd van begoocheling;
En zoo het kwam het ging...
En lag bezworen, meende ik, diep in mij,
Gegaard bij alles wat men noemt voorbij;
Bron heet der poëzij...
En 'k ging weêr eenlijk, uiterlijk bevrijd,
Door al de wonderheden, te allenzijd,
En waar elks huis naar leidt...
En werkte thuis... weet iemand ooit waarvoor?
In onzen binnenhof ik mij verloor,
Verloren in najaarsgloor...
Soms, kijkend naar een bloem, een knop, een tak,
Rees als een dampbel op een watervlak
Wat diep in mij verstak...
Indien een bloem nu waar' een menschenbeeld,
Misschien zij denken zou, die mensch daar speelt,
Hij anders zich verveelt...
Och, bloemen, dacht ik, zijn onnoozelheên,
Ze zien ons aan nog als door tranen heen,
Ze bloeien weêr of geen...
Voldaan, wanneer, al wist ik niet om wat,
Er iets in mij ontbloeide... ik vergat
Wat mij ontrust zoo had...
Maar later, rustend voor ons open raam,
Waar de avond neêrzeeg als een gouden faam
Over iets zonder naam...
Is het weêr van-zelf terug gekomen,
En 'k boekte het, dewijl ik als een vrome,
Wou slapen zonder droomen...
.....

Het storremde op en leek een wolk van asch,
 Het laagste bij den grond het dichtst het was,
 En wentelwoelde als om zijn eigen as,
 Houdend de tint van asch.

En 'k zag van dunne schijnsels het bestroomen,
 Als bleeke takken van nog bleeker boomen,
 Gekringel en gekruis er laag in doornen,
 Herkenbre vormen komen.

Ribben en riffen, wirlend af en aan,
 En lange knekels hakend saâm in 't gaan;
 Het kwam zoo voor een glimploos vlak te staan,
 Als oud ijs in de maan.

Het dromde voor die spiegelooze wadde,
 Met al erin wat zij aan menschlijks hadden,
 En in hun kakenhoeken rot en radde
 Zij haksels stroo nog hadden...

Rollend in splijting 't de oever overging,
 De kooten zetten ze op de doove wetering,
 En dansend, grissende in de werveling
 Naar mij, naar ons, het ging...

.....

Dat zag ik in dat prangende oogenblik,
 Niet langer durend dan een slingerzwik,
 Als een die is ontwaakt in dompen schrik
 En zoekt zijn helder ik;
 Zeggend tot zich, naakt op zijn bed gezeten,
 Of niet die droom, de duisternis ontreten,
 Een steeds geweten werkelijkheid moest heeten,
 Bij lekkernij vergeten.'

Zebedeus zweeg en keerde zijn vermagerd aangezicht zijn hoorder toe, die met de vingers in elkaâr gesloten, mede zwijgend keek.

‘Laat ons weder op den grond gaan zitten,’ prevelde Rêvard.

De gloeiende spijker.

(fragment).

In de blauwe kuilen der lucht zwalpte de sikkelse van de maan, steigerend als een boot berend door golven, haar dadelijk noodlijdend vuur beblaakte de kruinen der aangejaagde horden van wolken. De fabelige schaduwen dromden overmachtig en werden als een rook voor den hemel, maar nog bleef de baarlijke krater waarbinnen het maanschip worstelde, gloeien er door heen, tot als bij een vaartuig in een onzer oceanen verganend, 't al somberde, de winderige wereld beneden mede verzwond. 'O Schip van Staat,' zuchtte Zebedeus, terwijl hij gehuld in zijn mantel, langs de parkpaden huiswaarts keerde, 'o ijselijk redeneervermogen van den mensch.' Hij had den ganschen avond doorgebracht in een vergadering van notabelen, genoodigd geworden door den omroeper-bode en onze held had in lange alleenspraken zich voorbereid en in het gevoel der eensoortigheid aandachtig geluisterd naar al de sprekers die van den baljuw-voorzitter het woord bekwamen. De baljuw had hem van achter de groene tafel minzaam toegeknikt en ondanks de zorgelijke tijden had een roze schijnsel zijn wangen verlevendigd en glimlachte hij naar de zaal. 'Zijn eedle zit nog te schransen,' had Zebedeus moeten denken, in een dier volksuitdrukkingen, waarvan hij het goed recht vaak tegen Dorinde bepleitte en met voorbeelden had gestaafd uit onze glorieuste poëten, zeggend, dat zij het hechtste bolwerk waren voor ons nationaal bestaan... Allengskens was er een grootere verruiming in hem gekomen, hoorende velen zeggen wat hij zelf ook had willen zeggen, dat wat hij ook mocht zinnen, het zich vanzelf hier verzinde. Langzamerhand hadden zich zijn schouders gebogen, en toen hij sinjeur Swellius had hooren uitroepen:

‘Wij hebben mannen noodig, mannen van de daad, het vaderland heeft behoefte aan handelende zonen!’ had hij Rêvard naast zich zien bukken en wist dat die zijn hoed van onder den stoel opnam om stilletjes te vertrekken. Van toen af leek Zebedeus enkel nog ter vergadering aanwezig geweest, zooals wij hem reeds zooveel malen ergens hebben aanwezig gezien, zonder eenige beteekenis van belang, als een wachtende gezeten, in al zijn onuitputtelijk geduld.

... Een dun en melkig licht ontscheen de wereld boven de boomen en weder leefden de vermogens op van Zebedeus, de sferische herinnering aan vroegere lichte staten van de maan en aan het verheven henen-slapen in haar stralen. Doch spoedig leek de maan weêr overwonnen en was het rond hem even onbeschrijfelijk als in een kogel-doorflitst menschenbrein, waarin het leven even van te voren nog ziedde. Op niet een kruispunt der parkpaden brandde een lantaren, want iedere opheldering ontbrak gewoonlijk wanneer de maan geweten aan den hemel was. In 't dubbel duister bewoog zich Zebedeus, maar overgegevenener loopt niet een tor onder rotte blâren, noch botst een vleêrmuis tegen takken aan, omdat die altijd in een nachtwijdte jaagt, als rond onzichtbare koepels fladdert, naar het woord eens dichters. Tot eensklaps Zebedeus en juist op 't oogenblikje dat hij dacht hij dwaalde, zijdelings begon te tasten. Zoo raakte zijn hand een boomstam aan en als een blinde beeldhouwer die de trekken bestreeft van zijn conterfeitsel, bevoelde hij de schors. In het vermoedelijk weten waar hij zich bevond, herkende hij aan zekere kenteekens; zooals er zich ook wel kunnen voordoen bij een verhaler die 't schoone bestreeft en van het leelijke is afkeerig en in een naar den eisch onpersoonlijk te boek gestelde geschiedenis zelf zeer herkenbaar is en juist aan kenteekenen die hij niet vermoedde dat kenteekens zijn. Een lezer echter, ten wiens behoefte hij wrochtte, is het dan geoorloofd te vragen:

‘waarom ons niet liever van u zelf alleen verhaald, is het dan niet waar, dat 't allernoodigst is, zich zelf te kennen? Indien gij oordeelt dat een mensch zich niet alleen zacht, maar ook beter leert verstaan door zich aan een ander te spiegelen, toon mij dan niet zoo onverholen u-zelf, opdat ik des te beter uw anderen zie.’ Zebedeus echter ontbeerde hier iedere weêrkaatsing, al scheen hij toch te weten weder waar hij was en aldoor met zijn vingers voor zich heen bleef wuiven en dat is nu het eenige merkwaardige te noemen aan onzen beminden held.

... Onder het donkere huilen van den wind kreunde het park en door de lanen bliezen de tochten als door onderaardsche gangen. Maar Zebedeus verzette er zich niet tegen, Zebedeus was bijna vlak als nacht. ‘Het kan wel wezen,’ murmelde hij, ‘dat ik niet voor morgenochtend op mijn bed zal liggen. Ik zou toch nog wel willen weten of sinjeur Swellius tevreden is over zich zelf en of hij, wanneer hij slaapt, een aanschijn hebben zal als een onverwongen maan? Indien mij nu, zooals ik voorheen lichtelijk gebeurlijk achtte, een gevaarlijk dier ontmoette, zou ik tot die maanwolf zeggen of die happende hond, wat gij doen wilt, doe het vlug, niets kan zoo schoon zijn als vergetelheid; laat Dorinde slapen...’

‘Goeien avond, menheer!’ klonk het als gezingsang door het duister.

‘Jij bent het Manus?’ herleefde Zebedeus' stem.

‘Niemand anders.’

‘En kom je ons weêr eens een beetje licht ontsteken?’

‘Ik ben zoo vrij, voor u, menheer.’

Zebedeus was oogenblikkelijk van den weg geweken en alhoewel van Manus niets bemerkbaar was, tenzij eenig geroer in den nacht en in de waiende, koude geuren van het rotte bosch zijn aanwezigheid zich vrijelijk niet kon melden, bevond zich Zebedeus weldra aan diens groene

zijde. Want Manus droeg, gelijk hij wist, wanneer hij in het lichte leven van de maan had kunnen verschijnen, een soort van groene uniform; aldus had hij Manus dicht bij zich, zag hij onder diens bloempot-vormigen hoed, zijn groezelig haar, dat een heel eind beneden de lambda-naad als door ratten leek afgeknaagd en evenwel met de kleur van verbrokkelde teel-aarde over zijn hals scheen te zakken en zwarte voren van alle kinkels daar maakte; hij zag zijn neus zooals die bekleed geel met het weefsel eener morielje. Dorinde, die van de vluchtige avondwandelingen met den lantaren-opsteker en van den omgang met den man natuurlijkerwijze wel iets bemerkte, had eenmaal stilletjes, een keurig stuk witte zeep en zulks in een tijd dat de zeep schier niet te bekomen was, bij Zebedeus neêrgelegd en gezegd: 'voor Manus.' Doch bij de volgende wandeling had Manus bijna ongevraagd teruggezegd: 'dat het varken het niet had geluste.' Manus, al wilde hij nooit uit zijn bediening spreken, volbracht zijn taak getrouw en zonder aanzien des persoons. Het licht waarover hij had te beschikken, verdeelde hij gelijkelijk, zoodat niet een parkbewoner zich beklagde, ieder kreeg van hem te zijner tijd zijn aandeel licht en in de dichtst bij zijn woning zich bevindende lantaren. Als Manus meende dat de maan, 'zijn plicht niet deed,' verscheen hij zelf ongeroepen en zoo was hij nu ook weder gekomen, zijn laddertje aan den arm geregen en met zijn aangegloeide doovekooltje-in-een-testje, hetwelk hij om het mogelijke sproeien van de vonken in den wind, onder zijn manteltje borg. Met Manus mee en langs de paden van Manus liep Zebedeus nu, houdend diens altijd als getelde schreden bij. Manus alevel niet zeer spraakzaam, leek nu bijzonder gesloten.

'Manus,' zei eindelijk Zebedeus, voegend zijn stem in het verloren geluid der voeten: 'wat een wind, hè?'

'Ongemakkelijk,' zei Manus.

‘Verschoon me, menheer,’ zei hij, even schokkend, toen zij bij een grondribbel elkander raakten.

‘Verschoonen, Manus, is altijd een teedere bezigheid,’ antwoordde Zebedeus, ‘en meestal is het ook de moriaan geschuurd. Ga maar, vriend,’ moedigde hij aan, toen Manus stil bleef staan, ‘ik merk je wel.’

‘Dat begrijp ik,’ zei Manus.

‘Eer moest gij mij verschoonen, Manus,’ hernam Zebedeus, ‘wie is het gegeven het licht in den nacht te ontsteken en als men niet gul kan geven, is geven een leed. Wij hebben mannen noodig, zegt doctor Swellius, mannen van de daad; ja, Manus, loop een beetje zachter als je wilt.’

‘Ze begrijpen je niet, Manus,’ vervolgde Zebedeus, ‘ze zeggen dat je in je hals wel spinazie kunt zaaien, dat is toch ook niet waar.’

‘Daar is het nou de tijd niet voor, menheer,’ zei Manus.

‘Zie je nu wel dat ik gelijk had,’ zei Zebedeus, ‘kwaalke beeldspraak verdonkert het spraakbeeld, evenals de wolken het doen de maan. Wij moeten zorgen zooveel wij kunnen, is het niet, Manus? en niet ons bezorgen vóór den tijd... Man, wat heb je van-avond?’

‘Ik heb niks, men-heer, van avond,’ zei Manus; ‘wàt zou ik hebben?’ hij snoof tegen den wind en knorde schielijker:

‘Dat kan ik nou net niet hebben; daar legt er weêr een in de vijver, dat kan ik nou net niet hebben, zoo'n dooie hond.’

Zijn linkerhand roerde of hij keeren wou; hij strekte zijn laddertje met eenige drift en stootte het in den grond en zette het ergens tegen een lantarenstanderd op. Zebedeus keek omhoog toen Manus zonder aarzel klom. Hij hoorde het werveltje krassen en 't ruitje even rinkelen van het glazen deurtje. Manus maakte een blauw vuurtje, want hij had zijn testje in een lantarenhoekje weten te plaatsen en er een reepje zwavelstok aan ontstoken.

‘Als ik de hond maar zie,’ praatte hij in den wind daarboven, ‘dan weet ik het wel.’

Manus, staande met zijn dik-lijkende beenen op de vierde sport van-boven, was tot een gestalte geworden. Hij had de talkkaars aangekregen binnen de lantaren. Hij wreef het zwavelstokje tusschen zijn smeulige toppen doof en liet het vallen 'lijk veel takjes vallen. Hij grendelde het deurtje en bleef toen met verglaasde oogen in de lantaren turen, als naar een geheimvol schrift. Door de zuiging langs het luchtgat in het doorzichtig vloertje vervormde zich de vlam en rukte als een diertje in wiens kooi brand is; de smook walmde zichtbaar door den schoorsteen der lantaren. Manus loerde van onder zijn oude sjakoo, die aangesjord door den stormband hem dieper over het hoofd ging en bleef daar in het schijnsel tot de vlam weêr rechtop en puntig brandde. Hij wachtte nog een stormvlaag af en met zijn testje, door de volle hand afgedekt, daalde Manus neder. Hij reeg zijn laddertje andermaal aan zijn arm, kromde zijn rug en zei: ‘Dan weet ik het wel, alle honden ken ik en ik ben onbezoldigd veldwachter ook, goeien nacht, menheer!’ ‘Goeien nacht, Manus!’ antwoordde Zebedeus.

Zebedeus had opstond het terras van zijn woning zien schemeren. Hij keerde zich nog eens naar de wegduisterende beeltenis des lantaarnopstekers en riep:

‘Ik zal wel weêr eens aan je denken moeten, Manus!’

‘Asjeblijft, men-heer!’ zingzong het terug van Manus.

De blârenval.

‘Ik ben een dienende kracht, Rêvard,’ antwoordde Zebedeus, ‘wat ik doe, doe ik ondanks mij zelven.’

‘Gij gaat met mij?’ vroeg hij.

‘Och,’ bromde Rêvard, ‘heb ik daar iets van doen?’

‘Dorinde ontbeert, Rêvard,’ zei Zebedeus.

‘Alzoo vind ik u elders weder,’ besloot hij, toen Rêvard bleef zwijgen.

Sprekende had hij reeds een voet op de onderste trede ter stoeptrap gezet, die naar den ingang van het Ambtshuis leidde. Het wijdsch portiek, in 't midden van rijzige ramen, hier en daar bekleefd met platte boemblâren, had postamenten van Bentheimer-steen en was verlucht met allerlei emblemen. Uit krullen en voluten hingen trossen ooft en knollen en op geschubde ondergrondjes waren halmen te zien, granen en bloesems, al overkroond door zeemeermijnen, waarvan de borsten berstensvol hun tepels staken vooruit. Hij keek Rêvard nog na, die met gebukten hoofde en houdend zijn muts stijf vast om 't vlagen van den wind, een weg door de talrijke lieden vond, doorgelaten tusschen de dubbele haag van schutters. En op de trede staande, zag hij ze opgedrild in grooten halven kring, op-de-plaats-rust, glad van kuiten, rug aan rug, bekruist met pijpvaard-witte schouderriemen, de pluimen van hun hoofddeksels steil en ongelijk evenals de trompen hunner roeren. Ze keerden hun gezicht toe naar de ruimte van den brink, waar 'n zwerm van blâren, in kolking opgeschroefd, joeg naar de ruige lucht en stuk voor stuk verzwierf gelijk ontkoerste vogels. Doch juist kwam Patakès genaderd tot de stoep en even ademhalend, den stormband om de kin en steunend op een zwart ivoren krukje keek hij op.

‘Gij?’ zei zijn gezicht.

‘We hebben geen brood, generaal!’ zei dadelijk Zebedeus.

‘Dan eet u zeker korstjes van pastei,’ grinnikte Patakès.

‘We hebben het koud, generaal,’ zei Zebedeus.

‘De innerlijke gloed,’ lachte weêr Patakès.

‘De aarde biedt voor allen genoeg,’ zei Zebedeus.

‘Meer dan genoeg,’ antwoordde Patakès.

‘Generaal,’ volhardde Zebedeus, ‘er kunnen óngevallen gebeuren.’

‘Niet meer dan noodzakelijk,’ zei Patakès en beurend op de trap zijn weigerachtig been en zonder schijn van groet, herhaalde hij, ‘niet meer dan noodzakelijk.’

Door alle notabelen verkozen tot waarnemend plaatsvervanger van generaal Bombardos, ging hij intendantelijk onder de ‘boog-der-Welvaart’ door en deed zijn paarse verschijning bijna op stond verdwijnen, achter een groene, met tochtlaken bekleede deur. Zebedeus binnengetreden en achter een dwarsstaand schot gekomen, stond aldaar te hoop met reeds vergaderde supplianten of bij hun klachtbezorgers en bezorgsters. Doch wijl hij hier nooddruftig was verschenen en niet als toen hij gedagvaard was, benarde hem de tegenwoordigheid der constabels niet en liet hij zich zachtzinnig weder duwen. ‘Ik ben hier,’ sprak hij tot zichzelf, ‘gelijk een kern in vruchtig vleesch besloten; wanneer het vruchtvleesch kwijnt, verschrompelt mede het zaad.’

Bij elke eenheid die toegelaten aan het hoofd van den stoet ontging, kwamen er meerderen van achteren bij en zulks veroorzaakte, af en toe, een schuivinkje vooruit. Doch door den stadigen druk van achteren ontstonden natuurlijke, dwarse bewegingen en door de onderlinge werking dezer krachten hadden er onvoorziene verplaatsingen plaats, er werden golvingen geboren en zijdelingsche vormingen, gelijk in groeiende vruchten ook ontstaan. Een oogenblik zelfs werden de constabels opgenomen in het algeheel der groep. Zoo had zich plotseling Zebedeus, in 't schuine en kille licht van

weligheid voelen omgeven, zijn armen als met zachte windselen boeien, hij rook aromen en voelde zijn ellebogen niet te kunnen verwikken zonder iets teeders te deren. Naar achter kon hij niet kijken, maar naast hem verwijlde een dame, die al de mildheid van den zomer hem te binnen bracht. Ze keek hem aan van uit haar jardinière, met klare, blauwe oogen, waaruit twee lichtjes schenen, heller dan een dauwdrop op een rozeblad. Haar lachend wezen was met meelpoeder bestoven, zooals hij op petalen vaak had waargenomen, gemorst door slordige bijen en daardoor was de kleur getemperd geworden, als vurige wijn gemengd met water uit de bron. Ze had een moesje bij haar lip gestipt, een honingmerk gelijk en de strik van haar korfhoed vlinderde om haar schouder, meer dan om haar kin en keel, die met een scheiding als in perziken zijn, vervloede naar haar verdeeld gemoed en alzo het tooverig 'brievenbusje' bood boven de bolstering van haar sitsen keurs. Zebedeus' blikken waren er rustende op gebleven, hij voelde haar oogen schijnen andermaal en zeide:

'Hebt u 't heelemaal nooit frisch, mevrouw?'

'Nooit naast een kavaljé,' antwoordde de juffrouw onbevangen; ze hield haar losjes neêrgelaten sjaal met kersenroode franje samen op de breede welving, waar haar middel zich bevinden moest.

Zebedeus kon dat alles niet zoo goed bemerken; een grooter zorgeloosheid waarde uit zijn oogen; hij voelde nu den blik ook zijner rechter buurvrouw, zooals een koeltje op een warmen dag een plekje raakt der huid. En wijl zijn hoofd het eenige vrije hier was, blikte hij terzijde en zag toen dat de juffrouw nergens naar zag. Hij glimlachte naar haar. Boven in haar poederblauwig kapsel droeg zij het begin van een diadeem en met een donker sjaaltje overplood, dat tot een falie kon omlaag gevouwen worden. Ze borg haar handen in een pelterij geteisterd door de mot en rees er

rechtop achter in haar huiselijke sak. Zebedeus moest gereedelijk aan de najaarsboomen denken en hoorde weêr de loeiïng van den wind.

‘De winter is meedoogenloos, niet waar?’ hij zeide zacht.

De dame knikte, sluitend even haar oogen en Zebedeus, recht naar voren ziende, zag toen naar de ranke halzen van twee kamermeisjes, die door het dikwijls draaien en gelaattoewenden schraal hem verschenen. Ze hadden haar schouderdoekjes af laten zakken en gunden hem een langen blik zoo in haar rug en naar haar oortjes mede, blozend in de kroezing van het steelsgewijs bepoederd haar en prijkend met hangers, waarvan de tikkeling roode plekjes maakte op haar vel. Ze droegen luchte kapseltjes ook, waardoor een lint zich reeg.

‘Je kunt het hier wel uithouden,’ zei de grootste.

‘Of je,’ lachte de kleinste.

Zebedeus raakte in een stemming vele dichters eigen. Hij had een appel als ontbijt genoten en zitten pinken bij zijn rookerigen haard. Dorinde had geoordeeld het allerbeste was in bed en toen had Philippus hem een sprokkelvuurtje gestookt, zuinig als de meester was op zijn jonge boomen.

Buiten gierde de wind en voerde de herinnering der dagen weder aan, toen hij hoog vloog over de wereld en haar wel en wee en nu erkende hij het hier, dat het goed hem was, mensch te zijn tusschen menschen. Een warmte als hem in weken niet gekoesterd had, doorgloeide hem, zijn oogen gingen schijnen met hun ouden glans en schouwden uit hun stilstand naar het algemeene, zooals zij deden in zijn prille dagen.

En 't gold een schouwspel waarlijk, al die in den hals te ziene, overdekte hoofden en wijl er sinds een kentering was gekomen in de hoofden, droegen velen nu geen steken meer en waren talrijke boorden omgeschulpt geworden en weêr gekeerd tot het aloude hoedbegrip. Echter bleef menigeen

nog een derde van den rand ombuigen en hield dien soms uit fonkelzucht bevestigd met een gesp. En alhoewel er sommigen ook geen pruik meer toonden en velen niet de enden van het haar in zakjes langer borgen of met een strik bedwongen, was toch het meerendeel er nog niet gansch van los en moesten zijlings kijken naar de metamorfose. Zebedeus had op 't voorbeeld van Rustaard de doos den pruikenmaker ten geschenke gegeven en toen zijn laatste hoofdtooi bijgezet in zijn verzameling.

Door al die stille getuigen omgeven, begon zijn mond te glimlachen en zijn vleesch te blozen als 't innerlijk eener rijpe ster-appel en weder geschiedde een voetelingsche voortgang. De schaar, aanvankelijk wat gerekt, rondde zich allengskens af tot den vorm eener maagdepeer, waar rond de constabels om drongen.

'Niet douwen daar van achteren!' gebod op eens een stentorstem van voren en Zebedeus zag een gelaat toedraaien, omlijst met zwarte haren en onder een omgeklepten rand opsteken.

'Ik dóuw van achteren niet, komt u zelf maar kijken,' antwoordde de linker buurvrouw naar het mannenhoofd en met een smalinkje beginnend, 'ik ben als de wind, ik dring altijd vooruit.'

Zebedeus opnieuw aangedaan door de ruime stem zag weêr overlinks; haar lippen bleven koel gelijk een rozeknop en kalm keken haar oogen, als een onbewolkte lucht.

'Heb ik geen gelijk, sinjeur?' vroeg ze, 'in de wereld vooruit te willen komen?'

'Natúurlijk, mevrouw,' beaamde hij uitbundig, 'het is ons maar te doen, niet waar? om het transfigureele.'

'Waar het ons te doen om is,' antwoordde de juffrouw, 'lekt vanzelf wel uit; u is een man naar mijn hart, ik zou met u wel wat durven beginnen.'

'Wel verplicht,' antwoordde Zebedeus, bezig de gemeen-

schappelijke halve schrede mee te doen en duwend zoo haar rok. Hij voelde andermaal den blik der rechtsche juffrouw en hoorde door het grommen en het ontevree geschuifel van de voeten, het bruischen van de blaren om de stoep. Voor hem luisterden de kamermeisjes ook en naar haar eigen linkerzijde praatte zijn buurvrouw streelige woorden.

‘Wij zijn de eenigen niet.’

‘Wie fatsoenlijk blijven, krijgen niets,’ sprak ze zich toewendend weêr en richtend haar effen blik naar de oogen der rechtsche juffrouw.

‘Buiten wacht een zoodje dat niet binnen mag!’ klonk het uit een fletsig aangezicht, ‘ze hebben pilletjes in hun zak, het heele monument van Bombardos.’

‘Gewelddadig omgehaald?’ uitte een verschrikt, besteekt gelaat.

‘Omgehaald!’ verzekerde dezelfde stem, ‘de rots, de bank, het voetstuk en het beeld.’

‘Lègt!’ schreeuwde het bijna uit een hoofd.

‘Duizend bommen en granaten,’ mompelde een oud waardgelder.

‘Mon dieu, mon dieu!’ klaagde de praktizijn...

‘Zij dragen op hun keurs de bloem en wij krijgen de knollen,’ grauwde het naburig achter Zebedeus.

‘Kreeg je ze nog maar.’

‘Ze stinken uit de pot.’

‘En de kinderen huilen om appies.’

‘En een magere lap!’

‘Julienne!’

‘Ik heet geen Julienne!’ zei trotsch over haar schouder heen de linksche juffrouw, ‘en houd al evenmin van magere lappen; ik heb ook mijn kinderen thuis en de meisjes slachten hun moeder.’

‘Nou verdée!’ riep het met een keukenachtige neusophaal uit een ander hoofd, ‘da’s ’n heele kluiif.’

‘Heere bewaar me!’ antwoordde ree de stem der juffrouw, ‘wat zijt gij lieden weinig gezellig. Ge hebt het liedje wis nooit meegezongen, zeg, “schem vreugde in het leven”; u,’ keerde zij zich fleurig weêr tot Zebedeus, ‘houdt ook niet van narigheid, ‘dat zie ik aan uw gezicht.’

‘Wie zou de zomer kunnen wederstaan terwijl de zomer er is,’ sprak Zebedeus, luikend zijn oogen, ‘hoe zonnig klonk het van uw lippen, mevrouw,’ vervolgde hij zachter ‘vreugde scheppen, neen, het is alleen de taak der zangers in het leven niet, niet alleen... moge het hun vergund slechts zijn verkondigers te wezen, haar loftuiters te zijn, op de markten, langs de wegen, uit hun hooge verblijven. Zie haar toch, roepen zij ons toe, die dochter uit Elysium... Daarom boeien zij ons en binden ons aan hen... uit hun zoete nooddrift scheppen zij die heerlijke stilling onzer eigene behoefte aan vreugde... Beter dan haat en leed,’ sprak hij opziend weder, ‘doet de vreugde en de liefde ons gedijen.’

‘Dat ben ik met u eens, sinjeur,’ antwoordde de juffrouw, ‘wat staat ons nog in den weg?’

‘Ja,’ zei Zebedeus, dadelijk weêr zinnende, ‘wat staat ons nog in den weg?’

‘Kom dan mee,’ noodde overmachtig de juffrouw, prangend meteen haar ronden arm door den zijnen en met haar heldere oogen wijzend naar het groene, vilten vlak, de middelste deur in den wand van de voorzaal: ‘dat gaat naar de trouwkamer toe, het is niet de eerste maal dat ik daar binnenga, kom!’

‘Ja, waarom, mevrouw!’ riep Zebedeus uit, als antwoord op de rukjes aan zijn arm, ‘zouden we niet eventjes trouwen?’

‘Nee, niet eventjes!’ gierden plotseling gelijk de beide meisjes en wiegelden, de een naar achteren, de andere naar voren.

‘Schem vreugde in het leven!’ klonk alweêr de welige stem, ‘u hebt nog niet het recht me-vrouw te zeggen, aardige sinjeur, zegt u gewoon maar juffrouw; trouwen is houn; ik

houd wat ik heb, de kindertjes wachten wel op ons, wij kunnen evengoed een dansje doen voor als na de bruiloft.'

Ze had nog niet uitgesproken of Zebedeus voelde reeds zijn linkerhelft van den vloer zich willend heffen, terwijl zijn rechterzijde aan den grond hem hield. Nochtans was hij meteen in een kolkende strooming opgenomen geworden, hoorende als in gewaai de stem zijner buurvrouw roepen: 'ik laat u niet los, ik laat u niet meer los!!' Los evenwel en omgekeerd en afgewend, werd hij als in contredans voorbij het wankel beeld der strenge juffrouw gedragen. Van rechtsche of linkerzijde kon niet langer worden gewaagd, de gansche vergadering rammelde als een tros door onweêr geschud; al de constabels renden met opgeheven batonnen en 't dwarse tochtschot zwalpte als een bootje op de deining van het woedend gewoel. Nu eens in het tumult en dan er weder buiten, getild gelijk een twijg of als een spaander geslingerd, had hij eensklaps weder de groeiende loeiïng verstaan en merkte de snijding aan zich van den snuivenden wind.

Zonder besef van hoe het was geschied en hoe hij door het instormend oproer was heengekomen, naakthoofdig nu, bevond zich Zebedeus weder bovenop de stoep, houdend om zijn lippen steeds de schim eener vergeten lach:

Hi, ha, hoep,
Er stond een kereltje op een stoep,
En de wind...

Plotseling weder hadden zich zijn oogen verwijd. De stoep nu omschaard van schutters hem verscheen en de opgedrilde haag er langer niet meer was. Het toegangspad met al zijn steenen telbaar, midden in den leêgen voorgrond lag, enkel nog beroerd door buitelende blâren. Ze renden in een lange linie langs den grond en rondom was de halve kring van schutters opgesteld in dubbel gelid geworden, zigzagwijze,

man naast evenman, latend zoo een gaping telkens van de breedte eens schutters.

En achter deze door hun bleek bestrookte ruggen gespannen versperring, woelde met de raggen van de boomverschieten, de vale kleurenboel van 't volk uit de buurt en der verre gehuchten. Gaffels, knuppels en knodsen staken voor de roode wingers op van sinjoorlijke woningen en hooggebeurde zuigelingen leken vormloos voor de spijlen van een afstaand hek.

Een woedend oogst-gerucht rommelde droog en krakend en Zebedeus' blikken hadden zich langs den gevel van het Ambtshuis gericht. Een middenraam hoog opgeschoven was en als een oud portret rees uit het duister vierkant het halve paarse beeldje van generaal Patakès en hield het krukje vingerrecht de wereld ingestoken.

‘Vuur!’ loeide Patakès.

Een brokkelende davering die al de ruiten dreunen van het Ambtshuis deed, ontplofte onder de ruimte en Zebedeus had zijn armen eensklaps uitgebreid. In ontemeten drang hief hij zich op en vloog hij over de steken van de stoepwacht en snelde naar de witte wolk in de verte. Een vlucht van zwarte blâren, gekerfde, ronde en spitse stooft er boven uit of rolde er geronnen in de grimmige wijde weg. In razing van honderden trommen ijde Zebedeus sprakeloos gebarend. De wind joeg hard en voor het floers verhelderden zich de schutters. De vorsten stapten prompt naar achteren en door de gapingen traden er de achtersten aan. De achtersten knielden en pompten met hun wissers op de maat, terwijl de vorsten weêr de schuttende houding hernamen.

‘Wat is er, sapperbleu?’ vloekte het driftig-keerend vederschuddend hoofd van een ijzervreter, tusschen de rotten rijzend en dan in straffe stomheid starend naar het aangedreven droomgelaat of bracht het hem een order van

het Ambtshuis. Doch Zebedeus gebaarde enkel, de wind verblies en tochtte, jagend de bijtende rook de vlakke over, mist-gelijk, tusschen stronken door en struiken, er kwamen holen in, er kwamen steken in, er waren welbekende gezichten. Tourniput er was en mottige Pier en Sam en Bram en Florian, en Lijsje Louw sjarde haar aangezicht aan de halspezen op en rijtte van haar lijf het gore jak.

‘Schiet als je 't hart heb in je ziell!’ huilde 't uit haar mondholte en ze schudde haar ledige borst, ‘schiet op je bloed, smerige rakkers!’

Achter den rug van Sam verwrong zich Tourniput met spikkels in zijn walmige oogen, herhalende de ergste woorden:

‘As je 't hart in je laif hebt.’ Zebedeus hief zijn hand, leek te willen spreken.

‘U staat aan de verkeerde kant!’ schalde het naar hem over de levende heining.

‘Men-heer... Pa-ta-kès!’ schreide Tourniput, andermaal te voorschijn duikend en hij duwde Florian tegen de hoogste plek van zijn dijen, ‘menheer Zebedeus, wij vollegen de realistische methode.’

‘En krijgen bijgevolg zoo antwoord,’ grinnikte de lange Florian; hij gaf zich over op zijn eene been en maakte met zijn arm een slingerbeweging.

Zebedeus ontving de gebeeldhouwde steenen vuist van Bombardos vlak in den boezem. Zijn oogen sloten zich meteen, zijn lippen klepten toe; zijn armen zakten naast zijn zijden, zijn schouderpunten trokken naar boven. Binnen in zijn stomme hoofd straalde in geblaak van zomersche kleuren, een kringeling van letters, terwijl hij op den grond te zitten kwam, op een hoop van blâren.

‘O, Dorinde!’